శ్రీరస్తు.

సర్వమధురము.

(అచ్చతెలుఁగు కబ్బము.)

గ్రంథకర్త

మహాకవి ములుగు, పాపయారాధ్యులు.

సంశోధకులు

తాఁడేపల్లి, వెంకటప్పయ్య శాస్త్రి గారు.

ప్రకాశకుఁడు

ములుగు, వీరభద్ర శాస్త్రి.

జగ్గయ్యపేట.

శైవప్రచారిణీ ముద్రాక్షరశాల

వరంగల్. (నైజాం)

 వెల. రు ౧-౦-౦

శా॥౧౮౪౬ వైశాఖ శు ౨ లు.

ఉపోద్ఘాతము.

సర్వజ్ఞులగు పండితవర్యులారా !

ఈసర్వమధుర మనునచ్చ తెలుఁగు పొత్తమును రచించిన యుత్తమ కవిముఖ్యులగు " పాప యారాధ్యుండను" శ్రీగురు పట్టభద్రదేవ నారాధ్యవంశ మౌక్తికము. ఈ యనకే సంగమేశ్వరశాస్త్రి యనియుఁ బ్రథమ నామధేయము. ఈ పండితకవి అక్కమాంబా సంగమేశ్వరారాధ్యులకుఁ బౌత్రుఁడు, భ్రమరాంబా వీరనారాధ్యులకుం బుత్రుఁడు, సంస్కృతాంధ్ర భాషల యందు దసమాన సాహితీ కలన గలవాఁడు మఱియు నుభయవ్యాకరణ శాస్త్రవేత్త, రెండుబాసల కైతయందును గండుమీఱినవాఁడు. "కల్యాణచంపు" మున్నగు గీర్వాణభాషాప్రబంధములున్న, "సరసహృదయానురంజనము మొదలగు మిశ్రకావ్యములును' సర్వమధురము "మున్నగాఁ గొన్ని యచ్చ తెలుంగు పొత్తములును రచించెను మొత్తముమీఁద శతసంఖ్యకు మీఱిన గ్రంథములీ మహాకవిచేరచింపఁ బడినవి. అని తెలియ వచ్చుచున్నది. మఱియు "శ్రీదేవీ భాగవతము"అనుమహాపురాణము నీయనఘుం డాంధ్రీకరించెను. సహృదయుల హృదయముల కెక్కువిశేష రుచిచే రచింపఁ బడిన "కల్యాణచంపూ" ప్రబంధములోని కల్పనలు సంస్కృతకవిత్వ వైశారద్యమునకును, "సర్వమధురమున"రసనామాధురి యాంధ్రకవితా సామర్థ్యమునకును నిదర్శకములు గాకపోవు ఇమ్మహాకవి యాశుకవితయందలి ధారణాధోరణు లసాధారణములనినందుల కీయన యనల్ప కల్పనాశైలియే సాక్ష్యమిచ్చుచున్నయది ఈవిద్వత్కవి రేఫద్వయమునకు "రయో"స్సనుసేశేషమును బట్టి పోతనామాత్యాదుల వలెనె యతి ప్రాసల యందు భేదమును బాటింపని వాఁడే" ఈతనిమృదు మధుర ఫణితిని, ధారాశుద్ధినిఁ బోల్చి చూపుటకుఁ బ్రాచీనకవులలోఁ దక్క నవీనకవులలో నెవ్వారి శైలియేనియుఁ గనుపట్టునట సంశయాస్పదమే. కందుకూరి వీరేశలింగము పంతులు గారు స్వసంపాదిత కవిజీవితములలో నన్నికవితా విమర్శనములతోఁ బాటుగ నిమ్మహాకవి కవిత్వమును విమర్శించుచుం దమ కుపలభించిన యొక్క "యహల్యాసంక్రందనీయము"అను సేతత్ప్రణీత మగు గ్రంథమున నొకపద్యమును లేఖకగ్రస్తశేషము నుదాహరించి యిక్కవి కవితకు వ్యాకరణమేలుఁగనిదోసము గల దని వ్రాసె నట. దానికిఁ గవిభావరసజ్ఞు లగు విద్వాంసులజులే సమాధానము నూహింతురుగాత "పరమపతివ్రతైనమునిభామిని తో నెకసక్కెమేమి" యని శ్రీ పంతులు వారికిం జిక్కెనట మాకు లభించిన ప్రాఁతపుస్తకములో నాపద్యమే

చ. సరిసరి నిన్నువంటి నెఱజాణలు పుట్టిరె వార లెల్ల ని
కరణి వచించిరే చిఱుత,కార్యము లిచ్చటఁజెల్లునే యహో
పరమపవిత్ర లైనమునిభామలతో నెకసక్కె మేమి ; నీ
గరిమము గానవచ్చె నది, గా దనరో వినరో బుధాగ్రణుల్,

బంగారుజరివల్వ పొంగారుదువ్వల్వ
గట్టుగా బిగియించు దట్టిగాఁగ
వెల్లమోరపులుంగు తెల్లవార్చువెలుంగు
జక్కఁగాఁగొలువుండు చక్కఁగాఁగఁ

గీ. పేరుసంద్రంబు వెలిదమ్మిఁ జేరుతపసి
తలపులోనఁగూర్ప దెసలెల్ల వలపుఁగూర్ప
వెలయునే వేల్పుదొసఁగుల వేరువిత్తు
దలఁతు డెందమ్ము నెత్తమ్మిఁ దమ్మికంటి.

ఉ. తల్లులుకంటగాని పజఁ దన్నుపటకెవ్వరు పాలు వంటకం
బొల్లెలు సొమ్ము లిండ్లు ముడు లుగ్మలు లెల్లవితానయాటయే
తెల్లముగానఁ దల్లియని తెల్పఁగనౌననియంచునెంచి నేఁ
దల్లికిఁదల్లియైన మరు తల్లిఁ దలంచెదనుల్లమియ్యఁగన్.

మ. నుదుటన్ వ్రాసినవ్రాఁతకన్నఁగలదే నా ప్రేండ్లలోనంబడిం
బదిగానెంచిన నిందుకింకనొరుఁ డై మ్రొక్కగ్గునే యెల్లరున్
మదిఁగొల్వంగ నతండుసూ దెసయెటుల్ మన్నింపమింజెట్టయూ
గద కొల్వందగు వేల్పునల్వయని య క్కర్జంబె నేనెంచితిన్.

సీ. నడనీటురాణింపు నకు వేఱపొగడేల
నంచలందడియాడు టదియమెఱుక
మముబోటిబీదల మన్నించుటననేల
తలవాకిటననిల్చి మెలఁగుటెఱుఁక
మొదటిచొక్కఁపు గొన మ్మునెలంత యననేల
వెలివెలుంగులమేని తళుకులెఱుక
కరఁగినీరగుడెంద మిరవువేల్పననేల
నిచ్చపీణియసొక్కు నెఱపుటెఱుక

గీ. ఎందఱెందఱఁగనిన నం దాదుమేలుఁ
జెందఁగలదేమి తెల్వఁగ లందుకట్టి
యమ్మనెమ్మదినమ్మట సొమ్ముసుమ్మ
టంచుఁబల్కులఁ బ్రోడ కాసించువాఁడ

మ. సతసంద్రంబులఁబీల్చి మీఁదికివెలార్చన్ నిక్కి చేముక్కుజో
పితి వజ్జల్లెగదా మొయిల్ గురియుటల్ పెక్కేండ్లుగా దేపొంగన్
సతమే వానయటంచుమించ జగమెంచం బెంచునీలావుగా
వుతమమ్మున్ వెనకయ్యనీనెనపుత ప్పల్ పాచి కాపాడదే. 7

చ. పెనఁకువ దిండిపై నెనరు పెంపదియెట్టిదొ కూడు గూరలున్
నినిచెదుపొట్టయుబ్బ నన నిచ్చలు రక్కసిమూక, నెల్ల ద
క్కినయెకిమీని యిల్లదుగుఁ గ్రిక్కిరియించితియాపి రైనఁ బె
ల్చిననిడలేద యోహనుమ చాలునువాపగలన్ గుదింపఁగన్. 8

సీ. ఇల్లాలినుదుటితో నెనయాటనేకదా
కలువతేసికపూవుఁ గట్టినాఁడు
పోరియాలి లేఁగాను, బోలుటనేకదా
మినుపెద్దతలగాఁగ నునుచినాఁడు
జవరాలిచూడ్కితో సరియాటనేకదా
బళిజింకపిల్లఁ జేఁ బట్టినాఁడు
మంచాలికీల్జడ మూడ్కి యాటనేకదా
చిలువపెండేరమ్ముఁ జేర్చినాఁడు

గీ. ఇంతసింగారమునని చ్చ నెలయువేల్పు
కలఁడె వేఱొకఁడనినాదు కబ్బమునకు
నెల్లసింగారమొనగూర్ప నుల్లమునను
వేడుకొనియెదజన్నంపు వేటకాని. 9

గీ. పుట్టపైఁ బెట్టువానినిఁ బుట్టలోనఁ
బుట్టువానినిఁ బుట్టియుఁ బుట్టనట్టి
పట్టివానిని నడుఁగుఁగ న్బుట్టువాని
నెఱిఁగి కేలెత్తి చేమోడ్చి యొంచికొలుతు. 10

ఉ. గట్టులచట్టువల్ నఱకు కక్కసఁపుందొర దొంగబిడ్డ పెం
దిట్టపుఁటేడ్తెరల్ నెఱయఁ దెల్గునఁ గబ్బముసేయుమువ్వురన్
గట్టబిగించిసంద్రమున గట్టడినేర్చిన వెన్ను వేత్రలన్
గట్టున వెన్నునకొతల కబ్బపుఁటిర్వుర నెంతు నెమ్మదిన్. 11

చ. మినుసిగవేల్పుజక్కిఁపుడ మిందగుపుట్టువునంది యొక్కము
మ్మొనయడిదంపుసామి జగ ముల్గనఁ బెంచ నడంపనంచుసా
టినకతఁగూర్చుకబ్బఁపుగ డిందిమగండగుపాల్కఁరయ్యని
మ్మనిమదితమ్మినిల్పియన యమ్ముదలంతుఁగలంతుబన్నముల్. 12

చ. కననిదియంటకల్లయెఱు కంగనరానిదియొక్కఁడెల్లయున్
గొనుమిదిలోనవెల్పులఁద గుంగలదిద్దియనంగనైననే
ననునెడఁగల్గుదీనినగు నట్టులయుండుమటంచుఁదెల్పిగో
ల్పినయయవారియంజలకు లేఁకులయంజలలేఁకినయ్యెదన్. 13

వ. అని యిత్తెఱంగున మఱియుం గోరికలొసంగు తెఱగంటి మేలుబంతు
లవేడుకొని నిబ్బరంబగు తల్లిబిడ్డలకబ్బంబుమానిసి బెబ్బులులనుబ్బ
నంగొనియాడి యిమ్మెనిబ్రతుకు తెరవునిరవునకు నమ్మినికుదిర
కలకు నెమ్మదిగలుగంజేయు తెల్వియొనగూర్చు నయవారియడుగుఁ
దమ్ముల తేనెవాఁకలమునింగి చెదేనెమొకకుండపుట్టువుమునిమను
మనిసేయుపదునెనిమిది పొత్తమ్ములలో నడినన్నవేల్పుమిన్నకతఁ
దెలుంగుసేయంగోరి డెందంబునంజిగిర్చినసంతసంపుఁ దీవెపొదరింటి 14
చలువలం దేలుచున్నయెడ నొక్కనాఁడు కలలోన.

సీ. మించుతోమెయులునా మేలిమియొల్లియ
యొఱపుటొయ్యారంపు యొడలుదనర
పొడుపుగ్రుంకెడుగట్లఁ బొద్దుజాబిల్లులో
నాఁజుట్టువాలుచిం దంబులలర
వెలిదమ్మిమిన్నేటి యలయంచవెలదినా
తొమ్ముమానికముపైఁ గొమ్మనిలువ
కెంపుపైమగతాల గుంపునింపులఁబోలి
కెమ్మోవిఁజిఱునవ్వుక్రేళ్ళువాఱ

గీ. నన్నెగనుఁగొనుచూడ్కితో నాదునుడులె
వినెడివీనులతో బయల్ వెడలి పొరలు
నెనరుమదితోడ నెవ్వానిఁగనరొయెవ్వ 15
రట్టిసిరిమగఁడెదురఁగ నప్పటైనంత.

26806
25-3-72

సర్వమధుర పత్రిక

(చల్లా, పిచ్చయ్య శాస్త్రి గారు. ఇంటూరు.)

చ. లలి నునుఁబూవుదేనియకొ, లంకు కెలంకుల మేలి చల్వ దు
వ్వలువ చెఱఁగుఁ గేలఁగొని, పయ్యెదకై మొగిసాగు కైతయు
గ్గలి మన ముక్కుపాపయ జ, గాజిగి యల్లికకాని కప్రపుం
బలుకులు వీనుదోయి నెగు, బాటుగొనన్ మరలెం గదా తమిన్.

సీ. తీరుగా సీసప, ద్దెమ్ము సాగించుచో, శ్రీనాధకవిరాజు సిరులుగురియు
జిలుగుబూబాదలమచ్చికలనల్లించుచో, నలసాని పెద్దనయనువు నెనయు
ఎడఁదలోతులనెల్ల, యెడలను బాఱుచో, జక్కగాఁ దిక్కన చక్కిజొక్కు
క్రొందేనెయూటపల్కులవాకదోఁగుచో, ముకుతిమ్మనార్యునిముద్దునెఱపు

గీ. అరరెయభినవకాళిదాసాంకితునిమ, హాకవినిముక్కుపాపయప్రాజ్ఞవరుని
మధురమాధవవేళలమరఁగినట్టి, ప్రౌఢకవితాలతాంగికే, ప్రౌఢియేమొ.

ఉ. ఉచ్చసమస్తశాస్త్రముల, నొక్కటఁ జూఱలుగొన్న గీష్పతిన్
మెచ్చనివాఁడు పాపయమ, హీపి మహాకవి యట్టిపెద్ద యి
ట్లిచ్చ తెలుంగుసేత యిడి, యాసలపోఁకల వారిమెచ్చుకం
చొచ్చెములేక తోఁచె నొక, యూహ యెటైనఁ దెరుంగు లెస్సకే. 3

శా. నిష్టార్థుల్ నిగుడింపఁ జేసిన పదా, నీకంబు లే దెక్కడన్
దట్టుం గుత్తము తోడు గన్న నడయే, దారిం గనన్ రాదు మే
ల్పట్టా గాంచిన పాపయార్యకవితా, ప్రౌఢప్రపంచమ్మునం
దిట్టం ట్టించన నేల తెల్గునుడి మె, ట్టెక్కించె బల్పట్టుగన్

చ. ప్రభువులు బాడితల్ కవులు వక్త్రవధానులు నెల్లవారు స
త్ప్రభ యిది క్రొత్తక్రొత్తయను, పాటకు మీటు యశఃపురంధ్రిమం

దుభి పచరింప పోయి దలఁ, దోఁచినదో యన నొప్పె నప్ప మా
యభినవకాళిదాసకవి, యంతటివానిని జూడఁ బోయెదన్. ౬

సీ. ఒకసారి సునుదావు లొలయు పూబొదరిండ్ల, సలపోక దీవెయు
య్యాలలూఁగు, నొకమాటు సోలుపా, టొదవించి నెఱిమించి, గొన
బు ముద్దుల పిసాళి, గుల్కు మిటారి, నొకతూఱి కర్రపంపు, టొప్పు తిప్ప
లనెక్కి, పండు వెన్నెల, కల్కి, బల్కరించు, నొకపఱి యేమేమి,
యో క్రొత్త లెనయించి, బాగారునకుఁ దావి, బయలు పఱచు,
గీ. ఘనునినంతటి యభినవ,కాళిదాసు జెట్టఁబట్టిన మేల్కైత, చెలియమిన్న
చాగు కేరాచబిడ్డ యోజాణపాటకత్తె యొకలట్టిదో కల్గుగల్కియొక్కొ.

చ. పరువున లో తెలుగక యు, పాధులనమ్మిన వారలెవ్వరో
యరిగెను ముల్గు పాపయ గా, హాకవి యాదురుగాని యెల్లసం
బరములు దామయై మధుర, భావమునం దగువారు నిన్నిరం
తరమును జూచు చుందురు గ, దా నవతా కవిరాజశేఖరా. ౭

చ. సమరసభావ మెంతయును, జాల్కొన వైష్ణవగాధయుంది స
క్రమముగ వ్రాసె సర్వమధు, రంబ ననామము సార్థకంబుగా
గొమరునఁ దావు కల్పనలు, కుత్తకబాటి రసమ్ము వాక భా
వము తెలిదీని కూరుపు సె, బాసున దండిగదన్న చెల్లరే. ౮

సీ. విక్రమాదిత్యభూవిభుని సత్సభ యందుదగి మహాకవి కాళిదాసుఁడయ్యె
బుధజనామర భూజ,భోజరాజాస్థాన ముండలిభ వభూతి దండియయ్యె
రాజరాజనరేంద్ర రాజత్సభాపీఠినాంధ్రభూమిక నన్నపార్యుఁడయ్యె
శ్రీకృష్ణదేవ భూభృత్పరిషత్తునన్ ఘనతమై యష్టదిగ్గజములయ్యె.
గీ. వాసిఁదగు వెంకటాద్రి భూ, వరునిగోష్ఠి
ములుగు పాపయ కవిరాజ, తిలకమయ్యె
భగవతి సరస్వతి జగానఁ, బ్రథితిఁగన్న
యత్త యవతారముల ఫక్కి నందె నొక్కొ.

ఓమ్.

శ్రీమేధాదక్షిణామూర్తయేనమః.

సర్వమధురము.

మొదటివిన్నపము.

గౌరీ మధురాధరాధర సరస్సీమామృతాహార వే
ళాగర్జద్ద్విజ నిస్వనజ్జరర గోళ స్థాస్ను వేధోండ సో
ద్వేగానోన్యవిమర్దశాబ్దిక సమావేశానుసంధాన కృ
ద్రాగోద్యత్పరిరంభసంభ్రమపర బ్రహ్మమ్ము మేలీవుతన్.

ఉ. సింగఁపుజక్కిఁ దోల్పులుకు చెంగులపల్లము పైబిగించి గో
ట్టంగొనయక్కరంపుమొగ డఁ జళిపించుచు ముగ్గొనంపుకే
నుంగులు నుగ్గునూచమగు నోయన మీఁదఁటియాకసంబుపైఁ
జంగులువాఱుతల్లి మము సాకెడు గట్టులరేనిపట్టియై. 2

సీ. కలువరేసయిదోడు చిలువచాలెకిమీఁదు
చెలువగాఁ బవళింపుఁ జలువగాఁగ
మున్నీటినడినాఁడు మిన్నేటితలవాఁడు
వీడుగా సయ్యాట జోడుగాఁగ

బంగారుజరివల్వ పొంగారుదువ్వల్వ
గట్టుగా బిగియించు దట్టిగాఁగ
వెల్ల మోరపులుంగు తెల్లవార్చువెలుంగు
జక్కఁగాఁగొలువుండు చక్కఁగాఁగఁ

గీ. బేరుసంద్రంబు వెలిదమ్మిఁ జేరుతపసి
తలపులోనఁగూర్ప దెసలెల్ల వలపుఁగూర్ప
వెలయునే వేల్పుదొాసఁగుల వేరువిత్తు
దలఁతు డెందమ్ము నెత్తమ్మిఁ దమ్మికంటి. 3

ఉ. తల్లులుకంటగాని పజఁ దన్పుట కెవ్వరు పాలు వంటకం
బొల్లెలు సొమ్ము లిండ్లు ముదు లుగ్మలు లెల్లవితానయూటయే
తెల్లముగానఁ దల్లియని తెల్పఁగనౌననియంచు నెంచి నేఁ
దల్లికిఁ దల్లియైన మరు తల్లిఁ దలంచెద నుల్లమియ్యఁగన్. 4

మ. నుదుటన్ వ్రాసినవ్రాఁత కన్నఁగలదే మా త్రేండ్ల లోనంబడిం
బడిగా నెంచిన నిందుకింకనొరుఁ డెమ్మైకల్గునే యెల్లరున్
మదిఁగొల్వంగ నతండు సూ దెసయెటుల్ మన్నింపమిం జెట్టయాఁ
గద కొల్వందగు వేల్పునల్వయని యక్కర్జంబె నే నెంచితిన్. 5

సీ. నడనీటురాణింపు నకు వేఱపొగడేల
నంచలందడియాడు టదియ యెఱుక
మముబోటిబీదల మన్నించుటననేల
తలవాకిటననిల్చి మెలఁగు టెఱుఁక
మొదటిచొక్కఁపు గొనమ్ము నెలంత యననేల
వెలివెలుంగుల మేని తళుకు లెఱుక
కరఁగినీరగు డెంద మిరవు వేల్పననేల
నిచ్చవీణియసొక్కు నెఱపు టెఱుక

గీ. ఎందఱెందఱఁగనిన నం దాదుమేలుఁ
జెందఁగలదేమి తెల్వొగ లందుకట్టె
యమ్మ నెమ్మదినమ్మట సొమ్ముసుమ్మ
టంచుఁ బల్కులపోఁడకా సించువాఁడ 6

మ. సతసంద్రంబులఁ బీల్చి మీఁదికి వెలార్చన్ నిక్కి చేముక్కుజో
పితి వజ్జల్లెగదా మొయిల్ గురియుటల్ పెక్కేండ్లుగా దేపొగన్
సతమే వానయటంచు మించ. జగమెంచం బెంచునీలావుగా
వృతమమ్మున్ వెనకయ్యనీనెనపుత ప్పుల్ పాచి కాపాడదే. 7
చ. పెనఁకువ దిండిపై నెనరు పెంపదియెట్టిదొ కూడు గూరలున్
నినిచెదుపొట్టయుబ్బ నన నిచ్చలు రక్కసిమూక, నెల్ల ద
క్కినయెకిమీని యిల్లడుగుఁ గ్రిక్కిరియించితియూపిరైనఁ బె
ల్చననిడలేద మోహనుమ చాలునుమాపగలున్ గుదింపఁగన్. 8
సీ. ఇల్లాలినుదుటితో నెనయాటనేకదా
కలువతేసికపూవుఁ గట్టినాఁడు
పోరియాలిలేఁగాను, బోలుటనేకదా
మినుపెద్దతలగాఁగ నునుచినాఁడు
జవరాలిమూడ్కితో సరియాటనేకదా
బళిజింకపిల్లఁజేఁ బట్టినాఁడు
మంచాలికీల్జడ మూడ్కి యాటనెకదా
చిలువపెండేరమ్ముఁ జేర్చినాఁడు
గీ. ఇంతసింగారమునని చ్చ నెలయువేల్పు
కలఁడెవేఱొక్కఁడనినాదు కబ్బమునకు
నెల్లసింగారమొనగూర్ప నుల్లమునను
వేడుకొనియెదజన్నంపు వేటకాని. 9
గీ. పుట్టపైఁ బెట్టువానినిఁ బుట్టలోనఁ
బుట్టువానినిఁ బుట్టియుఁ బుట్టనట్టి
పట్టివానిని నడుఁగుఁగ న్బుట్టువాని
నెఱఁగి కేలెత్తిచేమోడ్చి యెంచికొలుతు. 10
ఉ. గట్టులచట్టువల్లనఱకు కక్కసఁపుందొర దొంగబిడ్డ పెం
దిట్టపుటేడ్తెరల్ నెఱయఁ దెల్గునఁగబ్బము సేయుమువ్వురన్
గట్టబిగించిసంద్రమున గట్టడినేర్చిన వెన్ను వ్రేతలన్
గట్టునవెన్నునకటతల కబ్బపుటేర్వుర నెంతు నెమ్మదిన్. 11

చ. మినుసిగవేల్పుజక్కఁపుడ మిందగుపుట్టువునంది యొక్కము
మ్మొనయడిదంపుసామి జగ ముల్ గనఁ బెంచ నడంపనంచుసా
టినకతఁగూర్చుకబ్బఁపుగ డిందిమగండగుపాల్కురయ్యని
మ్మనిమదితమ్మినిల్పియన యమ్మదలంతుఁగలంతుబన్నముల్. 12

చ. కననిదియంటకల్లయెఱు కంగనరానిదియొక్కఁడెల్లయున్
గొనుమిదిలోనవెల్పలఁద గుంగలదిద్దియనంగనైననే
నను నెడఁగల్గుదీనినగు నట్టులయుండుమటంచుఁదెల్విగొ
ల్పినయయవారియంజలకు లేఁకులయంజలలేఁకినయ్యెదన్. 13

వ. అని యిత్తెఱంగున మఱియుం గోరికలొసంగు తెఱగంటి మేలుబంతు
లవేడుకొని నిబ్బరంబగు తల్లిబిడ్డలకబ్బంబుమానిసి బెబ్బులులనుబ్బ
నంగొనియాడి యిమ్మెన్నిబ్రతుకు తెరవునిరవునకు నమ్మినికుదిర
కలకు నెమ్మదిగలుగంజేయు తెల్వియొనగూర్చు నయవారియడుగుఁ
దమ్ముల తేనెవాఁకలమునింగి యేదేనేమొకకుండపుట్టువుమునిమను
మనిసేయుపదునెనిమిది పొత్తమ్ములలో సడిసన్నవేల్పుమిన్నకతఁ
దెలుంగుసేయంగోరి డెందంబునంజిగిర్చినసంతసంపుఁ దీవెపొదరింటి
చలువలం దేలుచున్నయెడ నొక్కనాఁడు కలలోన. 14

సీ. మించుతో మొయులునా మేలిమియొల్లియ
యొఱపుటొయ్యారంపు యొడలుదనర
పొడుపుగ్రుంకెడుగట్లఁ బొద్దుజాబిల్లులో
నాఁజుట్టువాలుచిం దంబులలర
వెలిదమ్మిమిన్నేటి యలయంచవెలదినా
ఱొమ్ముమానికముపైఁ గొమ్మనిలువ
కెంపుపైమగఱాల గుంపునింపులఁబోలి
కెమ్మోవిఁజిఱునవ్వుఁ గ్రేళ్ళువాఱ

గీ. నన్నెగనుఁగొనుచూడ్కితో నాదునుడుతె
వినెడివీనులతో బయల్ వెడలి పొరలు
నెనరుమదితోడ నెవ్వానిఁగనరొ యెవ్వ
రట్టిసిరిమగఁడెదురఁగ నప్పటైనంత. 15

గీ. మేలుకొనినంతఁ దెలివితో మేలువాలు
గంటిమగనినిగంటి నే మంటి మేలు
గొంటినని మేను గరుపాటు గొఱలఁ గేలు
దోయి జోడించి మ్రొక్కి య ద్దొరకు నెదుర. 16

చ. నిలుచుట నన్నుఁ గన్గొని గ నింగను పేదయువోలెయున్న నా
తలఁపుమదిం దలంచి కయి దండకుఁ జేరఁగఁ దీసి వల్కె నీ
వలనఁ బనింగొనంగ నిట వచ్చితి నీదగుకోర్కు లిచ్చితిన్
వెలయఁగఁ జేయఁగావలయు విన్మది తెల్పెద విన్నవిందగున్. 17

క. మే మొకతఱిఁ దమిఁ బెనఁగొన
శ్రీమతినారాచపట్టిఁ జేకొంటిమి యా
చామకు మాకగు పెండిలి
సేమమ్మగు కబ్బముగను జేయఁగవలయున్. 18

ఉ. నీనుడిపంచవారపొడి నీపలుకుంజవి వెన్నకన్నమి
న్నొ నినుఁ గోరినారమని నాపయి కేలిడి దువ్వి యేగనెం
దో నట మేలుగాంచితిని దొల్దెసయుం దెలవాఱె చీఁకటుల్
కానలకోనలం దొడిగెఁ గన్బడెఁ జ నిగమ్మ తెమ్మెరన్. 19

క. తఱియగు సేతలఁ దీర్చుచు
మరువంగారాని తలఁపు మఱఁగిన వేల్పున్
దొరయానఁ దలకుసొమ్మై
యొరియంగబ్బంబు సేయ నోజఁ దలఁచితిన్. 20

—* షష్ఠ్యంతములు. *—

క. గట్టులఱేపట్టికిఁ దమిఁ
దొట్టి యొడల్ సగ మొసంగి తొడవుగ నెలపైఁ
బెట్టి జడల్ జుట్టి బిగం
గట్టిన జగజెట్టియైన కఱకంఠునకున్. 21

క. ఫడలంజిఱువలసొమ్ములు
నడలంబ్రాఁబల్కుటందె నాదులకులుకుల్

జడలంగెంపుతళత్తళ
మెడలందనుపాఱునల్ల మెఱుఁగులదొరకున్. 22

క. వెలుపలలోపల వెలుఁగుచు
వెలుఁగులనన్నింటిఁదాన వెలయించుచుపై
వెలుఁగులదొర వేవేలన
వెలయుచుఁడాలేకయెల్ల వినువెరవరికిన్. 23

క. మ్రొక్కిన నీవేదిక్కని
దక్కినతనపేరుదేనెఁ ద్రావుచుమదిలోఁ
జొక్కినఁబుట్టువుగెడపెడు
కక్కసపుంజలముదిరము గాఁగలగనికిన్. 24

క. తెరవెఱుఁగక తనుగనినను
కరమరుదగు తనదునిజము గఱపుచుఁబుట్టుల్
సెఱపి పఱఁదన్నుఁగలిపెడు
సిరిమలమల్లునకు మంచు సెలయల్లునకున్. 25

వ. అప్పనంబొనరిచి నాకూర్పెఁబూనిన యిక్కతనడచు తెరవెట్టిదనినం
దేటపఱుపంబూని యిక్కబ్బంబచ్చ తెలుంగునఁ బొసఁగించువాఁడనై
"అయోధ్య, శ్రీమతి, అంబరీష, నారద, పర్వత" సర్వామధురంబు
లను పలుకులకుందక్క మొదటిబాసనుడులకుం బలుకుండు లేక
చెల్లునది. 26

కథాప్రారంభము.

ఉ. శేఁగులగడ్డపైఁ దపసి జేదొరలందఱు గుంపుగూడి లో
మూఁగిన సంతసంపుఁ బెను మూఁకలుగట్టఁగఁ బాఱుటెంతితో
రాఁగలయంగఁగల్గిన తి రంపుఁగొలంబు వలంతియంతక
న్నోఁగులవిందొనర్ప నుడి సోయగముల్ పచరించిరొక్కెడన్. 27

క. శ్రీమతియనురాచూలిం
దామరవిరికంటికేలు దమ్మింగొనెనం

చేమోవింటిమి తెల్పుమి
యామెతగదడెందములకు నామెతలంపుల్. 28

క. అనినం బాల్కఁబలుకుల చి
క్కనువొందఁగఁ జేయువాని యనుఁగిట్లనియెన్
ననుగాలిమేఁతపానుపు
టనువరిముచ్చటలవినుఁడ టంచువలపునన్. 29

—* పురవర్ణనము. *—

చ. సిరులకునాటపట్టు సరిఁ జెప్పఁగఁ జూపఁగరానితావు పో
టరులకుటెంకి చొక్కపుఁగ డానిబిడారము మేలుతాలగు
జ్జరి విరిబోండ్లయందపుఁబ సారము క్రొమ్ముక్కలవేల్పువంగడం
బిరవునయోధ్యనాఁబుడమి కెమ్మెయినందగుపీడుమెచ్చఁగన్. 30

క. మేడల తెలి తళతళ సిరి
కోడలితోఁ దారసించు గోడలపొడవుల్
నీడల వేడి వెలుంగుల
ప్రోడలలింజొరఁగనీవు పోకతలేలా. 31

సీ. ఏనాట రాచూలి యారేఁడుజగములఁ
బుట్టింపఁ దానయ్యెఁ బుట్టినిల్లు
ఏవీటిదొరబిడ్డ యెల్లదోసముపున్నె
ముగమిన్నువాకఁగ మ్మురనడించె
ఏప్రోలిమొకిమీని యెలమివేల్పులతేని
మన్నినితనమునె మ్మదిఁబూసంగె
ఏటెంకియొడయము న్నీటిపోటరికంబు
గడియలోనతనిలోఁ గలఁచివైచె

గీ. అట్టితేఁడులకాటపట్టైనయట్టి
యయ్యయోధ్యకుసాటిసే యంగనెద్ది
వేదలలవాన్నికైన న వ్వీటిసొబగు
లెక్కసేయఁగఁ దలఁపు లమ్మక్కగాదె. 32

సీ. మగఱాలకంబముల్ మలఁచి పైఁ దెఱగంటి
దారఱాతిబోదియల్ దులుఁగలింప
పగడాల దూలముల్ పఱచి చొక్కపుఁబచ్చ
పలక సందీకుండ నలవరించి
అపరంజిపూఁత సోయగము తళుక్కులుదేఱఁ
గలుకుముత్తెఁపు మేలు కట్లుదనరఁ
దఱుచు చిత్తరువు చిత్తరము రెండవనల్వ
చెయువులయొడికంపుఁ జెలువుఁదెలుప
గీ. నిండుటందంపుమేడల నీటు చదలు
వాకవాడలజాడ మవ్వంబుఁజిలుక
వాడవాడల వెలితి యేర్పడమి నందు
లేమినిలుకడ కేవంక లేమిదెలియు. 33

చ. తొలినుడు లంచ తేజిదొర తొక్కడపుందలవాకిటన్ వెతన్
నిలువక వీట ఘుట్టువుగ నెంగదయందు ముపాఱువారలై
కలదొకొయిట్టివింతయనఁ గాఁబనియే మికయన్నుడుల్ బలెన్
బలువిడియత్తెగల్ గలుగ బ్రాతిమెయట్లనఁగాజగంబులన్. 34

క. అవ్వీట రాచబిడ్డలు
పువ్వులదొర సెకలఁబడనిపుట్టువులెసుమీ
మవ్వంబునఁ బగఱయెడం
జివ్వల జగమడగు తఱుల చిచ్చరకంటుల్. 35

క. వలిమల యల్లుని ముందటఁ
జెలికానికిఁ గలిమి నవతఁ జెందెనటంచున్
దొలితొలినగియెడి మూఁడవ
కొలపుంగుంపులకుఁ బట్టుఁ గొమ్మైయలరున్. 36

ఉ. నాలవవారిచట్టములు నాలుగుగుంపులసామిరూపులన్
నాలుగుఁబుచ్చి మీఁదఁగలనాలవవానికి వేఱునిచ్చి య
న్నాలుగుసంద్రముల్ తుదయ నంబొలమెల్లను నేరుసాగుచున్
నాలుగువైపులన్ బొగడు నంజెలువొందిరి పంటకాపులై. 37

క. గందంపుగొండ నెత్తఁపు
గందపు మ్రాఁకులను వీటఁ గైకొనిపో తా
రందుడిగి కమ్మతెమ్మెర
లిందు మెలంగెడు ననంగ నెప్పుడువీచున్. 38

ఉ. మించులమించుసంచు నును మేనులు కౌనులు నింగినేలు రా
యంచలు నెన్నడల్ దౌడల యందమనంటులు పల్కుచక్కెరల్
నించునెలంత లించువిలు నేర్పరినేర్పడముజ్జగంబు నే
లించఁగఁజాలుకీలుగమి నింపగుచందముగందురందులన్. 39

చ. కలుములకాటపట్టులగు కందువరేయిరవొంది తమ్ములి
మ్ములఁదనరం బవల్ సెలఁగి ముచ్చట లచ్చట లెల్లఁదీఱఁగాఁ
గలిమినెలంతకాపురము గా నిలువం గడుఁదిమ్మనంబులై
కొలఁకులు పెక్కుచొక్కమగుఁ గోటలఁ బేటలఁదోఁటలందునన్. 40

క. తమ్మలము లేని వేలుపు
గొమ్మల కిడునాఁగఁ బోఁక కొమ్మలతుదలన్
గ్రమ్మిన యత్తీవెలతో
నిమ్మగు నెలదోఁటలందు నెసఁగుంబోడ్మై. 41

సీ. మున్నీటిగారు నెమ్మోము వెల్వోలఁ బాఱఁ
బొంగి మిన్నలము నేనుంగుగములు
తమ్మిచుట్టము తేజి దాఁకి మింటికినంటఁ
దాకెడు గుజ్జంపుఁ గూటువలును
మింటిగేస్తులకిల్లు వంటకంబిడులిబ్బు
లందీడుమెచ్చని యరదములును
తెలినోటిమెకము వాతెర ముద్దుఁగొనునట్టి
కడిమి పోడిమి పోటు కాండ్రమూఁక

గీ. లిత్తెఱఁగు దండుమొత్తమ్ము లెచటఁగనిన
నింగి నేలల సందీఁక నెగడుపగఱ
చూపుమొక్కల కిసుమంత చోటొసంగ
కెసఁగు నవ్వీటిబలిమి పెం పేర్పరింప. 42

సీ. పడతి ! పయ్యెద మాటు పఱచి బంతులుడాచి
చూపవింతనయింపు చూట్కిఁ జనునె
వెరపెంపు దనుపాఱ వెలయింప కిటుచూచి
నంతరమ్మున వచ్చు న దియుఁగలదె
పట్టిచూడక మెచ్చు పుట్టకయెందైన
వెలపెట్టిసొమ్ములు విలువఁదగవె
చేఁజిక్కినంతలోఁ జెనకి పైనల మిన
కందుటొక్కఁడు మరల్ సెందుటొక్కఁ
గీ. డనుచునిటుఁగోడెకాండ్రతో ననుచుఁగూర్మి
ననలువిలుచునెపంబునఁ జనవుదార్చి
తుంటవిలుకాని బిరుదురా తులాయనంగ
ననలయంగళ్ల నవలాల నలువు సెలఁగు. 43

సీ. కటికిచీఁకటిరెంకి కాపురంబులుమాని
పుడమిఁజేరినచిల్వ పొలతులనఁగ
విడియంపునెట్టచే వేల్పుతా వెడలివ
చ్చినయచ్చరలలోని మినుకులనఁగఁ
దనతూనికపుబొజ్జ యనువుదెల్పఁగ నేల
చేడియగనుముద్దు చిరుతలనఁగ
బ్రతుకెల్ల మబ్బుల పాటాటసడలియ
చటఁజేరుమెఱుఁగుల చట్టమనఁగ
గీ. సడలనంచులు దొడలన నంటు లొడల
పైడి జడలమొయిల్ నాగఁ బచ్చవిల్తు
నమ్ములకుఁ దీఱుఁబాటుగా మ్మురంపు
వలపుఁబుట్టింతురవ్వీట వెలనెలఁతలు. 44

క. కుందెటికొమ్ములుఁబలె చద
లం దామరలట్లు మడుపు లంజిచ్చులునా
గుందనఁపుంగందములై
యుందురు కల్లరులు చీఁకు లోలింగనఁగన్. 45

గీ. తెల్లదేవరగుడులందుఁ దీర్పఁగనిన
చాలుమగఱాలగిబ్బల చక్కఁదనము
తెప్పవేయకకనుటనో యుప్పరమున
మింటితెరవరిగమితెఱ గంటియయ్యె. 46

చ. వలమురిదాల్పురూపుగొని వచ్చెను పోయెదునాఁడునాటికిం
దొలకిని పుట్టులేమిఁగొన దొక్కడలేదు కడంగనంగ నం
చలమినయాస ముజ్జగము లందలి మాకలు ప్రోవులయ్యెనా
నలవున సూదిమోప నెడ మందుఁగనంబడదప్పజంగడున్. 47

సీ. పగఱగుంపుల మూలఁ బట్టించె నేర్పుమా
నికముల కడలియై నెగడుఁగడిమిఁ
దనచూపుసోకినం దన పేదజికముల
మింటిపువ్వులఁజేయు మించుఁటవి
చెలువంబుగనినఁ దొయ్యలులకన్నొసగల
వలరాజుఁ బడియు ని వాళిగాగ
రొక్కంపు నిండారు లెక్కింప ముక్కంటి
చెలికానికలిమినిం జిలికిఁగాఁగఁ

గీ. నింగి నేలల నడుమెల్ల నిండ యెసవు
కప్పురమునించి యొప్పుల కుప్పయగుచు
నాల్గుచెఱఁగుల పుడమియం తయునునేల
నంబరీషుండుఱేఁడుగాఁనలరువీట. 48

క. ఈవులుఁ జాగఁపుమ్రాకుఁల
ఠీవులు నిక్కంపుఁదేనె డిగ్గియలునుడుల్
వేవేల రాచమానిసి
ప్రోవునసీతేనిదొరయఁ బోఁడెవ్వాఁడున్. 49

సీ. పవలురేజిగిగల్గి పఱగుటఁ జిలువరా
కలువరాయుడికాండ్రఁ గెలిచినాఁడు
పోరాటములవంగి పోవుదిట్టతనంబు
కలిమిమేలిమిగట్టుఁ గలఁచినాఁడు

హెచ్చుగుందులు లేమి నెందులోతివ్వక
పాలమున్నీటిలోఁ బఱచినాఁడు
తపసియీాసులసిరుల్ దఱగమి నెమ్మేని
చూపులదొరఁ జుల్కఁ జూచినాఁడు
గీ. నడకతిన్నదనంబున నుడులనొండు
తెఱఁగుఁగాంచమిఁ జిలువరాఁ దెగడినాఁడు
రాల మగఱాల మిన్నలౌ రాయనంగ
నంబరీషుండుదగఁడెవే యూరులందు. 50
గీ. అప్పుడమితేనిఁగను,గొన నబ్బ నేని
గుప్పుగుప్పున నవలాల కొమరుగత్తె
లురులుగొనఁ బూవువిలువైచి యుసురుసురని
చిలుకతత్తడి పనిలేమిఁ జిన్నబోవు. 51
మ. గడకుంగొమ్ములనంటఁగట్టి పొగడుం గబ్బంపువారెవ్వరే
నడుగం గోరికలిత్తునంచు నతఁడ య్యారే సిరుల్ గుప్పఁగాఁ
బుడమిన్ లేమియనంగ మందయిచెడెం బో యీవి కేమందు నెం
దడుగం బేదయనంగ లేఁడుగద యౌరా! వానిమేలెంతయో. 52
ఉ. నేలకు నింగికిం దొరలు నేటికిఁ గన్పడిరిక్క డిందిరా
చూలియు గట్లగొంగయును సూవెయికన్నులకల్మి నిక్కవం
చేలెడిచోఁగనంబడియె సీతనియందునటంచు నిండులో
మాలిమిగొంచు వేల్పుసిరి మారగు పెన్నిరులొందిరదఱున్. 53
సీ. తెల్లదామరపూలు దేవరగుఱ్ఱంబు
నేనుంగునడిదంబు నానవాలు
నెలఱాలుపిట్టలు నిగ్గుచుట్టంబులు
తలిదండ్రులతివలు నెలయమంచు
మినుగిడ్డిచెట్టులు మినుసికవెలుపు
టిల్లుతత్తడిసొమ్ము లింతియయ్య
కొంచుకుపుట్టిల్లుసం కులుమక్కివాల్దాల్పు
ముత్తెముల్ మగఱాల మొత్తములును

గీ. నతనియసముల: తళతళ లనుచుఁబొగడఁ
బొగడుఁగను రాచ యెకిమీని బుడతలందు
రిక్కగమిలోన జాబిల్లి చొక్కమలరి
యంబరీషుండు తనసాటి యయ్యెఁదాను. 54

క. పగఱలనణఁచుచునారా
తొగరాచెలువందెనిరుల తుటుములనెల్లం
బొగరడచివెలుఁగు వెలుఁగుల
తొగరుందేవరయసంగఁ దురములదిటమై. 55

క. చేకొనిచేవాడిం బెఱ
రాకొమరుల సిరుల పెనుదు రంబులనింతే
గాకల మరునిదురంబులఁ
గైకొని చిగురాకుఁబోండ్ల గరువపుటెదలన్. 56

క. మావుల దఱుచగుతోఁటలు
వేవేలనఁగోటులట్లు వెలయుచునింపౌఁ
దావులమేనుంబలెఁదన
కేవెంటం బుడమియొసఁగ నేలెనతండుర్వ్. 57

సీ. ఎత్తివ్రేయుటజెట్టి మొత్తంపుఁబట్టుల
చేకట్లురారాపు చిగురబోండ్ల
ఎదిరించియూచుటు య్యాలలపైజతగాండ్ర
రాకట్టుబిగువుటుం గ్రములగములు
నడవడిలేమినెం తయునుజూలాండ్రుల
పదఱుటవెనకయ్యా పండువులును
లేదులేదనుపల్కు లేమలకౌనులు
వలపైచితిగుచుట వాలుగులును

గీ. గాకయొండొక్కచో లేక కలిమిబలిమి
చెలిమిమలకించి పంటనె చ్చెలిఁజెలంగు
నెల్లవారలనేలుచుఁ దల్లితల్లి
చూలునానొప్పునంబరీషుండుపుడమి. 58

క. అంచుల్ మ్రోయఁగ నరదము
మించుంబలెఁబుడమియెల్ల మెఱపుచుఁబగఱన్
ముంచుచునంపరసోనల
మించెన్ మొగులనఁగరాచ మేల్బందిబళా. 59

వ. మఱియు నప్పుడమితేఁడొప్పులకుంగుప్పచొప్పడరంగ నిక్కంబునకు
నిక్కయు నేర్పులకుంజేర్పును నోర్పులకుందార్పునుఁ దీర్పులకుం
గూర్పును నీవులకుందీవియు బీరంబులకుం దోరంబును సిరులకు
నిరువును నిలుకడకునెలవును ప్రోడతనమ్మునకునీడయు శీవులకుం
జేవయుఁదేటలకునాటపట్టునుగలిమికింబలిమియు వీఁకలకుఁబోఁకయు
జల్లదనంబునకిల్లును నెనరునకుందొనయు నునైదనవారునుం బెఱ
వారుననునవిమాని కావంబ్రోవనెక్క తెఱంగున నిండారుకూరిమిఁ
బెనంగునెఱతనంబునంబొంగియులోతియ్యనినెఱవాదితనమ్మున నెల్ల
రకుం గరువలితోడగు నెరగలిపొంకంబంకించుచు నెక్కొక్క
మొడలం గడానిసోనల నెయ్యురందలబంటిగముంచుచు నిండోల
గంబుల నలువ చెలువ సయ్యాటమ్ములఁ దేనెలురలం బుడమితెఱ
గంటి మెఱుకలిమూఁకల మెచ్చించువారల లేములకులేమిదొర
లించి చాగపుమ్రాఁకుల జోకందెరలించుచు నేనుంగులత్తడులం
దేరులనెక్కి పెక్కుతెరంగుల వేటలాడుచుం బడంతులపిండుల
మెలంగుతఱి విరిలకోరిజోదువడువున విడరానితమకంబులఁ బొడ
మించి గడిదేఱునెరజాణతనంబుల మొదలి విడియంబులందు నందు
లకుందానయొజ్జయై సరిలేనితేకువంబొసంగుచుండె. 60

మగఱాలకజిగిమీఱి మంచుమలనా మన్నింపనౌమేడపైఁ
దొగరాఱాలయరుంగున న్నిగనిగల్ తోరంబులై యొప్పఁ జె
న్నగు సింగమ్ముమొగమ్ముగద్దియకు ని మ్మాసామ్మునా నెమ్మిలే
మగువల్ చామరలేయ నయ్యొడయఁడిం పొంపుగన్పింపఁగన్. 61

సీ. అపరంజిరేకులో యనుపండుటాకుల
మడుపులుఁ బ్రేళ్లలో మాటుపడఁగఁ

జిరునవ్వుజాబిల్లి జిగిగోరు వెన్నెల
పులుఁగులువలెఁ గన్నులఖుకులీన
కదలకనిల్చుచో క్కముగాంచుతొలుకాఱు
మెఱుఁగునానెమ్మేని మెఱుఁగులొప్పఁ
గొనవ్రేలిసందుగీ ల్కొనినబాగమ్ముల
పెట్టియుంగ్రములతోఁ బెనఁగులాడఁ
గీ. దనకునిసుమంత యోరగా వెనుకనిలిచి
కేలఁ దమ్మలమిచ్చు నిల్లాలిఁజూచి
చదురులాడుచు సిరిగాఁడి చదరుసేయు
వెన్నుఁడనఁ గొల్వుసేయురా జున్నయెడను. 62
మ. సటలొక్కమ్మడిగుంపుగా మెఱుఁగుచాల్ చందంబులీనన్మొయిం
దుటముల్ గట్టినబూదిగాడ్పుదెరలన్ దుమ్ముల్ దువాళించి యొ
కటఁగ్రంపుటనంటిచా లెనయఁజ క్కఁగాబాసవాలుందొరల్
తటకాపాటునవచ్చి రచ్చటికి నె ల్లారుందముంజూడఁగన్ 63
గీ. పంటలవలంతిమగఁడు సం బరము తిరము
గాఁగనెదురేగి దోఁ తెచ్చి కసటువాయు
తళుకురతనంపుగద్దియఁ దార్చి మ్రొక్కి
యదుఁగుఁదమ్ములఁబన్నిటఁ గడిఁగిపూనె. 64
చ. కరగలిఁగాయలం గడుపు కాకలడంచి సరించుపారువా
రరుదుగఁ గండచక్కెరలు నావులపాలును నేతితేనెలుగ్
దొరయిడఁదన్పునర్ దనిసి తొఁసిరిమూలకు నందరానిపె
న్నురిగను సంతసంబుఁదము గూడిన నప్పటి సంతసంబునన్. 65
చ. తపసులుపల్కిరప్పుడమి దాలుపుతో నొడయండ ? నీవురా
నెపమగు తమ్మికంటివి య నింబగరంబునఁదీర్చుటెంతెకా
కిపుడరలేక లోఁబగఱ నెల్లఁగలంచితి వబ్బురంబు చా
గపుసిరులన్ యసం బెనసి కాంచితితొల్లిటిరాలతోనెనల్. 66
సీ. నికుకపీనులజక్కి నెక్కునేలికసిరుల్
సోఁకోరువనివేల్పు జోకవీఁక

దుంతతత్తడిరౌతు తో సాటి తేకువ
మెఱచి మెక్కుడుగాన యెలమికలిమి
ఘున్నీటిమెలగోలు మొనగానిబీరంబు
జింకబాబాజోదు చేతిబలిమి
జక్కులచెలికాని రొక్కంపుసంతన
చావంచమోముల సామిబ్రదుకు

గీ. బమ్మదేవరవిద్దియల్ దమ్మికంటి
నెనరుముక్కంటివిన్నాణ మునుబొసంగి
మెల్లతనువులకడమలే కీవురిక్క
గములుగలదాకచక్కగాఁ గలుగుమయ్య. 67

క. నీవంటియొడయఁడేలమి
నేవెంటంబుడమిచేడె కెమ్మొగలదొకో
వేవెలుఁగులదొరపగటికిఁ
గావలదేయొండువెరవు కాంచంగలదే. 68

ఉ. ఇన్నియునేలబంగరున కింపుబలెన్నినువంటివానికిన్
వెన్ననిమీఁదనిండుమది నిల్పుటగావలెఁగానినాఁడు రే
మన్నియకానిఁబాయుతమి మాడ్కిఁగదాభువిఁబుట్టువీసిరుల్
సన్నలవచ్చుఁబోవుగద సంతలతో సరిమైనిజంబులే. 69

క. మేననగమించుసిరులా
చానలవలపులగుకుట్టుసంతలవరదల్
గాననగుకట్టదొంతర
లానేమనినమ్మదక్క ననియెప్పటికిఁ. 70

సీ. దెసలేలువారికే తిరిపెముల్ గాలేదె
యేనుంగులెలుకలై యెసఁగలేదె
గట్టులొక్కొకసారి చెట్టులై వెలయవే
సింగముల్ కుందేళ్ళ చెలువుఁగనవె
మానుసుల్ మెకములై మనుటయబ్బురమౌనె
మింటికాపరిగాడె మంటికాపు

గాములై తగువారు పాములై మనరొక్కొ
పాఱువారునునాల్వవారుగారె
గీ. గొప్పపుట్టువులననేల గొఱతగలదు
కొఱతయుననేలదొడ్డతోడఁ గొప్పగలదు
తనదుతొల్లిటిసేతయింతకును మొదలు
పుట్టువెడఁబాయుత్రోవచేఁ బట్టవలయు. 71
క. కడఁగననిపుట్టుచావులఁ
బడి యిడుములబడలి నేర్పుఁ బాసి చిక్కై
సడలనిసంకిలిబందము
విడిపోవమిఁ బడమిపుట్టువీడరుచెవుగుల్ 72
క. ఎందఱుసనిరెందఱుమని
రెందఱురానున్నవార లిన్నేలకునీ
సందడియరుదేతలపఁగఁ
గొందలమగుటింతె యూసుఁ గ్రోవులుగారే. 73
ఉ. గట్టులుమీటినం గడలిఁ గట్టిన మింటికిదాడివెట్టినన్
జెట్టులుపీకినన్ బిరుదు జెట్టులఁద్రోచినఁ జిచ్చుమ్రింగినన్
బుట్టువుతప్పనే యరిది పోకలఁబోవుటవింత యేరికిన్
గిట్టుటతప్పనే కలిగి కీడులమేలులఁజూడకుందురే. 74
క. కావుననీవెతద్రోయం
గావలువదె యెఱుకగలిగి కట్టడిజమునిన్
ద్రోవన్ వలువదె కావం
బ్రోవంగలవేల్పుత్రోవఁ బోవన్ వలదే. 75
సీ. నీవాఁడననునంత నిలిచియివ్వెతవాఁకఁ
గలముచందమున న వ్వలికిఁదార్ప
నీకెత్తితినికేల నాకక్కసఁపుఁబాము
లెల్లఁ బేరడగంగఁ గొల్లఁబెట్ట
నీమఱ్వుఁజేరితి నామాలిమినినుంచి
మరులెత్తికొనఁజేసి సిరులొసంగ

నీకన్ననోరువేడ నాకట్టెదురనిల్చి
చేయిచ్చితనయిల్లుఁ జేర్చుకొనఁగఁ

గీ. జుట్టువాలయ్యతో సాటిఁ బెట్టవేల్పు
లొట్టుబెట్టినలేరింక నట్టిసామి
పట్టుకొనిగొట్టుమిట్టాడు పుట్టుగెల్చి
మట్టుమీఱినముమ్మాల మెట్టుగనుము. 76

గీ. పాలమున్నీటియల్లునిఁ బట్టఁబట్టి
కేలనొకవిరియవ్వేల్పు కాలిమీఁద
నిడ్డవానికివేలుపు గిడ్డిదొడ్డి
గిడ్డియగుచావుపుట్టుల జిడ్డుదలఁగు. 77

సీ. చుట్టుగైదువు కేలి జోదుపేరితలంపు
కడమకానలనేర్చు కాఱుచిచ్చు
పులుఁగుబాబావానిఁబోరామిపైకోర్కి-
బందంపుదావలజొంపములపొద్దు
పచ్చవిల్తునితండ్రి పై మరుల్ విడనీమి
దోసంపువేసవి తూర్పుగాలి
వలమురిదాల్పుకాల్బ్రాఁకునీరానుట
చెడనీని కడలేని సిరికినెలవు

గీ. తల్లికడుపునఁబుట్టినం తన తనంత
మామమామకుఁ గుదురైన మదిగలుగుట
ముందువేవేలపుట్టువు లందు పున్నె
మగ్గలంబుగఁ జేయుట యనితలంపు. 78

ఉ. ఒండొకజోలిమాలి మది నొయ్యనఁదాలిమిసంతరించి పూ
చెండులఁబోలునెన్నుదులఁ జేసిరిపెన్మిటినాడిపాడిపె
న్గొండలవంటిబన్నములు గొట్టి తుదం జెడకుండునింటిలో
బండుటఁ జెందుకల్మిసనసి పండుటయెంతనవచ్చునేరికిన్. 79

క. నేమమ్ములఁగఱివేలుపు
సామిన్ మెచ్చించియతని జడిగొనునెనరున్

దామరకొలనున నీదం
గా మరులొందించిమదినిఁ గడ తేర్పవలెన్. 80

ఉ. పొ్రిద్దులుపుచ్చు నేల తల పుల్ పలుపోకలఁబోవనీకయీ
పెద్దలతో్రోవఁబట్టి మెల మింగడఁజేరుటఁగోరి నెమ్మదిన్
నిద్దపుటద్దముంబగిది నిల్చి కనంగనఁబోలునట్టియు
వ్విద్దియ మాదులోనికను విందొనరింపుమునింపుమింపులన్. 81

క. అనుచుజడదారియంచలు
వినిపించిన పుడమిఱేఁడు వీనులవిందౌ
విను తెరవరిబోనములో
నెనయగుముచ్చటలనిన్నిచె నెదసంబరమున్. 82

క. అబ్బాసవాలుసాములు
నిబ్బరమగు తెలివిగొలిపి నెఱిదీవనచే
నుబ్బించిసెలవుఁగొనిపాం
గుబ్బలికై చనిరియతని గొనములమరులై. 83

ఉ. తొల్లిటిపున్నెముల్ తనకుఁ దోడ్పడుటన్ గఱివేల్పునంజలం
దుల్లముపట్టుగొల్పి తన యోపిక సందడిసేయనేలుచో
జెల్లనుసాటఁబంచి సిరి యేలికబత్తిఁబొసంగఁజేసి జో
త్తిల్లెడుడెందఁపున్నిలుపు తెల్లరకబ్బురమందఁజేయగన్. 84

సీ. కట్టించెనూరూరఁ గఱివేల్పుకోవెలల్
ధట్టించెనోర్వని కట్టడులను
పెట్టించెనోరెంబు పేర్మిఁబాఱులకెల్ల
దట్టించెనెమ్మదిఁ దాల్మియూట
మట్టించెదోసము న్నాటపుట్టఁగనీక
గొట్టించెనానఁగై కొననివారి
నెట్టించె పెఱవేల్పు బెట్టుదెల్పెడివారి
రెట్టించెఁదొల్లిటి తేండ్లసిరుల

గీ. మట్టుమీఱినబత్తిచే గట్టుదారి
గుట్టుమదిఁగాంచితములచేఁ గట్టువడక

ఘట్టుసడలంగనీకలోఁ బుట్టునెఱుక
పుట్టువులమట్టుమల్లాడెఁ బుడమిఱేఁడు. 85
సీ. తఱిగట్టుదారిపైఁ దలఁపునిల్పుటగాని
తలఁగియొండొకతావు దప్పిచనఁడు
సోకుమూఁకలగాంగఁ జూచుటింతియకాని
కలనైననన్నొంపు గలిమిఁగనఁడు
వెన్నదొంగపొగడ్త వినుటింతియేకాని
వీనులఁజొరనీఁడు వేఱపలుకు
పక్కిడాల్ సామిపైఁ జొక్కుటింతియకాని
సొరదిచొక్కములైన సొగయఁబోఁడు
గీ. రేలుఁబవలును బెఱజోలి మాలిజాలిఁ
దూలిరాచూలిసిరినేలు దొరవిరాళి
గ్రానిన తెఱఁగునమఱుగు నెమ్మదివసంబు
గాకపిఱుతీకయిచ్చని క్కరణిఁదనరి. 86
క. ఎన్నియొ వెన్నునినేమము
లన్నియుఁగడమఁబడనీక యరసియరసితా
నెన్నియొనర్చెనునెల్లా
రెన్నఁగనయ్యేడయఁడొచ్చె మెఱుఁగనిబత్తిన్. 87
శా. ఆఱేఁడేలెడునంతపట్టుగలయ ల్లారుల్ సిరుల్ రెచ్చనా
రేటే చెల్లెలికాలుమెట్టినదొరల్ రేలుంబవల్ గొల్చుచున్
దారుం గొమ్మలు బిడ్డలుం గొడుకులుం దాదాపువారున్ గొఱల్
దీఱల్ జెందిరియెన్నఁడుం జెడని కల్మిం బల్మి నబ్బమ్మగన్. 88
క. సిరిమగనినేమములలో
సరిఁజూపఁగరానిదనుచు సాదులువొగడన్
దొరయేకాసికివలఁబడె
దొరయంగలవారెమెట్టి తొల్లిటిదొరలున్. 89
సీ. ఏనుఁగుల్ తత్తడు లెకిరింత లెద్దులు
క్రేపు లావులు మొదల్ కెరలియైన

గసవుమేయమిఁగాదు కలనైనముట్టవు
పిన్న పెద్దలునోరె మన్న వినరు
కరివేల్పుజాతరల్ కడునగ్గలములయ్యెఁ
బగలు రేల్ పస్తు సొప్పడియెఁబజకు
నింటింటదొరయాన లేకాకతినయంత
నిచ్చఁబున్నెఁపుఁజెయ్వి లెసకమెసఁగెఁ
గీ. దానుదనవారుఁ బొద్దునఁ దానమాడి
జాములెనిమిది నీర్వట్టు సైతమెడలి
పేర్మినేకాసినేమంబు పెద్దసేసి
మెలఁగఁజొచ్చెనురాత్రాల మేలుబంతి. 90

క. బాడసిగదెలంబారుల
గూడియొకింతైన కొఱఁత గూడినమదిలో
నూడంబాడినదొసఁగుల
వాడిమిఁతోఁగుడుచుఁదోడి వారలఁగూడన్. 91

ఆ. ఇట్టిగట్టిబిరుదు కేలికడెందంబు
మేనుగొనియెననఁగ మెఱపుదనరి
వాలుగంటి మరుని వాలుగంటిమటంచు
నెంచఁదగినచెలువ మెలమిమిగుల. 92

సీ. గుడియూడ్చి యలికి మ్రుగ్గులువెట్టి సాంబ్రాణి
పొగయించి చేమంతి పూలసరులు
వాకిళ్ళసందుల వలయుచోటులఁగూర్చి
తఱిగట్టుదారికి దండమిడుచు
గందంబు పన్నీరు కలపమ్ములందుచుఁ
బూలుపైఁజల్లి నివ్వాళులొసఁగి
కాయలు గూరలు కమ్మనినేతితోఁ
జక్కెరయునుఁ బాలు చాయపప్పు
గీ. సన్నబియ్యఁపుటోరెంబు చక్కనొసఁగి
తమ్మలంబిడి వలగొని తప్పనీక

రాణివాసంబునిచ్చలు రాకపోక
లెడలుత్రోవమఱంగితా నెదఁగఱంగి. 93

గీ. అట్లురాణివాస మలఁతిసేత లెఱుంగ
కెల్లమొదలఁదనదు నిచ్చమెలఁగ
నిరువురంచజక్కి నేలికయ్యకు లెంక
పొంకముడలనీక పోఁదిసేయు. 94

లయగ్రాహి.

చక్కలనుచుక్కమను టెక్కుజిగి నిక్కసరు
లక్కననుగ్రక్కడల తెక్కుతుద మొక్కల్
నిక్కముగజక్కవల మక్కువలయిక్కకడ
దొక్కనలజక్కికయి నెక్కొతగటుక్కన్
జెక్కుచుఁదళుక్కరను నొక్కవలు వెక్కువగఁ
బిక్కటిలరక్కసుల నొక్కుదొర పెక్కల్
మొక్కఁగఁ దటుక్కనను నక్కవకు సక్కజము
వెక్కసఁపుఁజొక్కమిడఁజిక్కఁగను ప్రక్కన్. 95

ఉ. కన్నులసంతసంపుజల గాఱఁగ సాగిలి మ్రొక్కి మ్రొక్కి యా
క్రొన్ననవిల్తుతండ్రికినిఁ గోరికలీరికలెత్తఁబూన్చి తా
నున్నది వెన్కఁజన్నదియు నున్నదియా కసటూడ్చి వేమకల్
తిన్నెలుగట్ట రానెలయు తేమయునివ్వెఱగందిచూడఁగన్. 96

ఆ. పక్కిజక్కి నెక్కు రక్కసిగొంగ యా
కేనిఁగాంచి బాపు రేయలంతి
మూఁకలయ్యెయొడయ మొత్తముల్ టెఁకులఁగ
బాతిలోన మేలు బాతివైతి. 97

ఉ. పుట్టువులెన్నియైనఁ దలఁ పుల్ ననుఁ జేర్చినవానిపుట్టువే
పుట్టువుగాని చోఁ బుడమిఁ బుట్టుట తల్లికిఁ బాయమూడ్వఁగాఁ
బుట్టుట తండ్రికింజడని పుట్టువులిచ్చుట కాక వానియ
ప్పుట్టువుపుట్టువే విసము పుట్టుటకాడొకొ వంగడంబునన్. 98

క. మదినడనుడులన్నన్నే
పదిలంబుగఁ బెట్టినట్టిఁ బ్రబుకొమరుఁగితీ
విదియదియన నేటికినా
యదినీయదియెద్దియైన నడుగ నొసఁగెదన్. 99

ఉ. నాకినివేల్పుగిడ్డివలె నాయెడమాలిమిఁగ్రమ్మరింతు నే
నాకినియొండు వేడుటకు నాయమనీకడగంటిచూపు లే
గావె వెతల్ దలంచికడకంగడకందువనొందఁజేయు నే
లా విడయానకూళయుఁద లంచు నెనన్నెము వేడఁగానినున్. 100

క. నాదండము గైకొని సిరి
కైదండంగొనినసామి కలుసము లెడలన్
గాదండనిలువు మన్నెము
గాదండవెతల్ దొలంగఁగాఁజేయుటకున్. 101

గీ. చిన్నినవ్వుల్లొలయ సిరిమగఁడాతని
మోముఁగాంచి చంద మామఁగాంచి
పొంగుపాలవెల్లి పోలికఁబొంగియా
కనినుడుల తియ్యఁదేనెఁదన్నె. 102

క. కుందనపువలపుపొలుపున
డెందమునావలపుదవిలి డిగకున్నదియే
కొందలములుఁ జెందవుని
న్నెందున్ నీముందునడతు నేనెప్పటికిన్. 103

శా. చుట్టుంగైదువు నీకుఁదోడగుచుని ల్చున్ భాసవాల్గుంపుచేఁ
దిట్టుల్ సేరఁగనీక నెప్పగఱగ త్రిన్ సోకనీ కెల్లెడన్
మట్టుల్ మీఱునె రాసిరుల్ గురియుచున్ మంచుంబలెన్ బన్నముల్
బొట్టై డుల్లఁగఁజేయుచుం బవలు రే ల్బొల్పొందునాయానచే. 104

వ. ఆనియవ్వలమురిదాలుపు కడలిమొలనూలివాలుగంటిక్రేకే గంటికింపై
నకోడెకానితో ముచ్చటలాడి విచ్చలవిడి యచ్చర మచ్చెకంటితుటు
ముల నాటపాటలంజుట్టుకొను మింటితెరవరిగుంపుల విడువనిపొగడు
నుడువులన్ తమ్మికడుపుదేవరడెందంపు బుట్టువులగు జడలయ్యలతొలి

నుడులఁ జెడులం దెరలీక పాల్కడలి చూలిచన్గొండల యొఱగంట్లపై
మెఱుఁగులీను నపరంజిరేకపోలికం జెలంగు పొంబట్టురెట్టంబునొఱ
యు తననెమ్మేనిచాయలఁ దొలకరిమొగుళ్ళ నందగించు మించుంబలె
మెఱయఁ దన్నుఁ దప్పకచూచు రాచరేఁని చూపులంబోలె నఱు
తనరుదగు వేల్పుమ్రాఁకుల పూదండల పయింబఱచు తేటిమూఁల
మేలితళతళలతో మెఱయఁ బక్కరాముక్కు నిగనిగలతో ఱెక్క
తుదలం బాఱంజూచిన యంజతుదలం బాటిలు గోటితేటలు మింటికిఁ
బున్నమనాటి తొగనంటుకాని జంట వెలుంగులీన దబాటునసంత సం
బునంగలయునంతలోన. 105

సీ. పచ్చపాగా జోదు పదివేలమేనుల
తరలివచ్చినయట్టి తళుకులీన
మబ్బులోఁ బడవేసి మాలి యొక్కమ్మడి
తొలఁగివచ్చినమించు తుటమనంగ
ముప్పిరొక్కటియాచు మొనసిమంటలు గ్రక్క
గాలినెచ్చెలికాని కలయిక్కయన
కడలి వెఱ్పాటి పోకడఁ బెట్టుతఱిమంత
యెక్కుడునలుకపే రుక్కులనఁగఁ

గీ. బుడమియెల్ల నుదానమై భుగభుగమని
దరికొనుచుఁ దేఱిచూడంగఁ దరముగాని
బెడిదముగఁ గాకలొల్కుచుఁ బుడమిఱేని
యెదురఁ బొడసూపె జుట్టువాలెసకమెసఁగ. 106

క. సిరిదొరవేయంచులసురె
కెఱఁగి యొరం దొడివినిలిపె నింటన్ వాలున్
గరకరిపగఱం గెడపుచు
మెఱసెం దొరయింటఁ దనువు మెయికొనిబిరుదై. 107

వ. అని తెలిపిన నవ్వాలి తెఱఁగడుగుటయును. 108

ఆశ్వాసాంతము.

శా. కట్టుంబట్టము పొట్టకుం గడుపురో క్కం బేమియున్ లేమి లో
నెట్టం దొట్టుచు గట్టుబట్టరికదుం జెట్టయ్యనీ పేరనన్
చెట్టుం బెట్టుబలెన్ సిరుల్ డొలిపి నెమ్మిన్ సాటిదాటించి నీ
పట్టుం జేరఁగఁబట్టి బిట్టలమునాఁ బంతమ్మునీసొమ్మయా. 109

క. గట్టువొరపట్టిమిట్టలఁ
బెట్టుల్ వడనెట్టిగట్టి బిత్తరఁపుజనుం
గట్టులకోటఁ జిత్తరు
పుట్టిపరన్ వ్రాయుచిలిపి యొఱపులతండ్రిన్. 110

మాలిని.

జదలు నెఱులుగుంపుం జక్కఁజాబిల్లి తున్కన్
పొదిగికుదుటనేఱుం బోటినిన్ మాటియొంతోఁ
బదిలపఱచిగట్టుం బట్టిత్రో మాటకున్ లో
నొదుగ వెరవునీకే యొప్పుఁగప్పర్తివంటా. 111

గద్య.

చ. ఇదియపరంజిసొమ్ముపయి నింపుగఁగెంపులు చెక్కినట్టులొ
ప్పిదముగ మింటితెర్వరుల పెద్దల నిద్దర జెప్పుకబ్బమై
మొదవులపాలతెమ్మలన ముచ్చటలంగల "ముగ్గుపాపయొ
రదు" లొనరించు సర్వమధు రంబునఁ దొల్తటివిన్నపంబగున్. 112

ఓమ్.

శ్రీ లలితాంబికాయై నమః.

సర్వమధురము.

రెండవవిన్నపము.

క. సిరిమలకానలలోనం
దిరుగుచు మన్నినిపోల్కిఁ దెఱఁగంటిదొరల్
పరువిడిగొలువఁగ బంట్లకు
సిరిదొలుకం జేయువేల్ప! చెలువలతాల్పా!. 1

గీ. అవధరింపుము జడదారి యంచలకును
నాలుగవ వంగడంపు వి న్నాణియనియె
నిత్తెఱంగున కడలిసం దెల్లపుడమి
నేలుచున్నెడ నాశ్రుని కింపువింప. 2

క. చూతురు తెప్పార్పక సరి
సేతురువలరాజుచెలువ చెలువమునెడలన్
వైతురు రాకొమరులుబళి
కూతురు "శ్రీమతి" యనాఁగఁ గొమరుదలిర్చున్. 3

శ్రీమతివర్ణనము.

సీ. కాలిగోరులచెక్కుఁ గనవుచుక్కలుపిక్క
లపరంజిబూరటా నసఁగవచ్చు

తొడలనంటులమించు నడలేనుఁగులనెంచు
పిఱుదుకట్టరుదుపెం పిఱ్ఱుగురియుఁ
గౌనుమింటికిదంట యౌను పొక్కిలిపొన్న
పూవు పొందగటుత్రోఁ బోలుడాలు
కేలుతీవెలమేలు నేలుఁ జన్నులుగిన్నె
లారుకస్తురిరేక గేరుమోము
గీ. గోముజాబిల్లి చెక్కిళ్ళు కులుకుతళుకు
టద్దములవాలుఁగన్నుల యారెమీను
లిరులుకురులనరాదెవే యేలకన్నె
చెలువపోయగమెన్నన న్నలువకగునె. 4
క. అన్నాతిమేనక్కడానీ
కన్నెనెఱాణీగదన్న కన్నెలలోనన్
వన్నెలచేఁజిన్నెలచే
మున్నెన్నఁడుఁగన్నవిన్న ముచ్చటగలదే. 5
క. తామరతలమెత్తఁగలే
దాముద్దియ కన్నులకు బయుంపడిపోలే
కామోముచందరుండని
యేమోకాకున్నఁగలుగు నేయీవింతల్. 6
ఉ. అంచలుముద్దునం జిఱుత యాటలనాడుచుఁ గూడరావదే
మంచలజవ్వనింబిలిచి యాగడమాడునటన్న నింక నే
మంచు నడల్కడుంబలుక నానడచల్లదనంబకాని ఘ
ల్లంచనియందెమ్రుంచుఁగద యబ్బురఁపుంగడలిన్ జగమ్ములన్. 7
సీ. పయ్యెదమాటులోఁ బడియున్నయెడ మంచు
ముట్టిన యపరంజి గట్టుఁదెగడి
మొనచూపి మింటికై మొనయుట మిన్నేటి
పొందామరల మొగ్గ పొందుఁదెగడి
జోడుబాయకనిక్క పోడిమి నేనుంగు
తలమీది గుబ్బచం దంబుఁదెగడి

గరువంపు నిండు చక్కదనమ్ము పొగరున
బంగరుపనఁటుల బలిమిఁ దెగడి
గీ. మెచ్చుతగ్గులు లేక బల్వెనసి నునుపు
దేటి లో వెలి గట్టిన్మై తెఱపియౌని
నిబ్బరఁపు గబ్బితనమున నుబ్బుగుబ్బ
లాడిచనుగట్టు బెట్టుఁబో ల్పంగనెద్ది. 8
గీ. మూఁడుజగములు వలపింప మొనయు మరుని
కండచక్కెరవిల్లై యిక్కరణిఁ దనరి
తలఁపుసమకూర్చునోనాఁగఁ దలిరుబోఁడి
గమ్మరను కమ్మకెమ్మోవి కావిదీవి. 9
సీ. ఏడుదీవులనేలి మొగసిమిన్నేటి బం
గరుదిబ్బలెక్కిన బిరుదుబిఱుదు
ఈరేడుటెంకుల నేచి గెల్చిన మరు
నల్లరాటెక్కెమ న్నారునారు
తెఱగంటి చట్టముల్ దీర్చికట్టిన కెంపు
పలుకలతమకూటి బావిమోవి
నెమ్మోము జాబిల్లి నిండుతేటలకోడి
మొనసి యొత్తిలు కట్టుటిరులు కురులు
గీ. తొడలు కపురంపుటనఁటులఁ గడలు కొను
పొగడఁగానౌను లేఁదమ్మి మొగడదోయి
చన్నుగవ యట్టియన్నుల మిన్న నెన్నఁ
దరమె కన్నులఁగన్నన బ్బురముగాదె. 10
క. చూపులు మరునంపలకుం
దాపులు తొవలకునుదమ్మి దండులకెల్లం
గాపులు బొమవింటికినా
దూపులనన్ వచ్చుఁ బొగడ దొరకొనెనేనిన్. 11
క. జవ్వని జవ్వాడెడు నడు
మవ్వాడవిల్తునకు సాటి యగునఁటనికఁ దా.

నెవ్వారివలపింపదు తా
నెవ్వారి డెందముల నిలువ దెఱుఁగఁజాలదే. 12

క. తానాకసమయినందునఁ
గాను రోదంబాడమఁ జేయుఁ గాకతలంపన్
మాను నెయనఁ జిఱుగంటల
చేనులిపుల్ ఘల్లురనుచుఁ జేయుం బెల్లై. 13

సీ. నవ్వువెన్నెలనవ్వు ననవిల్తుతూపులు
చూపులు గ్రపంబు సుడియు నుడియు
చెక్కులుజాళువా మక్కులు నడు రేయి
యిరులమూఁకలబట్టి తరుము తుఱుము
కన్నులుక్రొవ్వాలు గన్నులు ముత్తఱుల్
తరగలు మొల్లపల్ దంటసరుల
నేలుకేల్కెమ్మోవి డాలు మంకెన కెన
పొక్కిలి పొన్నపూ వెక్కిరించు

గీ. నెన్నుదురు సాముసెలగాఁగ నెన్నుదురు మె
ఱుఁగు రంగులు మేల్కొను నింగియనుచు
నింతి నింతింతిఁ బొగడగా నెంతవార
మన్నలువసేత సరిలేని దంటగాక. 14

క. లిమ్మెయి నేరెటి దిబ్బను
దొమ్మిది తునకలను నిట్టి తొయ్యలి సరియా
కొమ్మలులేరనిరెట్టిగఁ
దొమ్ముదులం దెలుపు ననఁగఁ దోచునువీనుల్. 15

క. వలపులిడఁ గొనఁగఁ గలయా
పొలతుక ముక్కెన్నఁ దగియెఁ బొగడు గనుచు నా
కలయదియె నివ్వఁ గొనఁగాఁ
గలవారికిఁ గడుఁబొగడ్తఁ గాంచుటపుడమిన్.

వ. ఇట్టిడుచక్కదనంపు టింపునింపునింప నించువిలుకాని మరులుస
యనన్ బిత్తరంపు జంపుగల పాయంబుడంబు జగమెచ్చుగచ్చులం

బెచ్చుపెరుగ నొక్కొక్కయెడలం గన్నుసోగల తళుకులు బెళ్లక
నేనిఁ దోలకరిఁ మెఱుంగుల రంగు దురంగలింప మాఁడుగులందిరుంగు
నెడలఁ గిందిమాఁదికి నచ్చరల మిన్న యనియును నెలమావి తోఁట
లంజెలంగునెడ జాజి మొల్ల మల్లియ తీవియలలో నొక్కండని
యును నబ్బమ్మ సందడించుచు తగుమగనిగోరు డెందంబు చిందర
నెల్లచెయ్వులం దొందరంబెట్ట పిల్లు చెలులంగూడి యాటలపాటలఁ
బ్రొద్దుగడపుచు సరిలేనియొయ్యారంబుల వెయ్యారులగు రాచూలి
చట్టంబులు నవ్వులకుందావులగుచు దాఁగురుమూతలకుం దగుచుం
దురనిపదుగురుంబలుకఁ జిలుకలన్ గోరువంకల గోయిలల నెమ్మల
నంచలం జక్కవలన్ మఱియు వింతవింత పెంపుడుపక్కిమూఁకలకుం
బాడ్లం జక్కెరలం దినిపించుచు నిట్లుమెలంగునెడ. 17

మ. ఉలుపాలిచ్చునెవంబునన్ మెఱుఁగుఁజెయ్వుల్ చూపు చందంబులన్
బలువాలుంబలుకల్ బడింగఱచు వి న్నాణంబుల న్నేలపై
గలరాకొండికకాండ్ర గుంపులయి యి క్కల్కిం గనుంగోనలన్
గలయంజూచు మదింగరంగి కడురా కల్ పోకలుం జూపెన్. 18

క. వారున్ వీరననేలా
పేరుంజడదారులయిన బెల్లగిలుచు నా
రారేతేనింగనఁబలెఁ
దారుంజనుదెంతు రాపె తమిలోనేపన్. 19

మ. తలిదండ్రుల్ గడుఁ దాల్మి నిచ్చలును డెం దంబుల్ మరుల్గొల్ప న
ప్పలుగుంత త్తఱికాని బత్తిమెయిఁగొల్వుల్ సేయఁదానున్ సిరిన్
వలపుల్ గొల్పెడి సామిసేతల కతల్ వక్కాణముం జేయఁగాఁ
జెలి వే వీనులనించి నించి తమి బెం చెన్ వెన్నునిం జేరఁగన్. 20

క. తొల్లిటినోమెట్టిదయో
యుల్లం బత్తమ్మికంటి యొద్దనెచిక్కన్
మల్లడిగొని సిచ్చలు నెల
చెల్లెలికిన్ సవతిదనముఁ జెందుదుననుచున్. 21

సీ. దాపరం బనుమాట దానెఱుంగని బోటి
తలిదండ్రులకు మది దాపఁజొచ్చె
నెక్కచో నిముసంబు నుండ నైపని కొమ్మ
పలుమాఱు పనిలేమి నిలుపఁజెందె
ననయంబు చెలులతో నాటపీడనియింతి
యెదురబిల్చిన మాట లివ్వదయ్యె
నేమరుల్ గొనక దా నిచ్చనుండెడు లేమ
యెద్దియో కోరున నైసక మెసఁగె
గీ. కుడుపు తడుపులపై నిచ్చ విడుపుబొడమె
నాట పాటల నిసుమంత చోటుసడలె
వలయుసేఁతలపై రోఁత లెలసెఁ గలసె
డెంద మత్తమ్మికంటితోఁ బొందుగోరి. 22
క. చిలుకల కైననుఁగఱపదు
పలుకులు రాయంచలాట పట్టులఁగనదీ
చలనిమ్మలచెలితోఁ దోఁ
టల విరులఁ జిదుమఁబోవు టయుమదిమఱచెన్. 23
సీ. పచ్చవిల్తునితండ్రి మచ్చికల్ మదిగోరు
తఱిగట్టుదారిపైఁ దలఁపువిడదు
పక్కడా ల్వేల్పుపై బాటచల్లగఁ బాడు
తమ్మికంటిఁదలంచి సొమ్మసిల్లు
కఱివేల్పునకునింతి గాఁగోరి మరులీను
మరునయ్యఁ దలపోసి మదిమరంగుఁ
గఱినెచ్చెలి నిచ్చ కౌగలించఁగ నెంచుఁ
జుట్టువాల్దొరచెట్టఁ బట్టఁగోరు
గీ. పసిడిపుట్టంబు సామిచే పట్టనేని
బ్రదుకుతుదముట్టినని యాస పడుచుఁ బడుచు
విడుచు నెల్లాఱఁ గురులైన ముడుచుకొనదు
దొంతరల బారువలవంత తో నెలంత. 24

ఉ. ఆయెలనాగ డెందమవి యన్వలరాయఁడు చిల్కతేరిపైఁ
గోయనియెక్కి యార్చి యెలగోలుదళంబులు గాఁగమూఁకలై
గోయిలదండునాగ జుఱు కుంబుపుగోలలు తియ్యవింటివే
వ్రేయఁగఁ దాళలేక కడు వేదురునొంది సలించెనయ్యెడన్. 25
సీ. గుడికేగి చెలులతో గుడుసుకై దవవాని
నలువుకోరికలూర నిలిచిచూచి
మరునియాటల నెడల్ మఱచి యొక్కించుక
దెలిసి త్రెప్పార్పక వలపుఁజూపు
నాటించి యంతలో నానఁ గ్రేళ్లురుకంగఁ
గడగంటిచూపులఁ గలయఁగాంచి
తమ్మిరేకుల కేలు దవ్వులఁబూన్చుచునిక్క
మగుపోకుసంతసంబలమునెమురఁ
గీ. బుడమిపోకంగ ద్రొక్కి పైనడుగులంగుఁ
గన్నులద్ది తలంపెపే ర్కొలుగతోన
నుడివి వాతెర గదల న వ్వడికిఁదేట
పడునొ యని జంకునాఁచ పడఁతివెఱచి. 26
ఉ. ఇంటికినేగి సెజ్జపయి నేకతముండి తలంచి తమ్మిచా
ల్గంటికి నబ్బెగాని పెడ కల్కుల కామరునయ్య పొందుచే
కొంటయటంచు నుస్సురని కొమ్మనుకుల్గొని కమ్మవిల్తుచే
గెంటులకగ్గమై వలపు గ్రిక్కిరియన్ బొరలున్ విరాళిచే. 27
ఉ. చిత్తరితమ్మిరేకుపయిఁ జేర్మిమెయిన్ విరిదేనె గోటిచే
నొత్తుచు వెన్నునిన్ వలపు టొత్తడివ్రాసి చెలిం గనంగనీ
కొత్తిలిచూచుచుండు నోరు లోకొకడవ్రాలిన యంతఁ బైటలో
నత్తెఱిమాటుఁ గౌగిటికి నబ్బె మగండని యుబ్బులోపలన్. 28
గీ. ఇచ్చనిచ్చలుతనమీది మచ్చెకంటి
తలఁపుఁదలపోసి యెదిరించి వెలసెననఁగ
నెల్లగడలను వెన్నుఁడై యెనసిఁజెలికి
వలపుమేరగనంగ నెవ్వరికిఁదరము. 29

సీ. తెఱగంటిగమితేని తెఱవగాఁ గనుటనో
కన్నుమూయుట లేదు గడియయైన
సిరిబోటి సవతి వా సితలంచియోకాని
యిసుమంత యెమ్మెపై నిచ్చగొనదు
యెనలేనివేల్పుతో నెనయఁగోరుటనేమొ
జతకత్తియలనెయ్య మతకరించు
నిండియుండెడువాని నెయ్యమాసించుట
నో సాపడుటకైన నాసపడదు
వేయునేటికి వలరాయఁ డేయు నంప
చిచ్చుమై సోఁకి మదిలోనఁ జిగురుగొనిన
వలపుసెక వేడిచే వేడి చలువ యనిన
పగిదిచెలి వెచ్చ యిసుమంత బయలుపడదు. 30
అక్కల్కి నిక్కవంబుగఁ
దక్కగదా చెలువుఁడనుచుఁ దటకాపడి పే
రక్కనసలమ్ముఱ వలపులఁ
జొక్కెడి నిదురలను దమ్ము సోలసెడి వెన్నుఱ. 31
తనమీఁది మది కొంత దార్చినవారల
విడువనఱపంతంబు విడిచెనేమొ
ఏకొలందులకేని నాకొలందినటన్న
పలుకు నిక్కము మాటుపఱచెనేమొ
నీవారమనువారు నావారలనునేమ
మీపట్టునను దాచ నిచ్చయేమొ
తనకుఁగేల్మోడ్చినం తనబన్నములనెల్ల
మడపింతు ననుమాట మఱచెనేమొ
మదియొసంగితి వలచితి వదలనంటి
నడుఁగుఁదమ్ములవ్రాలితి నకట ? నెనరు
గొలిపి నావలవంతలోఁ దలఁపఁడయ్యొ
నమ్మరాదమ్మ. మతకరి తమ్మికంటి. 32

ఆ. పులుఁగుకత్తెలాని పోంబుట్టువలదోయి
సెజ్జ సోలయు వాని పజ్జనోంది
నవతువంతుబునుక నవతిలచ్చొఁటిలో
నత్తు లెన్నఁడొక్కొ యనితలంచు. 33
సీ. అత్తమామల ముచ్చ టాయింటిలో లేదు
చుట్టాలకత సెప్పఁ జూపసున్న
వచ్చిరవాఁల్లు వదలుట లేదట
కలవట్టు సవతిదే బలిమియుచట
కలవాడుబిడ్డయొక్కఁతుండ సందియటండ్రు
గడియకొక్కొకతీరు గలఁడుతాను
వేనోళ్ళఁబిలిచిన వినిపించుకోఁడఁట
డెందమిచ్చినఁగాని పొందుగనఁడు
గీ. ఎందు వెదకిన లేనివాఁ డిట్టివాఁడు
నాతలంపెటు లీడేర్చు నో తలంప
నెట్టుల విరాళికడలికి గట్టుసేర్ప
నచ్చిన నెలంత లెవ్వరీ నంటుదీర్ప. 34
గీ. ఎల్ల యుల్లంబు లిల్లు గా నుల్లసిల్లు
నల్లనల్లయ్యకిల్లింట ముల్ల మెల్ల
గొల్ల కొల్లఁగ నిచ్చిన నొల్లఁడయ్యోఁ
జెల్లెఁబోఁ తల్లడంబార్చు మొల్లమెట్లు. 35
సీ. ముక్కంటి తలపువ్వు ముద్దులుసైదోడు
వెడవిల్తుఁ డాపెకు గోడుకుఁగుజ్జు
గండుకోయిలగుంపు చందోలుదళములు
చిలుకలు గుజ్జముల్ చలువగాలి
యరదంబు నామని యనుఁగు నెచ్చెలి తమ్మి
కలువలు కోలలు గడుసు తేంట్లు
నసవింటి గొనము గా వున నిన్నియును గూడి
యుడికించఁ నని యేల హాహాకరింప.

ఆ. సవతివంకవారు సవతోర్చుదురె నాదు
మంచి వారికేమి మగనిగాఁగఁ
గోరుతనకుఁదలఁపు కొనకెక్కఁజేయఁగా
వలదె వెన్నుఁడెంత వాఁడుకంటె. 36

గీ. కంటఁగనుటయెవీనుల వింటిగాని
తుంటవిలుతుండు తానెంత మాటమారి
యొంటమి దలంచి నన్నంతఁ గంటకించి
దంటములుకులఁ జెండాడె వెంటఁదవిలి. 37

గీ. నేలతెఱగంటి దీవనల్ నిండెనేని
నుదుటఁజెక్కిన నలువవ్రాలొదవెనేనిఁ
బుట్టునెడఁ గాముగమిచూపు పొందికేనిఁ
గోర్కెకడగన కెడశేల గొరలుననుచు. 38

సీ. ప్రొద్దుప్రొద్దున లేవఁ బోవుచోఁగటివేల్పు
నడుఁగుఁదమ్ములు డెంద మందునిలిపి
నిలువెల్ల నెలకొల్పి తొలఁగనీనిదిటంపుఁ
జూపునాటించి ని ల్లోపలేని
తమిఁజొక్కి సిరికూర్పు దెమలనీని తిరంపు
బలితంపుఁగౌఁగిట నలమి చెక్కుఁ
జొక్కనిడి యొడల్ చెమరింపఁ గల్లగా
నెఱుఁగని నిక్కంపు టెలమినొంది

గీ. ఎట్టకేలకుఁదెలిసి క న్నెఱచి నిండు
తమక మగ్గలముగఁ దాల్మి దొందరింప
నొలసి యొల్లమిచేఁ జెయ్వు లుడిపికొనుచు
గడపునయ్యెడ నవ్వాలు గంటిమిన్న. 39

సీ. ఒక్కొక్కయెడతాన యొనరించి మడిగాఁగ
మడుఁగుగట్టు మెఱుంగు తొడవులూని
కంచెలబిగియించి కట్టుబొట్టు నె
న్నుదుట నెమ్మిఁగదిమ్మి కుమారుమీఁదఁ

దమ్మికంటెనివ్రాసి గమ్మని గంబూర
గులుకు గంధముబూసి యలరుదండ
లిడి దివ్వెలెత్తి బ ల్విడి దోయిళుల విరుల్
జల్లి తియ్యనిపండ్లుఁ జక్కెరలును
గీ. నారగింపఁగఁజేసి నో రూరఁదమల
మొసఁగి పడకింటిపనులకు నోల మాన
గొలుపు విన్నపమిచ్చి య క్కొ మ్మవేఱ
తలఁపుగొనిన మరుల్ దాచె వలపుగులుక. 40
సీ. గడెగడెకొక్కొక్క మడుగుసింగారించుఁ
జలువదీర్పించికం చెలుఁదార్చు
మగతాల రవణముల్ మైనించుగందంబు
పూయుఁ గురుల్ గంపు పొగయఁజేయుఁ
బువ్వుటెత్తులుజుట్టుఁ బుక్కిటనిండారఁ
దమలంబుగొను మీటుఁ దంబురలను
సెజ్జలఁబవళించుఁ జెలులతో రవణించు
నెలమావిదోఁటల నెలమిఁజూపు
గీ. నెప్పుడో చెల్వుఁడె తెంచి యేలుననెడి
తలఁపుతోనుండు పెఱవారి తలపుఁలందు
నెల్లిదంబొందు దలఁపనీ దిట్టవింత
ప్రోడతనమెందుఁగఱచెనో పూవుఁబోఁడి. 41
గీ. దీమసం బెట్టిదోకాని తెఱవ డెంద
ములకు నందని సామిపై వలపుఁదలఁచె
నాతఁడక్కొయ్యలినిసిరి నాతిమీఁద
బోటి నిలిపెదనని పూట పూటనలచి. 42
సీ. అన్నాతిమరులు లోఁ గొన్నది మొదలుగాఁ
గోడంద్ర కత్తెగాఁ గూతుఁననియు
నచ్చానబత్తిదా మెచ్చిన మొదలుగా
జిగి రాణివాసంబుఁ జేతుననియు

వన్నెలంత తలంపుఁ గన్నది మొదలుగా
నిక తాళిబొట్టుసే యింతుననియు
నబ్బోటి తనకూర్మి యాసింపు మొదలుగా
వలగొందునగ్గికే ల్వట్టియనియు
గీ. మరులునఁ బెనంగెఁగాని యమ్మరునితండ్రి
వేఱెతలపఁడ యద్దంట వింతకొంత
మదిదలంచవసంబె యక్కాఁదవయేమి
వ్రాఁతసేఁతలకేలిన వాఁడెతాను. 43
క. కాగలుగు పెండ్లికూఁతురు
గాఁగలిగిన పెండ్లికొడుకు గారాకూతుం
డాగట్టుదారియును జతి
గాగడపిరి కొన్నియెడలు గడుసరిమములన్. 44
ఉ. ఆనవలావిరాళి మొలకై చిగురై ననయై తనంతఁ బె
ర్మానయి కొండయై కడలి మట్టుననిల్వక నింగియై నిజం
బై నెఱయంగ డెందమున నంతకు నంతకు నెక్కువై యొరుల్
దానని వేఱెఱుంగనివె తన్ జగమొల్లక యోరసింపఁగాన్. 45
ఉ. అత్తఱియంబరీషుఁ డన యంబును గూఁతురు పెండ్లి సేయఁగాఁ
నెత్తినసంబరమ్ములు ప యింబడి సందడిఁగొల్పఁజిల్కరా
తత్తడికాని మేల్సొబగు దట్టిన రాకొమరుండెవండొ నే
నిత్తును వానికంచు మది నెచ్చిన వేడుక బిచ్చలింపఁగన్. 46
క. ఏఁబదియాఱగునాడుల
లో బలిమియుఁగలిమియుంగ లుంగు నొడయులన్
దాఁ బరికింపఁగఁజొచ్చెను
వేఁబరవసమొప్ప నిండు వేడుక నెలమిన్. 47
సీ. తూరుపునాళ్లేలు దొరలలో సొబగులు
సిరులవీఁకలు చాలఁ జిత్తగించి
వలిగాలికడపోళ్ళ నిలుచు నేలికలలో
అందమ్ము చందమ్ము నరసియరసి

పడమరవైపుల పాలెంపుఁబట్టుల
        మొకిమీఁదుల తెలుఁగు లెల్ల వెదకి
విడిముడివారసట్టు వీడుల జేఁడుల
        సిద్ధంపుగొనముల న్నియును వెదకి
గీ. నలుగడలకిల్లుదగువారి నళవరించి
పంచిపరికించి వెనుకముం దెంచిమించి
పొరలువేడుక కడలిలోఁ బొరలుకొనుచు
సంబరముమిన్నుముట్ట హెచ్చరికదవిలి. 48
ఉ. ఎట్టివివేల్పువంగడఁపు టెలిక కూఁతురునివ్వఁగోరి రాఁ
గుట్టలఁబిల్వనంపె మదిఁ గోరికలీరికలెత్త నెవ్వనిఁ
గట్టియలర్చుకన్గొనల కాపునఁగేల్గొనునో యటంచు లో
వెట్టియెఱుఁగఁడేమియును వెన్నుని చెయ్వులెఱుఁగవచ్చునే. 49
ఆ. తలఁపవచ్చుఁగాని తలచినట్టులు సేఁత
వసమెపుడమినెంత వానికైనఁ
జిన్నికూఁతుపెండ్లి సేతునంచనెగాని
కాఁగలట్టితెలుఁగుఁ గనఁడు తేఁడు. 50
సీ. పుడమి యీనినయట్లు పొలుపొంది వేవేల
        కాలిబంటులతోడ గములుగట్టఁ
గలసంద్రముల పోటు గలయకరళ్ళనా
        గుఱ్ఱంపుఁబౌజులా గుబ్బుగాఁగ
ఒడలిచూపుల మేటి నోడింపఁగుమిగట్టు
        గట్టులోయన నేన్గు చట్టమొనయ
వేడ్కచూడఁగఁగోరు వేల్పులయందలం
        బులుఁగ సరదముల్ పొలుపుమెఱయఁ
గీ. గదలివచ్చెఁ పుడమిన ల్గడలఁ నెల్ల
మొడలగాపున్నరాకూన లడలఁజేయు
వెడవిలుతుదెబ్బపోటుల బడలలేక
గొమ్మకొనపండ్లుగోరిన గుజ్జులట్లు. 51

క. మిన్నేకనెలకలిమిని దన
కన్నన్ ననుఁజుల్కఁజూచెఁ గాయనుచును దా
నెన్నోనెలలన్ బల్మిని
గన్నట్టిపుడమిరాచ కందులఁజెలఁగన్. 52

సీ. ననుఁజూచుపూఁబోణి ననదంపుబెడిదంపు
కళికుటంపరపాలు గాకయున్నె
నాసౌరుకును దమ్మి నాటించునంతలో
నెలఁతనివ్వెఱనొంది నిలువకున్నె
నాకల్మివినెనేని ననబోణి యెవ్వతె
యేని నోరూరిన న్నెనయకున్నె
నాప్రోడతనము కొంతైనవిన్నవెలంది
పాయమ్మునాపాలు సేయకున్నె

గీ. యనుచుఁ దమతమ బింకెమ్ము గొనములరసి
నన్నెగైకొనుననుదిటం బెన్నసీని
పొడవుసూపంగ నారాచ బోట్లెల్ల
బలిసిరి యయోధ్య వాడవాడలనుముసిరి. 53

క. ననుఁగన్నవెలఁత యడుఁగిడి
చనునేయని బీరములను సడలరుతోడుల్
ననుఁగన్నవెలఁతయడుఁగిడి
చనునేయఁ యెవ్వరనరు చనవునఁబుడమిన్. 54

సీ. కట్టించె మగతాల గదియంగ గద్దియల్
బలియించెఁ బలితఁబు కలనడములు
నాటించెననఁటిగున్నలు నాల్గుదెసలను
నింపించె గమ్మన గంపుమొగలు
నిలిపించె నల్గడ నిలువుటద్దంబులు
దోపించెనలిపచ్చ తోరణముల
సలికించెఁబన్నీట సంగళ్లమొదలిగాఁ
బూయించెజాజాచేఁ బ్రోలినేల

గీ. ముత్తియంపుముగ్గు ముంగిళ్ళనత్తఁజేసి
విరులదండలుచుట్టించె వింతలెసఁగ
రాచకొమరులువేనవేల్ రాణదనర
గూరుచుండఁగనన్నెల కోడెకాఁడు. 55
క. టెక్కెములింటింటను మరు
జక్కులజంత్రములు వలయు సవరణలును బెం
పెక్కఁగనలరించెను నిల
నొక్కంటికి వేలకొలఁది నొత్తడములుగన్. 56
సీ. ద్రచ్చునత్తళిమిన్నుదరియుకరళ్లత్రోఁ
బొడవుగాఁబొంగెడు కడలియనఁగఁ
దెఱగంటిగుంపుల త్తినసంబరమున జు
ట్టిన గట్టుగొంగనిం డినచదురన
సింగంబునెక్కెడు చేడె పెండిలినాటి
గట్టురాయనివీటి గలగలయన
ముజ్జగంబులవారి మొనసిచూపఁగనల్వ
బొరినొక్కఁడుగఁజేయు పోలిలనంగ
గీ. సూదిమొననాటసందీని సొంపులింపు
గుంపులగుమాది యొత్తిడి క్రొత్తవింత
గంతులేయ నయోధ్యనిం తింతగాని
సంతసమ్ములకునుమాద సమ్మయమ్యె. 57
సీ. ఒకచెంత నేనుంగు లకడంక గజిబిజు
లొకయోర గుఱ్ఱంపు టొప్పిదములు
నొకత్రేవ నరదంపు టొఱపుచొక్కటములు
నొకదారిమెలగోలు టొత్తడములు
నొకయికగానీల యొప్పూటాటలసొంపు
లొకదండపాటయు చ్చికలవింత
లొకచక్కి యంగళ్ళ యందుకంపులపేర్మి
నొకవంక విద్దెల యుఱువడింపు

గీ. తెల్లమెడలను పెనుసిరుల్ కొల్లవఱచి
ఝల్లుమన మందిరొరద పెల్లు గొల్లుమనఁగ
నిలువునిస్తారమును వీటి చెలువు తేని
చదరుపోలికఁజెలఁగె నిచ్చలునుబొంది. 58

క. చకచకలై తకతకలై
తుకతుకలై యెల్లమెడలఁ దొడిబడుసిరులన్
లకలకలై వికవికలై
పికపికలై వీడువింత పేర్మిందనరెన్. 59

నారదపర్వతులంబరీషునియొద్ద కేతెంచుట

సీ. కావిదోవతి పింజగదియించి తనగోచి
కట్టుపై బిగియఁగాఁ గట్టినాఁడు
మిన్నేటినీటనింపిన రెండుమోముల
మంటిబిందియతోడ మలసినాఁడు
రాణింపనొకదొడ్డ వీణెమీటుచు గోట
కట్టెపేరుల తేనె జుట్టినాఁడు
నెమ్మెనివెల్గుపైఁ గ్రమ్మిరెండవనిండు
జాబిల్లియనిపింప సాగినాఁడు
గీ. తాల్మినెయ్యంబు డెందమ్ము దార్చినేల
నాల్గుచెఱఁగులనొడయలం దరియువాఁడు
నేమములడస్సియునుఁ బేర్మి నెఱపువాఁడు
చివ్వబువ్వలజడదారిఁ జేరవచ్చె. 60
గీ. కొండపేరిటజడదారి గూడియతని
నెయ్యములతియ్యదనములు నిండిబాడి
గండుమీఱంగముచ్చటల్ గడిపికొనుచు
వచ్చె నచ్చెరువెల్లారి కెచ్చఁదపసి. 61
చ. ఇరువురుబాసవాల్ దొరలు సిచ్ఛజగంబులమెప్పుఁగాంచుచున్
బరువపుసంబరమ్ములఁబవల్ నడురేయియనంగరాక యొ

క్కిరువుగఁ బ్రోదివింతగన నెచ్చటినుండియొ వచ్చెనిమ్ములన్
దొరయును వారిరాకవిని తోరఁపు వేడుక మిన్నుముట్టఁగన్. 62

చ. ఎదురుగనేగి బత్తితుదకెక్కినగారవమూటలెత్తి న
మ్మునసలివేల్పుటయ్యలకు మ్రొక్కి పదంపడి యంజతమ్ములన్
వదలకపూన్చి యందలమునంగొని తెచ్చి కడానిగద్దియన్
గదియఁగనుంచి పజ్జనొడి కంబుగఁ దానును గూరుచుండుచున్. 63

ఉ. ఎచ్చటకేగువారలొకొ యిచ్చటకీరలరాకగాంచ మా
ముచ్చటదీర్చెడేకద మిముంగనునప్పటిగోలె డెందమం
దచ్చఁపుఁదెల్వి సొప్పడియె నన్నిఁట నేమి కొఱంత గానరా
దొచ్చెముదక్క పుట్టువుల యొత్తములుత్తలమందె నిత్తఱిన్. 64

క. తొలిపుట్టుఁ జేయుపున్నెఁపుఁ
బలుససి పండుటయె కాదె పదఁపడి మీమీ
వలుద కడగంటి కొన చూ
పులు మాపయి వెల్లువలుగఁ బొరలుట వెల్లన్. 65

చ. కనుఁగొనఁగానె యగ్గలము గామదిబుట్టినసంబరంబు ద
ట్టిన కడలింగనంగలుగు శేవదనర్చె నెలర్చెకోరికల్
వినుకులు బండె నిండెసిరి వేడుక లూడికలూడఁబాఱె నా
యనువిఁక యేఁకింగలద యారెవెయారులు లెక్కగొంతురే. 66

చ. అనియిటులాడుతేని తనుపాఱుచూపులఁ దేఱిచూచి మొ
త్తనినుడులన్ మొగమ్మునగు తాఁవులు గ్రమ్మఁగఁ జివ్వ యొగిరం
బునఁగడుపార్చునయ్యయనెఁ బున్నెఁపుఁబుట్టువుఱేఁడ ? లేఁడునీ
కెనయనరాచమానిసి బళీ ? నినుఁబట్టియ నేలనిల్చెఁబల్. 67

చ. సిరులకుటెంకివైతివి స సింబసిపాటలు పాడి యగ్గలం
బిరవుగనీవుగాచుపుడమిం బగఱన్ వినుజాలు బేదలేఁ
డరసిన లేఁడులేఁడు నుడు లాను సమల్గనరాదు తాల్మి పె
ల్లెరవగుచూపె తెఱుఁగవుగు యిన్వినినీవారునంపవెందులన్. 68

సీ. పన్నుబందెలు లేవు పాటులుం దెల్లెడఁ
గాపులందఱికొత్త కావి లేదు

పట్టుబంతమునకు బహుపాటు గనరాదు
దురపుమంతనమెద డూఱనీవు
వరదలకొండొంపు టెడబాటునై పవు
కలనైన మదినొచ్చు పలుకుళక్క
యొరురొక్క మొరునింతి నొరగంటఁగనుచెల్లి
వహుగుచోఁబొంగట్టు వైనకాసు
గీ. ఎఱుక తెరువరులైన ని న్నెఱుఁగరాని
యెఱుకగలవెల్లకలిమివే యేలనెయ్యు
రులకుముంగొంగుఁబసిఁడిచు ట్టలకువేల్పు
టాలమేల్బంతివైతివో యంబరీష !. 69
సీ. ఎఱిఁగికావుమటన్న సేతటినై నను
విడువవు విను మీఁద విఱిగిపడిన
గొలువులోనరాశ కలయేలునేలలో
నెల్లెడఁగల్లరి కీర్పుచాఱవు
పొగడుదీనులజెర్ప వగఁబడదిసుమంత
యెక్కువవారిపైఁదక్కువనుడి
డెందమయ్యెడఁ గుందు నొందకలోవెలి
నొకనిలుకడఁబాయ కుండుకేవ
గీ. తలఁపువమ్మనుటెఱుఁగవు వలపునిక్క
మందయాకకుమళ్ళుబా టనుటవినము
కలిమికినినుబ్బు బలిమికి గరువతనము
ననుటసున్నగదన్నయో యంబరీష.? 70
సీ. నాల్గుసంద్రంబుల నడుమనాడులనెల్లఁ
జాటించి యేకాసి నాటినేమ
మందఱితోఁగూడ నబ్బురంబొలువ గు
ఱ్ఱములు నేనుఁగు లాలగములు మొదలు
కసవునంటకయుండఁగాచి యమ్మరునాఁడు
పాఱువారలఁదన్ని పలుదెఱఁగుల

పసల బంటులఁదన్ను పొసఁగించి పదఁపడి
వెన్నునకొసఁగివే వేగమెసవి
గీ. యెల్లయెడలను బెగడొంది యిట్టి సేఁతఁ
జెఱుపఁబూనిన జడదారి చిలిపి నొర్చి
కిందుమీదును జేదమ్మి నందితీవు
సంబరంబిట్లు వలవదే యంబరీష.? 71
సీ. మువుర వేల్పులలోన మొదటిసామిని బట్టి
ముంగిటనిడుకొన్న మురువు గలిఁగి
యైదైదులకుమీఁది దైన దెద్దియొ దాని
నిజమెల్ల గనునట్టి నేర్పుగల్గి
తానెయెంతయు వేఱె తనకన్న లేదను
నిండుతనం బెద నిలుపుగలిఁగి
యేమియు లేకపై యెఱుకకుమీఱిన
యెఱుకయై వెలుఁగొందు నింపుగలిగి
గీ. తెలిసి తెలియక కలయక కలిసి కలుగు
నంతపట్టును నెపముగా నరసినీవ
యగుచు నీవును లేకయే మగుటగాక
యలరితివి నిన్నుఁ గననౌనయంబరీష.! 72
వ. అనియిత్తెఱంగునఁ బొరటఁపుటొగిరంపుటయ్య పలుకు నెడం బుడమి
దాల్పు పేరింటి సతొసారి యిట్లనియె. 73
చ. అడుగిడకిచ్చు నీవులహొయల్ వలరాయల గేరు నందముల్
బెడిదఁపుఁ బోరులన్ బగఱ పీచమడంచెడు నీక నెల్లెడన్
గడుదెసలందు సందిడని క్రపఁపుదుమ్ములవమ్ము సేయునొ
త్తడియసముం గొనంగ నిను దప్పక నొండెడఁగల్గఁజూతుమే. 74
క. కనని యెడ లేదు పుడమిన్
గనుదొరగములందు నిన్ను గనుగనుదమ్ముల్
గొనుదనుపు దనుపు నీచద
రున నిలుచునట నిలుచుటదయె ఱుంగ బెఱొంకుల్. 75

క. రాపుట్టువులన్ నీకైన
రాపుట్టువులందు బంగరౌ మలయగఁదా
యేపట్టునఁగూ పెట్టిన
రాపడనీ వారులసిరుల రహినింపితిగా. 76

సీ. పుడమిఁజూడఁగవచ్చు పుణుకుమానఁగరాదె
నీయావిశీవియెం తేనిఁగనిన
వెలుఁగుల యెకిమీని వెక్కిరించు నటంచు
నీవిక పెనుధాక నెఱపరాదె
యల చందమామతోఁ గలపడం బగునంచు
నీయంద మిరవొంద సేయవచ్చు
గొనపునిండారులోఁగనిన యంతన పొంగు
మున్నిటితో సాటి మొనపనగును

గీ. కడిఁదిరామగణాపోల్కి గాఁగ నెన్న
వలెగదా నిన్ను నొడయమే ల్బంతి బంతి
పాపతేనికినైన నీ పరువుఁ బొగడ
నౌనె తగుదయ్య నీకనీ వంబరీష. 77

వ. మఱియుం గడిందిసేఁతలం బలుమగలరోసినన్ నీసరి మింటివిరివడుపు బొడకట్టంగదావడువులుం కేలుకొనుటలు జన్నంబులుం జెఱువులున్ బావులు దారులనీరుపోతలం బాఱులకుం బోనంపుటీవులున్ మొదలుగాఁజేయు పుడమి యొక్కెడ గడమ పడు నెలవుగల దనుట వినుట కనుటలేదే. మీచేనులు పాలందనియని విద్దెలవారెంతైనను గలరనిన నుడి తడివినంగనంబడదు. తోఁటలుతూరుపుమన్నినితోఁట మాటలునుడువనోర్చు వనుటమేలు. కొడుకుల కూఁతురుల మనుమలఁ జుట్టంబులమొల్లంపువెల్లున నిల్లుతామరతంపరై సొంపునింపఁ దునుకలయ్యాను గానిచొప్పునం బుడమినాల్గుమూలలుం గలయ నేలుచున్న నీకుం జాలవెల్లి వెలదిబ్బ నుబ్బుగుబ్బతిలు గుబ్బలితాల్పు నిబ్బరంబు జబ్బుపడఁగ నోపునని పొందునుడువుల కొంతపొద్దుముచ్చటించిన.

ఉ. ఆమొదనంబరీషుఁడు బయల్పడి వెల్లువగట్టు బత్తిసో
రాయపు సాంద్రపుందరగ లంబడిముగ్గుచు బాసహాల్గగా
దోయపువిందులందఁజపి తొట్రిలు తియ్యదనంపుమాటలన్
బాయకఁ గొల్చుచున్ నిలుచుపట్టున "శ్రీమతి" వచ్చి మ్రొక్కినన్. 79

మునీంద్రులు శ్రీమతినిగాంచి మోహించుట.

సీ. చిలుక లేజవరాండ్ర చెల్లాటము మఱంగి
నడయాడు వలరాజు పడఁతి యనఁగ
మెఱుఁగుఁ బూఁబోఁడుల మేలంపుటాటల
మోఁగు మజ్జెలచ్చాని మెలఁతయనఁగ
జతమింట నాగవాసము గూడి యాడెడు
జడదారి తోడబుట్టు సకియ యనఁగ
సాటిబోటులకు సయ్యాటంబు సవరించు
రారాచఱికఁపుబెన్ లచ్చియనఁగ
గీ. నిరుగడల వేనవేల్ చెలుల్ దరసి యలమ
నీటు లొయ్యారములు కుల్కఁ దేటహొయలు
బయల బరువులు వారంగ బాఱుదెంచు
రాచిఱుతఁ జూచి జడదారి రాచదోయి. 80
క. వెనుకయు ముందుం దోచని
ననవిల్తుని దాడిదవిలి నానదొలఁగి తా
రను వెఱఁగని యెడరున ఝ
ల్లని గుండెలు సెదరి బెదరి యాకట పడుచున్. 81
సీ. ఐదుచిచ్చులు చుట్టు నలమఁ దాలినవారు
మరునిక్కాకకు బిట్టు మలచువారు
కొండల తిరుగుళ్ళఁ గొమ్మ చన్గొండలు
గాంచి యొకఁడు గైనఁ గదలరైరి
మొదలొకట్టెఁ దిరంపు కుమట నాటెడువారు
మాఱుత్రోవలఁ బోవ మలపరైరి

కట్టినెచ్చెలిపేరు గఱచునోరుల గొమ్మ
మోవి కోరిక ద్రిప్ప మొనయరైరి
గీ. నానదిగద్రావి లోఁజూపు మాని మీఁదఁ
జెదుట కోడక తగవుఁ బో విడిచి తమకు
నందికకుఁరాని జోలిపై నాసదవిలి
పడఁతి వలవంతగుమిలి రజ్జడలవారు. 82

క. పుట్టినది మొదలు వలపుల
పుట్టెఱుఁగని బడుగు జడల పుట్టుల నయయో
కట్టడి మరుఁడేచుటచే
నిట్టూర్పులకాక నింగి నేలయునుడికెన్. 83

క. ఒంటిగఁ గొండలచఱులం
దుంటకు నివ్వాలుగంటి తోడైనను మా
తొంటిమొనర్చిన పున్నెపు
బాటగదాయంచుఁ దలఁపు పాలైరంతన్. 84

సీ. ఒడలఁదమ్ములపూస లుదుట బూడిద పూఁత
జడల జూజురుగాంచి జడిసి జడిసి
కరకకాయలమెక్కి కసరుగడ్డలుగ్రుక్కి
విసుప దాడలసొట్ల వెఱచి వెఱచి
వెన్నంటి డొల్లలై వెనుక కేగినబీద
కడుపు లెండుచుఁ లోనఁ గమిలికమిలి
దొమ్మర్ల గడవాళ్ళ దొరయుచేవ్రిపులజీర
గములఁ దలంచుచుఁ గ్రాగి క్రాగి
గీ. మగువ నునుసోయగమునకు దగని గోడు
బాడమెగాయని డొందంబు లడఁచికొనుచుఁ
జూడకున్నను బ్రతుకక చూచిబ్రతుక
లేక చీకాకుపడి మరుల్ వేచ వారు. 85

క. ఎమ్మాయిసేసిన దెడలునె
తమ్మికడుపుసామికైనఁ దారెంతటివా.

రమ్మోయి తెగి మ్రింగుటకల
దెమ్మొరలం బడలి రపుడు తిరుగుడువడుచున్. 86

సీ. నాల్గు సంద్రంబుల నడిమినాడుల కాపు
రంబు రాగుంపు ల బ్రంబుమీఱ
కలుములు బలుము ల గ్గలముగదావారు
తీవి తేవల కెల్లఁ దావలములు
ఎవ్వాని కబ్బునో యీయింతిమేల్బంతి
కౌఁగిట దక్కున కర్జమింత
చొక్కంబుగాఁజేయు దిక్కుగల్గుటదోచ
దిట్టవిన్నాణికి నిచ్చ డెంద

గీ. మెట్లుగల్గునో యీ తేని కింతపున్నె
మెవరు దెల్పుదు రూరక యెట్లుదెలియు
ప్రాఁజదువులందు నాబోటి పజ్జఁజేర్చు
కొంచెమైనను దొడ్డగా నెంచుఁగాదె. 87

గీ. కొంగముక్కులట్ల గోళ్ళను బెంచుచుఁ
గన్నుదోయి గలుపు కతన సొట్ట
చూపు మరపి సొబగు చూపుబుచ్చుచుమోస
పోతి మెట్లునేడు పొసఁగుఁదలఁప. 88

ఉ. ఆకులు గాయలున్ మెసవి యందము కానలపాలు సేసి పే
రీకలుదీయుకోడివలె నిట్టులవీఱడిఁబోతిమింక నె
ట్లాకడఁజేరువాడ సొబ కారెడిబోయెడు బుట్టుబమ్మయే
లా కలిగించెనీచదెగ దాయెగదావలవంతవంతయున్. 89

క. ఈతేనివారి నడిగిన
నీతేని తలంపెకాద యేనియునిలువం
గాతాని చలువవెన్నెల
రేతేనికిఁ దాళు టెట్లు రేలంజాలన్. 90

క. బడిపనులు నేయువరవుని
వడువున నాచూపుగొనల వచ్చుమరుండే

యెడనెడరు వెల్లిముంపఁగఁ
బడవలసెగదా విరాళి బాపుటకోపన్. 91

ఉ. ఇంతికినింపు లేదు వల పింపక యమ్మగవారి మీఁద నా
వంతయు నట్టిగోడెటుఁగ నానవలా నెరజాణపోల్కి-గా
నెంతయుఁ దోఁచుచున్నయది యీనయగారము లీయొయారముఁ
వంతునకింక నొక్కమగు వందలపించునె వేడ్క-నించునే. 92

సీ. తెఱగంటి చదరంటు తెరవు చక్కఁగఁబట్టి
వేల్పురాఁగనన్నైన వెడలనైతి
పుడమివింతలఁజూడఁ బోడము డెందముత్తోడ
నీనాటికరుదెంచు టేలవచ్చె
నాడునాడీమెకి మీఁదుమన్నింప నే
డేల యీయింతిని నిందుఁగంటి
నింతతోనిబ్బరం బెడలి యీవలవంతఁ
దగులుట కేమిక తంబు గలిగె

గీ. నెంతవారలఁ దలకించఁ డించువిల్తుఁ
డంచుఁగొమ్మానకున్నది ముంచుకొన్న
వలపుదమి డెందమిసుమంత నిలుపుగొనదు
మనిచనిన వాసి యమ్మోనే మనఁగఁ గలదు. 93

సీ. సాటిబోటులసన్న సన్నవినైగలు
నొగిఁగాంచి యేమంచు నగుదురొక్కొ-
రాణివాసఁపుఁ బూవుఁబోణులింతటిమీఁద
నిలుఁజేరగా సంది యింతురొక్కొ-
రాలెవ్వరైన నారాకకుపొంగుచోఁ
దొల్లింటివలె మ్రొక్క-నొల్లరొక్కొ-
యిందేమి యందేమి యెల్లవారలలోనఁ
దలయెత్తరాకుండ వలయునొక్కొ-

గీ. ఇన్నియాఁగాక యిక్క-న్నె వన్నెలాడి
మిన్న మన్ననఁ గన్నంత కన్నమేలు

కన్నవిన్నను లేదెన్న వెన్నదిన్న
కన్నె యన్నకు నెనరున్నఁ గలదు బ్రతుకు. 94

గీ. గఱికివేరులు గలిజేరు గారపిండి
కరకకాయలు మొదలుగాఁ గఱచినమలి
యొడలుచెడు చెయ్వులెల్లఁ బో నడఁచి గడచి
విడిచిననుఁ బోవదయ్యో నీ వెఱ్ఱియొట్లు. 95

సీ. ఈనాతికెమ్మోవి తేనియల్ గ్రోలక
మరుకాకనీర్వట్టు మానుటెట్లు
యీయింతిబడిపనుల్ సేయక వలరాజు
వేడికి లోఁగాక వెలయుటెట్లు
యీనెలంతుక పైఁట లోన డాగకయున్న
వెడవిల్తుతూపు పో టడగుటెట్లు
యీలేమకన్సైగ నిటురమ్మనకయున్న
విరివిల్తు చెఱకట్టు విడుచుటెట్లు

గీ. ఈకలువకంటి కౌఁగిట నిముడకున్న
వలపుదొరచేతి యీడుపుల్ వదలుటెట్లు
కసవుసరియైన విరివింటి కాని బ్రదుక
దింతయై యంతయై కొండ యంతయయ్యె. 96

గీ. వేల్పుటింతులమలగొంగ దెల్ప నీమ
మెడలసేయంగవచ్చిన నెందఱేనిఁ
జూచితలకుటలేదు నే డూచముట్ట
దిట్టతనమెల్ల గడపె ని త్తెఱవసొబగు. 97

ఆ. పోతుటీఁగకైనఁ బొలయంగరాని యీ
యంతిపురములోని యాగడంపు
వలపు ఱేఁడెఱుంగ వచ్చుమోసమనాక
పెద్దతనముసంచి పెట్టినారు. 98

సీ. తమకమగ్గలమైన తందరతెగువచేఁ

బైఁబడి కౌఁగిటఁ బట్టుతలఁపు
ముచ్చటతీరంగ మోము గెంగేలున
నిమురుచు లాలింప నిగుడుతలపు
వలపులువ్విళులూర వాతెరక్షమునిపంట
నంటిపల్మాఱు ముద్దాడుతలఁపు
జిలిబిలి ముచ్చటల్ గలిపి సయ్యాటలఁ
జేరికన్గొలుపంగఁ జేయుతలఁపు

గీ. ఒంటిపాటిల్లుసమకూరు నోపనంటి
వంటిచంటిపహాయల్ కేల నంటిమింటి
పొడవు సంతసమంది మే ల్బడయుతలఁపు
పొడమఁ బెక్కుతలంపుల నిడుమఁబడుచు. 99

క. పడుచుఁదన మెన్నఁడెఱుఁగక
పడుచుంగని మరుని యలఁతి పాలౌచు తడం
బడుచు జడదారికవ లోఁ
బడు చుల్కదనంబునకును బట్టై యంతన్. 100

వ. కురంగట మెలంగుచున్న కన్నెకొామరు గన్నులారంజూచుచు సేయు నదిలేక చీకాకుపడుదెందంబులం దందరపాటున రాణివాసంబని యును బిరుదురామగత్రాచేరువయనియును దమకునడవడికింగాని చెయిదంబనియును గొమ్మనెమ్మది యెమ్మరనిలిచియున్నదో యని యును వెలిబొంగసీని వలపుచిచ్చు పెఱిఁగి లోనెల్లంజుట్టుకొని వెలు వడు మంటకాసలవడుపున నిడుదలగు జడలుజీరాడ యొక్కపెట్టం జుట్టుకొని బూడిదసేయఁదలపించు నచ్చిచ్చు తెఱఁగున నొడళ్ళునిండ గావిదోవతులుగప్పి యాకర్ణంబు లేత్రోవలన్వాదకినం దమకు నెడబడ దింక మేనిలుపుగాదుపులనూడనిబాడె యొనర్తు మన్న యట్లు పెద్దఃట్టూర్పు వెడలించుచు దిగ్గునపీఁటలుడిగ్గనురికిన నాడ యండంజల చేరువఁజాగిలిమ్రొక్కి చేతులుమొగిచి నిలుచునెడ నారదుం డతనికేలు గేలంగీలించి యూరుకన్నులకుంగాని యొక్క

విన్నపమాలకింపవలయునని యోలంబుసేర్చి యిట్లనియె. 101

ఉ. వేలకొలందిజన్మములు వ్రేల్చితిఁ జేసితిఁ బెక్కుపున్నెముల్
చాలగ నేలవేల్పులను సాకితివాఁగిరమిచ్చిన ల్గడస్
దాలిమిగల్గి కత్తిచెలి నర్మిలిఁగాంచితి వేమిసెప్ప మ
మ్మాలముసేయ కొక్కనుడి యానుమునీనుల సింధుమాలిమిన్. 102

గీ. పుట్టుమొద లెన్నఁడిటువంటి బుద్ధులెఱుఁగ
మేమియోకాని నీకూఁతు నెలమిఁగోరి
డెంద మందమ్మునొందె మా యందపేర్మి
కూర్మినర్పించి కెంగేలఁగూర్పవలయు. 103

ఆ. మమ్మువంటివారి మన్నన నేలకు
నింగికెల్లబాగడు నెఱపుటనియె
కాదెపాఁతబలుకు కట్టిడియనిచాల
జాలిదూలి పలుకు లోలిఁబలుక. 104

క. తెఱగంటితపసి నుడివిని
దొరయబ్బురమంది తెఱవ తోనగవుసిరుల్
దొరసి మొగమందగింపఁగ
వెఱపుంగదురంగఁబలికె వింతయెలర్పన్. 105

ఉ. వింటివెయయ్యవారినుడి వేడుకగూర్చెడు నాదువంగసం
బంటిన దోసముల్ నులియ నాఁడిరి యింతగుదొడ్డమేలు గ
న్గొంటగలాదె యిచ్చెదమె కూఁతురి నిట్టిదకాదె కోరకే
వెంట సిరుల్ ఘటిల్లుటని వేమరుసంతసమంది రిర్వురున్. 106

గీ. అంత నొంటరిరాఁదీసి యతనితోడ
కొండపేరింటిజడదారి కూఁతునడుగ
మదిని నివ్వెఱపాటు నమ్మలికగూడి
సందడింపంగ సందియం బంది వెఱచి. 107

అంబరీషుఁడు స్వకుమారి స్వయంవృతుఁడగు
వానికే తన కుమారి నిచ్చెదననుట.

ఉ. కానలఁ గోనలం దిరిఁగి కాయలు నాకులుమెక్కి బాహిరం
బైన చెనంటిసేఁతకిటు బాల్పడ రెన్నఁడు నిట్టివారు నా
దైన కడిందిపున్నెమున నయ్యెఁదలంపిటుపట్టి పుట్టువుం
జేసగునైనఁ దెప్పరపు సేఁతపొసంగె నికేమిసేయుదున్. 108

ఆ. రాచపుట్టువులను రాణివాసములందుఁ
బుట్టరాని వింత బుట్టె నొకఁడు
మగని కిరువు రెండు మగువలుగలరింతి
కిరువు రెండుగలరె యిట్టిమగలు. 109

చ. ఒకనికిఁగూఁతునిచ్చి మది నొప్పిదముంగనెనేది దాన వా
రొకనికి నీసుపుట్టిన న మోసిరులెల్లనశించు పాటునా
స కడిఁది బన్నముంగొలుపు నై చుటయానది కీడుపుట్టువా
నెకొ యరదంపుబాండ్లనడి యొత్తడితత్తడమయ్యె నెట్లొకో. 110

చ. అనియొకయింతసేపు వెత నందుచు నిక్కముఁగాంచి వారినొ
య్యనఁ దగుమన్ననంబిలిచి యయ్యలుమీరలు నిందునందుమా
కొనరిన నేడ్గడల్ తమకు నొప్పమిఁజైదముపుట్టె నోర్చి నా
మనవి యొకింత వీనులను మన్నఁనజేసి వినంగఁగోరెదన్. 111

క. ఇరువురు నొక్కతెఱంగునఁ
దెఱవంగోరితిరి తగని తీరొదవెం దా
పరమేల నోర్తు మీకి
ర్వురకిచ్చుట జగముదెగడు రోయక యెపుడున్. 112

సీ. పొద్దువంగడమునఁ బొడము రాబుడుతల
లోన వేడినయంత లోనసడుగు
గదలక యివ్వని కట్టిడినింగికి
విరియనుమాటనీ. వినికిగాదె
మీకోర్కెదీర్చుట మిగులడెందములోని
గడువంగరాని చొక్కంపుఁదలఁపు
గాననెల్లరుమెచ్చఁ గజణంబు సమకూడ

నేనొక్కవిన్నపం బిత్తువినుము
గీ. కన్నియకుమెచ్చు నిర్వుర గన్నయంత
గలుగునెవ్వనిమీఁద మా కన్నె నతని
కిచ్చువాఁడ మెలంగక మెచ్చినాడు
కోర్కెదీర్చుటకే మిమ్ముఁ గోరినాఁడ. 113
గీ. వేఱతలఁపక యారడి వెఱచినాడు
మదికిసంతసమొదవ ని మ్మాటకీరు
నొడఁబడంగఁదగుంగాదె యడుగులంటి
వేడితినటన్నఁ దపసులు విన్నఁబోయి. 114

మునీంద్రులమనోవ్యాకులత.

వ. ఒండొరులు తమడెందముల నిట్లని తలపోయఁదొడంగిరెట్లనిన. 115

ఉ. ఎక్కడిగోడువచ్చె నితఁ డేటికి నాజత నేగుదెంచె నే
నెక్కటిరాక తక్కితిని నీతలఁపూడనిబాడియయ్యె నిం
కెక్కడఁజొత్తుఁ గర్జమిపు డెవ్వరు లెస్సఁబొసంగఁ జేయువా
రక్కట యేమిసేయఁదలఁ పయ్యెనొ చొమ్మిడికెట్టులోగదా. 116
సీ. ఇరకటంబునఁద్రోసి యేలిక చెడెఁగదా
కర్జమ్ము తలపెంత గాసియయ్యె
మమ్మునిర్వుర నొక్క మారుపీటలనుంచి
కన్నియరావించి కన్నతండ్రి
యిర్వురలో నీకు నెవ్వానిపైఁ దమి
గలుగునో పేర్కొఁగ వలయు ననిన
నొక్కనిఁగోరు నాజక్కవచనులఁడి
యారసి ననుఁజెందు నైనబఱపు
గీ. పడినచోనుంట నొడ్డైన బ్రదుకుగలదె
యింతకొడబడకిమ్మను దేనిమొఱకుఁ
దనము తనమీఁద నిలుచునేమసఁగవచ్చు

నెమనఁగనౌనె నగుబాటు లింకనిజము. 117

ఉ. మాలిమి జాలిదూలి బతి మాలిననిత్తురె కన్నె నెందునీ
యేలికసింగ మబ్బురపు టెత్తుదలంచె నికెట్టులోక్కొ ప్రో
యాలికి నాయెడ౯ వలపు లగ్గలమాటకు వేడుకొందు జే
జేలనటంచు నుమ్మలికఁ జెందుచుఁ గందుచుఁ గుందుచున్ మదిన్. 118

గీ. ఎట్టకేలకు నోడబడి దిట్టతనము
మట్టుమల్లాడివిరియంప కట్టియలను
గుట్టుగెడపఁగ వలరాజురట్టడులకుఁ
బట్టులై లేచి జడదారి పుట్టులపుడు. 119

క. ఎదలందోఁచినదెద్దియొ
కుదిరికగల నేర్పుకలిమిఁ గూడిన సన్నై
యొదవినసంబరమగ్గలి
కఁదడంబడ నోడయ ప్రొద్దు గనిపల్కిరొగిన్. 120

ఉ. ఎల్లియవచ్చువార మెడ యించుకలేదిదినిక్కువంబు నీ
యుల్లము వేడ్కయే వలయు నొప్పితిమిప్పుడు పోయివత్తు మీ
వెల్లపనుల్ప్రసంగ మది కింపుగ వే సమకట్టగావలె౯
జల్లగనుండుమంచు దొర చందురుఁగన్గొని మేలుఁబల్కుచు౯. 121

నారదపర్వతులుముకుందుని చెంత కేగుట.

క. నింగికయి యెగసియిర్వురు
సంగాతముఁరోసి విడువఁ జాలక యెడమో
ముంగదుర సోకుమూఁకల
గొంగంగసఁగోరి యతని కొలువున కేగె౯. 122

సీ. తెఱగంటితపసు ల త్తెఱవసై వలవంత
గుమిలివచ్చుట యెఱుగుట మొగమ్ము
నవ్వుసందడిముగ్గ నాకొంపుజిగి బయల్
గాసిక యెఱుఁగమి గాకనిండు
కొలువుఁగాంచి తగుతేవఁ బిలిపింప నెక్కటి

చనఁగోరియును లోన మినికిమినికి
జతగూడి లోలోనఁ జదురున సిరిగూడ
రాణింప బాసవాల్ రాయలెల్లఁ
గీ. దొలినుడులనెచ్చరింపఁ దో దోపులాడు
మంది పెల్లున సందీక మలయు గద్దె
చకచకల మేనినిగనిగల్ సన్నపలుపఁ
జెలుకువిల్తుని కన్నయ్యఁ జేరిరపుడు. 123

విష్ణుస్తవఘట్టము.

క. కనిదండనిలిచి కన్నులు
దనివోవం జేసి కేలు దమ్ముల జేజే
పెనురాయలయడుఁగులపై
మొనపి జొహారనుచుబత్తి ముసురుకొనంగన్. 124
వ. పొగడంజొచ్చిరిత్తెఱంగున. 125

దండకము.

జేజేలతేఁడా ! పరాకేల జేజేలఁ జేకొమ్ము వే కొమ్మునంగుమ్మఁగాఁ జాపవై పాపరామెమ్మెకాడెక్కు గుఱ్ఱంబులంబట్టు రాకాసిఁబోఁ కార్చి, తారాకటంగ్రుస్సు వేల్పుంగమింగావఁగాఁ బాలవెల్లిం గడు ద్రచ్చుచోఁ గవ్వపుంగొండ మున్గంగనంజాలు తాఁ బేలవై వీఁపునం దాల్చి యచ్చోవెడల్ వెన్నచే వారలందన్ని, సంద్రంబు లారొక్క టిన్ వెల్లివెట్టంగ నేలంతయుంజంకలోఁ జుట్టగాఁజుట్టి పెన్దిట్టఁడై పెట్టునీటన్ మునుంగన్ గడుందొడ్డయూ వెల్లడాల్పందివై నాని మాయించి తొల్లింటి చందంబునన్ ముజ్జగంబుంచవే సాము సింగంబునన్ సాముబల్జెట్టిచందంబుగా నుక్కుగంబంబునంబుట్టి పెన్ సోకుతేనిం బడందోఁచి నీవానిగాఁ బిల్లనింగావవే పెంచవేయొక్క రాకాసిపై కిందుమీఁదెల్లగన్పింపరాకుండ నీమేనువేఁబొట్టిపారుండ వైగండ్రగొడ్డంట ముయ్యేడుమాఱుల్ కసిన్ రాచగుంపెల్ల జక్కాడియన్నల్ల నెమ్మద్వాలం జేయవే మున్నుమున్నిటి పెన్నిటి కడ్డమ్ముగాఁ

గట్టు గట్టించి వేవెలుఁ గురావంగడం బెన్నికం దుల్కఁజుల్కంగ
నాల్గారు మోముల్ గలుంగ బ్రఁపుం జూచి కేనిం బడందోఁచి
యత్త మ్మునిమ్మాసిరిందాచ్చి యేలించవే యన్న ? పీడాక సంబంత
యిల్లాలికేలూని రేలుంబవల్ నిండుసయ్యాటలన్ నీటువాటించవే
కట్టెతో నెయ్యముల్ సల్పి వేగిగల్ల మాయించి నేలం దిరంబౌనటు
న్నిల్పవే మున్ను ముప్పేటిదాదోటుబల్ రక్కసుల్ మింటికిన్ మంటికిన్
గొంటులై నంత బాఁబల్కుఁఖోగ్రిపల్ జెడం బాత్రముల్ పెక్కుగా హత్తించి
యయ్యాడువారిం గడందొక్కఁగాజొన్ని యక్కైడునన్ వారినీ ర్సేసి
బాబాపయిం జొపుడాల్జూపి యప్పంటి కప్పంటుమెత్తైదువన్ సందు
లేకుండ కైలాటకాండ్రన్ వినం జూడలేకుండఁ జక్కాడి వాడింగ
నం జేతు వీసేఁతలే బాఁతినీబొజ్జలో గాదెయున్నంతయున్ వెజ్జులై
యెల్లవారిన్ మదిన్ మేనిలోనం దెవుల్ మాన్ప నీవే నెరానమ్మికన్
దండగొన్నట్టి మాబోటులన్ వేటుగాఁ జూచుచున్నంటికిన్ లేదు
నీవారమైనాము మాబాములం బాపి కాపాడవే కల్మియిల్లాలిఁ
జేకొన్న మాకన్నతండ్రీ? నినుంగంటిమో తమ్మికంటీ ? మముంజూ
డు బంగారుమవ్వాల్వవేల్పా ? 126

గీ. అంజగవదండ మొక్కఁ యిట్లనుచుఁ బొగడు
జడలవారల నెసరొల్కఁ జనవుఁజిల్కఁ
పసిఁడిపుట్టంపుసామి వెక్కఁసపుఁదీపి
దొలుకు పలుకుల ననిమొకం దొవలనగుచు. 127

ఉ. ఎచ్చటనుండి వచ్చితిరి యిచ్చట నిచ్చలు నిల్చువారలే
మిచ్చలనెందుఁ బోతిరో కొ యెచ్చట నెచ్చట నేమిగంటిరో
ముచ్చట దీఱ మాకనిన ముమ్మరపున్ మదిమెచ్చువింత మా
కచ్చముగాఁగఁ జెల్పఁ దగు నంచని పల్కిన వెన్నుతోడుతన్. 128

శా. సామీ మాకనరాని దెద్ది జగముల్ సాకంగఁ జాల్పడ్డ నీ
కేమేమో యొకదొడ్డవింత వినఁగా నింపుట్టఁ జేయంగలా
మేమేమీ జడదొడ్డు కేసియ పగన్ మేలయ్యె నయ్యారె చా

లామామెప్పుబూసంగునొండువినుఁడె ల్లన్ విన్నవిం పఁగఁడున్. 129

గీ. కలదయోధ్యయనాఁబ్రోలు కలిమిపట్టు
వెలయునం దంబరీషుండు వేయునోళ్ళఁ
బొగడు నెగడిన ఱేఁడు నీ పోల్కి వాఁడుఁ
పుడమిఁగావంగఁగలఁడెయ బ్బోటిబిరుదు. 130

క. ఆతేనికి రేతేనికి
మాఱగునెమ్మోము సొబగు మాటలు వలరే
వారువములెయగు కూతురు
గారాబపుఁ జెయ్వులకును గనిశ్రీమతినా. 131

క. పలుమాటలఁబనిలేదిక
నలుమోములవేల్పుసేఁత నాణెము మునుపెం
దలవడదిక లేదా చెలి
తలనేయనుట్టొప్పు మెప్పు దలకొనినచ్చోఁ. 132

ఉ. అన్నవలా కయింగొనఁగ నాయితమై చనుదెంచె రాగుముల్
కన్నులపండువై పుడమి గన్పడుచున్నది యేము చూచువే
డ్కన్నగుమోములంజనిప డంతిని గాంచితి మేమిచెల్వ, నా
యన్నహొయల్ మొయల్విడుచు నట్టిమెఱుంగుసుమీ
నిజంబుగన్. 133

క. ఏమోచెల్వుటగాదిది
సామీ జడదారులకును జక్కఁరవిలుచే
బాములుగల వాచెలిగొన
నోములుతొలుమేన నెవఁడు నోచెనొ తెలియన్ 134

వ. అనియివ్వడుపున నవ్వడుగులు నాటితమిగొమలు మిన్నులముతలఁపు
నిలుపున మరులుగొలుపు సొలపునుడిసడిం దెలిసియుఁ దెలియని
తెఱంగున బంగరు దువ్వాలువతాల్పిట్టనియె. 135

మ. కలవేయబ్రము లిట్టివెందు నగరే కచ్చుల్ బిగంగట్టి యా
కలముల్ మెక్కుచు నిచ్చదెందములు జిక్కంబట్టి లోఁగాంచున

య్యాల కిల్లాటకలుంగునే పడతియొ య్యారంబుమెచ్చయ్యెడిన్
వలవంతల్ సరిదుయీజోడునగదా వారెందు నిల్లాదురే. 136

క. అనిగీటునఁబుచ్చిన త
చ్చనఁగాఁ దామాటుపఱచి సామీ యసదా
మనవిగల దనుచు వెన్నుని
యనువున నోలమునఁ జేర్చి యల్లననగుచున్. 137

క. జగడపుమేతరి పడఁతికి
మగఁడ నగుదు ననుచుఁ దగవు మఱలితి వలరా
తొఁగయంపర కోరువ లే
కగడుం దావలమునైతి నయ్యా ? తాతా ? 138

మ. నగవుంగాఁదలపోసె దేమనమిడం గారాబమింకెద్ది యె
ట్లగునో యావల నాపెత్రఁడ్డి చెలియా యండెందమందొప్పిదం
బుగ వక్కాణమొనర్చె నైన నొకలిమ్ముందార్చినా డీవెనా
కుఁగ నెట్లో వెరవేర్పరించుమని మ్రొక్కుల్దోడుగా వేడఁగన్. 139

క. చుట్టుంగైదువుజో దది
యెట్టోపలుకుమనఁ దపసి యిట్లనియెను నే
నిట్టుండ నాకు జోడగు
గట్టుంబేరింటితపసి గానింగూడన్. 140

ఉ. గద్దియనుంచి యిర్వురను గాదిలికిన్ విరిదండయిచ్చి యా
యిద్దటిలోన నెవ్వరిప యిన్ వలపున్ననుదెల్పు మీఁద నా
ముద్దియనాతనింగలిపి ముచ్చట దీర్పదలంచి నామ వా
డొద్దిక పిన్నవాఁడు చెలి యొప్పిద మెట్లగునో పదంపడిన్. 141

క. ఏతెరవుబట్టిపోవుదు
నే తెఱుగున నోర్చువాఁడ నింతికినెదురన్
గ్రోతివలె నుండఁజేయవె
యాతసినని యద్గుపడియె నడుఁగులదండన్. 142

ఉ. అంతట వెన్నుఁడెత్తి యొడ లారసి యింతననేల సీమదిం
సంతసమందఁజేతుమిక సందియమేటికి వానిగ్రోతి గా
వింతును నమ్ముమంచు సర విన్ నెనరుట్టఁగఁబల్కి పంపఁ దా
నంతయునుబ్బి తెల్లజడ లయ్యు చనెన్ ద్వారకల్లుడౌటకున్. 143

గీ. ఒంటినున్నాడుగద తమ్మి కంటియిపుడె
విన్నదముఁజేసి కర్జమ్ము గన్నపిదపఁ
బోరుదిండికి దరమె యబ్బోటిఁ గొనఁగ
ననుచు ననిచినఁ దమి వెన్నునంటఁజేరి 144

సీ. కొండపేరిటి యాకు దిండి కెందమ్మిడా
ల్చిందునం దలదండ దండమిడుచు
కొండమెత్తినవాని యండఁగోరిన పిన్న
కొండికవాని న న్నొండుకీడుఁ
జెండునేయుని కేలు రెండు నొక్కఁడుగాఁగ
నుండులోనవిరాళి మెండుకొనఁగ
దండిదేవర వీఁడు దుండగీడసక గ
ప్పండువైతివి కోర్కి జండఁజేయ

గీ. నెండయును వెన్నెలను ద్రావి గుండులందు
గండులందును బవళించి యొండుబూయు
చెండులకు మాకుదగనిదొ క్కండుదవిలె
లెండు బ్రోవంగ బంగారు కొండతండ్రి! 145

చ. పుడమినిరాచయింట నొక బోటి కనుంగొనునాటినుండియున్
వెడవిలుతుండు వెంటఁబడి వెన్నున డుస్సిచనంగ నేయుపూ
బెడిదఁపుఁగోలలన్ బెగడి బెట్టు దొలంగి విరాళి వెట్టలన్
సుడివడిలిన్ ద్విసంగనుట సున్నయి నాసయు నీగితింగడున్. 146

క. లో వెలి నిండిన సామివి
గావున నీ తెలియునదియుఁ గలదే కావన్

దేవరవని విన్నపముఁజే
గావించితి నింతమీఁద గాఁగలదేటులో. 147

శా. గోరంజీకెపుచోట దొడ్డపనిగా గొడ్డంట జీతంగ నే
లా కేఁడొక్క తెలంగుఁబన్నె నది చాలన్ గూర్చెఁ బెన్నద్దియన్
బేరానెమ్మెలఁదీర్చి చిప్పకుడుపుం మీఁబంటునైనన్నునుం
గారాపుం జెలికిం గనంబఱచి జో కన్ మెచ్చులేగోరుటన్. 148

క. కొన్నింట మిన్నసౌదాం
గొన్నిగొనంబులను సతనిఁ గొనకొనికనినన్
గన్నాకగుననితోఁచెన్
గన్నవి విన్నయవి కొన్నికతలేఁగందున్. 149

సీ. పెద్దయానది మొదల్పొద్దలకడనుంట
యాకలి దప్పుల కాఁగఁగనుట
యొంటిమై కొండల నుండి ప్రేగొందుట
యెండ వానల కోర్చి యిడుముగనమి
మైదువెట్టలవేడి కాగిమేన్మఱచుట
పాఁబల్కు గమిలోతుఁ బాటుగనుట
యూర్పుగాప్పులలోన నునిచిబిగించుట
తాలేకనడయాడు తలఁపుఁగొనుట

గీ. మీకుఁడాసినవాఁడౌట మిగులబలిమి
కలిమియబ్బోటి విరిదండ గట్టఁజూచు
సతనికుత్తుక నైనైన సంతమీఁద
లాతినైతిఁగదా యెగ్గులగ్గులందు. 150

క. మదిఁదెగువఁదలఁపముద్దియ
యొదవమి నాలేమ నిక్క మొండేల మరుం
డెదనాటిన విరికోలల
కోదువ యునిచి బ్రదుకుతెరవు గొల్పునెయింకన్. 151

ఉ. కావున నన్నుఁగావ మది గల్గినయేని పడంతి యుర్వరన్
శివిగనించి యొక్కని క డింది మగంటిమి మెచ్చి చేకొనం
గా వలపూనునప్పు డల కయ్యఁపుఁదిండిని గొండముప్పుగా
నీవొనరించితేనిఁ బను లెల్లనుదీఱుఁ దలంపుమట్లుగన్. 152

క. అనిపల్కు తపసిగని మోమున నగవొదవఁగ సోకుమూకలగొంగం
డనియెనిదియెంత సేయుమఁ జనుసందియ మేలనీకు సంతస మొదవున్. 153

వ. అనియిత్తెఱంగునఁ దపసిదోయితలంపులోనఁగాంచి వారి తెలియమికి
నబ్బురంబొందుచుఁ గడానివలువదాలుపు సెలవొసంగి యంపించెనని
చెప్పుటయు నవ్వలికత తెఱంగెట్టులని యడుగుటయు. 154

ఆశ్వాసాంతము.

శా. కేలన్ ముమ్మొనవాలు మేనఁ జిలువల్కెంపారు బూదుం జడ
ల్లాలం బెంజరగండ పెండెరము ముక్కన్నుల్ మొలన్ గారుబల్
డోలుం జంకనుజింకపిల్ల తలనేఱుల్ వెల్లయూరేని బా
బాలేఁజాదురువంకయూదలయును ప్పన్ వెల్గుపెన్వేలుపా ! 155

ఆ. దుంతకాతుఁగెల్చి తుంటవిల్తునిగాల్చి
మిత్తినెత్తిమొత్తి సత్తినత్తి
కొండపిండిసేయు కొడుకుఁగుఱ్ఱనుగన్న
యేటిదాల్ప ! కొండపీటివేల్ప ! 156

భుజంగప్రయాతము.

కడానీమలన్ విల్లు గాఁబట్టిబట్టల్
కడల్ గాఁగఁ గాల్చిచ్చు కన్నేయునీకుం
గడుం బున్నెముల్ చాల గాలేనిమమ్ముం
గడంద్రోయుటెంతయ్య కన్నుట్టుదాల్పా. 157

చ. ఇదియపరంజిసొమ్మపయి నింపుగఁగెంపులు జెక్కినట్టు లొ
ప్పిదముగ మింటితెర్వరులఁ బెద్దల సిద్దరఁ జెప్పుకబ్బమై
మొదవుల పాలతెమ్మలన ముచ్చటలంగల ముల్గుపాపయా
రదు లొనరించు సర్వమధురంబున రెండవవిన్నపంబగున్. 158

ఓమ్.

శ్రీ మద్ధనుమతే నమః.

సర్వమధురము.

మూడవవిన్నపము.

క. సిరిమగనికిఁ గందామర
విరికిన్ సుడివాలొసంగి వేల్పులకెల్లన్
దొరవై యెల్లెడ వెదకిన
దొరజెప్పఁగరాని మొగులు త్రోవసిగయ్యా ! 1

గీ. చిత్తగింపుము బాసవాల్ సింగములకు
నాల్గవకోలంపుఁగతల వి న్నాణియనియె
వేల్పుఁదపసులు పుడమికా. ఱ్వేరమునను
పలపుదలకొన వేవేగ వచ్చునెడల. 2

చ. తపసికిఁ గూఁతునిత్తునని తప్పనిమాటలవాఁడుగాన వ
చ్చఁపుమది నెల్లఱేఁపులకు సాటఁగబాచిన వారుసాములై
నెపమునఁగొండఱేగి రత నింగడు దొడ్డగఁ గొందఱొంచి ని
క్కపుఁపుదమిఁ బెండిలింగనఁగఁ గ్రందుగనిల్చిరి హీటనయ్యెడన్. 3

ఉ. అనుపుల ంలకించి చెలి యక్కట వేమెలమావి తోటలోఁ
దేనియకాల్వ వెంట మిడిదేరిన క్రపపనంటపొళ్లపెం

దీనియబవ్వాళించి మది దిట్టతనంబొకయింతలేక లో
నూనిన జాలిదూలి యయయో కతలే వెతలాయె నంచొగిన్. 4

ఉ. రమ్మనిచీరితిం బమితి రమ్మనిచేరితి రావదేమి నే
రమ్మనిదూరితిన్ గనిక రమ్మఁ కోరితి నింతయేల బీ
రమ్మనిగేరితిన్ వెతక రమ్మనిదారితిఁ గూడదింతవే
రమ్మనిపోరితినఁ బెడస రమ్ముగఁ జెల్వఁడు మోసపుచ్చెఁగా. 5

క. నేనొక్కటఁదలఁచినచోఁ
దానొక్కటిఁదలఁచి జాలి దలకొలిపి దమిం
బూనక గట్టడితనమున్
మానక వెన్నుండు నన్ను మఱచెనొకట్టా. 6

ఉ. తల్లియుఁ దండ్రియున్ మఱవఁ దామయికూర్పఁగఁ గూర్చి యూర్చి నా
యుల్లము తల్లడింప మరుఁ డూరట కన్పడనీక పూసెల
ల్లొల్లగనింప బెగ్గడిలి కూయిడ నోయనఁడాయె నీయెడం
గల్లరిచిల్కదాడి వడి గాడుపు వేడిరసింగచె నెట్టకో. 7

మ. కలికీ ? నాకటివేల్పు నవ్వుమొగము౦ గన్నాఱఁగన్గొంచు గా
గిళులంజొక్కుచు మోవిమానికము చక్కంగాన్కగానిచ్చి చె
క్కులయద్దంబులునిల్పి డెందమునఁ గోర్కుల్మ్రీఁ గపాళింగన న
వ్వాలరేచివ్వాలచివ్వనందుముకి నె వ్వాఁదవ్వులన్ మారగన్ 8

శా. చుట్టుంగైదువువేల్పుఁదోఁగలసి యుం చుట్రోన్నఁగాగా గిబ్బచ
న్గట్టబ్బొన్నటలుదేఱఁ గౌఁగిలిడి ముల్కుల్గ్రొవ్వెల పేఁబుఁక్కులన్
గుట్టులామ్మ పెడు చిల్కఁ గోయిలలయుక్కున్ పాఃశీ యున్ మాన్పిఁయుం
పుట్టం జేయుచు రేబవల్తెరపి లేకుండంగ బొగింపనే. 9

చ. సవతియటంచులచ్చి కడు సందియమందఁగ నేల బంగరుం
దివియలకంబముల్ని లిపి తిన్నెపయిం దనునిల్పి పూన్చుచున్
సవరణసేయుచుండనొకొ సామినసుంగయివట్టు యింటికిం
గవగొనిపోవునంత వెను కాలిడి బేలతనమ్ముఁగందునే. 10

ఉ. లచ్చికిఁదోఁడబుట్టువు చ లమ్మున నన్నిటు వేచెనంచు నే
నొచ్చెనుఁ జూచి చందురు నియోర్వమిపాలుగ సేతునే తమిం
బచ్చవిలుతుఁడ్రిక్కిలిఁ బట్టిన పున్నమపొద్దునుండి నే
నచ్చపుబత్తి సల్పనెకొ యాతనికిం బొరపుట్టసేతునే. 11

ఉ. పేదతలంపులట్లు మది బెట్టిన నాదుతలంపులెల్ల న
మ్మైదలిఁ జేఁబట్టకుండునొకొ మాటలికేటికి నెట్టులైనఁ దా
సాదులపాలిపెద్ద గని సామియనాఁపలుకేలచెల్లు నీ
పైదలిపైఁదలిర్చుతమి పట్టుగనిల్పకయేలమానెడిన్. 12

ఉ. గోనెల గాదెలం గొలుచు గూర్చిచికొట్టుల పెట్టెలందు రో
నూనుచు సిర్వరుం జెలువు నోలముఁబట్టఁగఁజేసి రయ్యయో
యేను నెలంతనైనఁ దన కెల్లది కొల్లలెసంగనీక పే
రానగుదిర్చి కాపురఁపుటందికకేలికి నందఁజేయనే. 13

చ. సిలువులఁ బెట్టఁగాఁ దలఁపుఁ జేరిచి లేఁజిగురాకుబాకుపూ
టలుఁగులు తేటిమూఁకలెల యంచలు కోయిలలీగురన్నియున్
వెలితియొకింతలేక వెడ విల్తుఁడుగూర్చి కలంపఁజొచ్చె నా
తలఁపొనగూడుచోఁ దనకుఁ దల్లినిగాన తలంచఁడేలకో. 14

చ. చెలులనెఱుంగనీక మదిఁ జేర్చెనయీవలవంత సన్నసై
కలఁ దలిదండ్రులుం గనరు గానకడంగనదంటయేల య
వ్వలమురిదాల్పెఱుంగఁ డన వచ్చునెయుల్లదిగాంచువారు నా
వలసినయేనిరాఁడె వలవంతకు మేరకలుంగుటెట్లొకో. 15

సఖులసంభాషణములు.

చ. అసితలపోఁతలంబొగులు నయ్యెడ నచ్చెలులింతమేడలో
గనుగొన కింత నంతఁజెలు కంబలికిం చెనుచోట నంచకుం
జనవున నాటనేర్చు నెడఁ జయ్యన రోసియుఁ గాన కచ్చటన్
ముసునడయాను మచ్చవుట మొల్లమిత్రో నెలమావితోటకున్. 16

క. మెల్లన నేతెంచి చెలుల్
మల్లియలం బోఁడిగనిన మాఁపులకేవన్

మొల్లలనల్లినపాదలం
దెల్లనునారయుచుఁ దెలివఁదెరవుల్గనుచున్. 17

వ. వారలు తమలోఁ దామిట్లనుకొనిరి. 18

ఉ. ఎన్నఁడునొంటిమైఁ బడఁతి యిట్టుల దాఁ బఱతేఱ దేమొకో
విన్నఁదనంబుపుట్టెనొకొ విన్నటగోలెను పాఱువారిపా
లన్ననుఁదండ్రిద్రోయునని లజ్జపయింబడి చుట్టఁబోలుఁగా
కున్నఁ గడింది చైదములఁ గూల్కొనునే యిఁక వేయునేటికిన్. 19

ఉ. వింతగదమ్మ తండ్రియిటు వెఱ్ఱిమదిందలపోసి యిమ్మనా
నంతటిలోన నఱ్ఱజడ లాతనికిచ్చుట యోర్వరాదు స్త్రీ
యింతియటమ్మ మించుకస డెంచు నొయారిగదా బలారెయెం
తెంతలు లేవు రాకొమరు లీపుడమింగనఁదప్పఁజూచెఁగా. 20

ఉ. రానననేమినల్వమది రాఁగలిగించినచేతయిట్లుపై
రాననఁబోణివ్రాఁతయిటు రాకతమేమికిఁ బెక్కులాడఁగా
రాననుఁ బెంచియామనువు రాజటు సేయుటకాన వెన్నెకా
గాననఁగనుంగొనన్ వలసెఁ గా మన కేటికిఁ గంటిపుట్టువుల్. 21

మ. సరిరాచట్టమురోయఁ బుట్టఁపుగముల్స న్నన్నగం దల్లి దా
సరిగన్నందుకు జంగమెత్తుకొని దాఁ జన్నందుకున్ సాటి యీ
వెరవంచున్మదినొవ్వ నిట్టిసడిగా వించెంబువుంబోఁడి ము
న్నురహిం జేసిన నోముబల్మియెటులో నో కాదొ నా కేటికిన్. 22

క. అని గుజగుజలాడుచుఁ జెలు
లెనసియిదేమమ్మ ? యొంటి నిచ్చటఁ జేరం
బనియేమి యీఁడువిన్నం
తన మాపయివచ్చుఁగాదె తలఁపిటులేలా. 23

శా. గడ్డయైన న్నము నీడఁజాల విదియే కర్జంబుగాఁదోఁచి యీ
యడవిం దోడుఁదలంప కొర్తునయయో యారాటపుం జేతకై
వడిసేయందగదమ్మ మాచెలుముల స్వామ్మెచసంజూతు రే
పడఁతీ ! పెండిలిడాసె సంబరముఁ జెప్పన్వచ్చినామిమ్ములన్. 24

గీ. బొమ్మదేవరతో నుద్ది పోసఁగునంత
తపసికిఁజొప్పడిమోఁ దండ్రి తడవులేమ
ఎన్నినోములునోచితో యిట్టిదేవ
రంతవారలఁజేపట్టె దట్లునలదె. 25

క. నానుడివిని వినమియకా
యానుడులాలించి డెంద మందుఁ జిలువరా
పానుపుదొరపైతనమది
నూనుట వెలిఁగామిఁ దెలివి యూల్కొనియంతన్. 26

ఉ. కన్నులకింపునింపు నొక గద్దఱిరాజిలుకం దటాలునం
గన్నమొద ల్తలంపువిడఁ గానకయే యడియాసదానిబ
ట్టన్నలిరేగి గొజ్జగుల ఘాకల పోఁకల వెంటనంటి పో
వన్ననుదప్పరించి యెటు దాఁటెనొ చేపడదేమిసేయుదున్. 27

గీ. అలసి చెమ్మటలూరి మేనల్లనల్ల
సొగయనీచల్వచెంగల్వ సొలపు వలపుఁ
దెమ్మెరలదోఁగుచును లోని యుమ్మలికలఁ
బాయకిట్లున్నదానన ప్పలుకుఁబలికె. 28

శ్రీమతివిష్ణునిగూర్చిచింతించుట.

ఉ. దిగ్గునలేచి నెచ్చెలులు తియ్యనిమాటలఁదేల్చుచున్నెడ
జగ్గులువెల్లగారునెక సక్కెములాడఁగ మేడలోనికిం
వెగ్గలమావిరాళి సెక వేసటగామరుబెట్టుసెజ్జమే
నొగ్గి తలంపు కట్టిచెలి యొద్దనపాయకనిల్పిదిట్టమై. 29

గీ. ఏనుతలపొండుఁదలఁచిన నీవువేఱ
తెలఁపుఁజేర్చితె నీకెద్ది తెలియరాని
దింకవెఱపేల నొక్కండు జంకుఁగొనిన
తీరుసేయనితెగువమైఁ దెలివిగొలిపి. 30

సీ. తగుదమ్మికంటికి తలఁపునమ్మినవారిఁ
జెడఁజూచుటయుగాదె విడనిగొనము

తనపల్కులందయా తగవుకట్టికిఁ దెల్పె
    వినమెయే పెద్దలు విననివారు
నీటిలో మునిఁగిన నేలలోఁ దూఱిన
    నడవులఁ బడ్డ మిన్నులముకొనిన
కనలగ్గలం బైనఁ గడలిలోఁ దూఱిన
    వెలవెలఁబాఱిన వేఱుత్రోవ!
గీ. బట్టినను దేజపై నెక్కి పరువులిడిన
విడుతు నేయింక నూరుపుల్విడుతుగాక
తనదుసొమ్ముగనోడలిట్లు దాచిదాచి
యొరులకొసఁగెడి వెట్టినా కొదవు కెట్లు.
క. ఎఱుఁగుదు నిన్నెప్పంటికి
మఱతునె వేతలవాలు కక్కి మాటల నెంతో
మఱఁగించి కూడముట్టిన
నరమకబలు బొమ్మసారె వైతివిగాదే. 3
చ. ఇది వఱకేమియయ్యె నిక నింతట నేమియుఁ జేయకుండుమో
కదయనుకొంకుమీఁదఁ గొఱ గాదిదె డెందము దెల్పు దానన
న్నెదగదియించి నేలుకొన వేనియుఁ బుట్టువు లెన్ని యైన నె
త్తైదఁ గుదకీవె చేర్గడగఁ దీర్చెద నోర్చెద మీఁదియాసలన్. 3
. మగనియెడ మాటగెలువని
మగువల బ్రతుకెంత పైసి మాలినదౌకో
మగువయొక సత్తెసీకుం
దగుచెట్టునఁ గట్టివేసి తగుపనిఁ జేసెన్. 3
సీ. సరివారునగుదుర న్వాఱపుమున్నె లేదు
    సాటిఁజూచిన నీకు సాటిగలదె
చుట్టముల్వానిరేనిఁ జాల్కసేతురటంచు
    నున్నదే చుట్టమం చొకఁడుగలఁడె

చెలికాండ్రఁగన్న మచ్చికఁబోవునందుమే
నీతోడ నెయ్యంబు నెఱపనెవఁడు
కూడియాడెడువారు కొఱఁతసేతురటంచు
నందుమే నినుఁగూడి యాడనెవ్వఁ
గీ. డిరుగువారలెవ్వ రెచ్చోటనుండువు
పేరుపెంపుగలదె పెద్దలనిన
మూలనొదిగియుండు వేలబేలనుబట్టి
యాటలాడడెంద మయ్యోకొ. 35
మ. తెగవే నీవనికూర్మిఁజెందిన నెలంతంబట్టిపాలార్చఁగాఁ
దగదే డగ్గఱదీసి డాసివలవంతందోసి చేపట్టనా
నగుబాళ్లను నీకగాకనోరులందాకెట్లువేయేలయీ
యగడుంబాపక మానితేని యుసురే లామానుసిప్పట్టునన్. 36
క. కొమిరెలసేచుటయిదె ని
కొమరునియెడఁగనుట మాకు గుఱుతయ్యెను తె
ల్లముగాదె గర్జములు తెమ
తమపుట్టినచోటుగొనము తప్పటగలదే. 37
ఆ. ఎఱుఁగువారలెవ్వ రేనాఁడొ యేయూరొ
తలఁచరాదుమదికి దండలేదు
యుంటిగాకవింతయుల్లమందొరోసి
మోసపోతినరుదెమద్దియాలకు. 38
వ. అనిమొలినవానిఁ దెగడునడుపున నిక్కంబుమాటలాడి దిటంబుదెచ్చు
కొని లేచి సజ్జపయింగూరుచుండి పడిపనులనెపంబుననుడుగరఁపుఁగ
త్తియులంబోనఁబనిచిగొజ్జంగివిరులదోయిళ్లఁదనకునెదురఁగడల్కొను
తఱిగట్టుదారిచి త్తరుశ్రన జల్లిదొండంబులో నికి జ్జొనిపి యందుదామర
రేకులపలుకుబనం దలపోయుచెలువునందీలుపుల నెలగొల్పుటనువుఁజొ
ప్పడం జేయందలంచి వెవేలపుట్టువులొందినమైనఁబుట్టువాలుడాలుపున
కిల్లాలనై చిగురులంబోలు నాసామియంజలకడనిలుతుగాక యనునంత
లోన. 39

చ. చెలి మోహపోయిటు మేలువాడనయివి చ్చేతు న్నినుం గోరి నా
తలఁపిట్టుంట యెఱుంగవే కడిఁది వింతం జూపనేఁ బన్నితి
న్దలిదంద్రుల్గలపించు నేఁతవలన న్గజ్జంబుగాఁబోద ద
వ్వులనేఁగల్గఁ గొంత లేలనుచు నార్పు ల్పింగి మోఁయించినన్. 40

ఆ. కన్నుఁదొగల నగవు గ్రక్కునెమ్మోముచే
సామిదిట మొసంగ సందియంబు
వలవదనుచు బోటి వలయు సేతలతోడి
చెలులఁగూడియాడి మెలఁగుచుండె. 41

ఉ. అంతట వేలుపుందపసు లంచల నెక్కెడువాని తండ్రి గో
రంతయుఁ గోర్కికిం గొఱత యందకయుండఁగఁ జేసె నింక నా
పంతముఁ జెల్లె నీపడియెఁ బైదలిపైఁ దలిరాకుబాకు వా
డింతయు నన్ను నోర్వఁగలఁ డే బ్రదుకొందు సిరుల్ పొసంగెనా. 42

గీ. నలువ వ్రాఁతకు సడ్డంబు గలదె యొందు
ముదిసి ముప్పున నిటువంటి ముగుదనంటు
నంటునా పాలి ప్రాప్మ యైనది యుపాయ
మునను గల్గమి కడమయై మొనసెఁగాని. 43

ఉ. నేమము పెల్లునం గదగ నిగ్గను పేదయ యట్ల యేను మా
సామి యెడంగరంచి కనుఁ జక్కని రాచపడంతిఁ గొంటకీ
డేమియు లేక యెల్లపను లిచ్చకువచ్చిన యట్ల యైనఁ బో
రామిదలంప కిత్తపసి రామల కోపక యందనిల్చెదన్. 44

ఉ. ఇచ్చెదనంచు డంబడిమ తెవ్వరు బూచులవంటివారికే
మిచ్చుటయుంచు నడ్డపలు కెత్తినఁ దప్పనె తత్తరించఁడే
యిచ్చెదనన్నచో మఱచి యెల్లియటంటని మించెన త్తఱి
న్గచ్చియసింతలంచు నను కొందురు ఱేఁడులపట్ల నెల్లరున్. 45

ఉ. మంచి మొనొప్పులైనఁ దన మచ్చెఱుఁగం డొకొ రేడు పట్టిసా
మిచెమ నీకు నాకుమసి పెల్లగునట్టులు లేలకల్గురా

యంచలమేలుబంతి పలు కాడుట తప్పుట లేదెఱుంగనే
కొంచపువాఁడనే దపసి కొండకు నిల్లు తలంపులానుకో. 46
గీ. కలఁడు నాపాలిదయ్యంబు గట్టుదారి
యనుచు వేడ్క నయోధ్య నం తంతఁ జేరి
వీటుసంబరముగఁ గొంత నాటుతమిని
నారయుచుఁ బెండ్లియొడికంబు లగుటఁబొంగి. 47
వ. వచ్చుచున్నయెడ. 48
ఉ. రావరుపుళ్లచేత మడు రాకపుడాయెకిమీని కేర్పడ
నావినిపింప సంతసముఁ గన్పడఁ దానెదురేగి వారలం
జేవఁదలిర్పు బత్తిమెయిఁ జేగవ యాదలఁజేర్చి మ్రొక్కి మ
త్తావెలిగారులందిడి జ తల్లొనుబూరలుబూరటిల్లగన్.
ఉ. అచ్చర గుంపులం దెగడు నాటల పాటల నాగవాసముల్
హెచ్చరికమ్ముఁ జూపఁగఁ బ యింబడి చూపఱ మూక లొత్తిలో
నచ్చెరుపాటు తోరపు టొయారులు మేడలనెక్కి చూడఁగా
నొచ్చెములేని బత్తిమెయి నెయ్యన దోడుకవచ్చి యిర్వురన్. 50
గీ. ఏనుఁగులడించి తపసుల నిరుగడలను
నింతులు నివాళులిడ నంత నంతిపురికి
దోడుకొనివచ్చి యపరంజి గూఁకుగట్టు
మేలు రాచెక్కుఁడపు గద్దె మీఁదనునిచి. 51
మ. మగతాలం బలు కెంపుమొత్తముల డంబౌ పచ్చతాగుంపున
న్జగజంపౌరవణంపు సొంపు సొగసె చ్చన్నెనులందీర్చి గొ
జ్జఁగినీటం గలపంబలంది మిగులన్ సన్నంపుఁ బుట్టంబులొ
ప్పఁగఁగట్టించి కుదిర్చెఁ బెండ్లికొడుకుల్బొత్మెలిసింగారముల్. 52
గీ. జడల నూడల మట్టుల సాటిమీటి
మేనితొడవులఁ బొంగట్టు మిసిమినుసిమి
కళుకుబూదుల ముక్కంటి గట్టునెట్టి
చాయసలరిరి తనుపారు జడలవారు. 53

సీ. ఎటుల దాపరమయ్యె నింతికీకాపురం
బెట్టినోములు నోచి తేపడంతి?
బహుగు లెచ్చటనుండి పట్టుకవచ్చిరో
యింతకట్టడి జేని నెఱుఁగమెచట
యీతల్లి తానోర్చు టెట్లొకో కన్నులు
తెరువని కూనకీ తెల్లవాడమె
యడవిఁగాసిన వెన్నె లయ్యెనిపె మొదూర
మయ్యెకహో నలువ వ్రాయనిదిగలదె
గీ, యనుచు నంతిపురంబు వారంద ఱాదల
ననుకొనని వారు లేరు లే రైరియపుడు
పంటనవలామగండు లోఁ గంటగించు
ననుచు బయలు పడంగ నీ రైరిగాని. 54
గీ. ఆలగాపరి మొదలు గా నందఱును,
బాసఁగు పెండిలి ముచ్చట ల్కానరివినుట
కోర్చుకుండిరిగాని తీ రొప్పఁగను నె
గాఁగలుగు సేత యెవ్వారు గానరైరి. 55

అంతఃపురకాంతలు శ్రీమతిని నలంకరించుట.

క. రేచందమామయానతిఁ
దోచానలు రాచపట్టిఁ దోడ్కొని కసటు
ద్రోచిన మగతాగద్దియ
పైచక్కఁగనిల్పి మేల్మి పళ్లెరములతో. 56
శా. మెచ్చుంబాటలతో నివాళులిడి పేర్మిం బచ్చబాల్యాబ్బుల్తల
న్నచ్చుంగుప్పరొ ? నీవునిచ్చలుసిరి న్నల్వోఁదినీచెల్వులో
నిచ్చంగూడిమటంచు నించి ముదిమెం బెచ్చంగ ముత్తైదువ
ల్వచ్చంగాచిన కమ్మనూనియ మరుల్ నిండారఁగాఁదన్పుచున్. 57
క. తలయంటి పసపుఁబోల్ల
న్నలుగిడి పన్నీటముంచి నలినన్నపుడు

వడియూర్చి ముసుఁగిడి
ాగబాగిచి చిక్కు వదలించికురుల్. 58
ల గబ్బి పాలిండ్లగరువంబు
ఘూలకొత్తి బిగింపు మొనయఁజేసి
పంపు ముం గొంగు జీరాడంగ
రిగించుకోక మే నెరయగట్టి
జరి బాబు వలెవాటు సారించి
ందిళ్లకవ బాజు బందులునిచి
ందెలు నాను గంటలుమొలనూలు
ేర్చుక్క బేసరి చెలువమర్చి
బులబలుసరు లొమ్మిదలుగాఁగ
వ్రులఁదొడిగి తా రుల్లములను
ఘున నొగులుచు నున్నకన్నె
దమ్యో వెన్నని మాటకలిమి. 59
ం తళతళలన్
యముల నిగ్గు బాటునఁ జెలి తా
ు తనమగనికిఁ
గాల్చిసుకు ననెడు పొలుపుఁదెలిపెన్. 60
ంగిణీనాఁ
ాజాజుదీర్చిఁ జక్కఁగ గందం
దండలిడి నె
ైగొసేసి దండఁ జేతికియిడఁగ. 61
బాసి ఝరాల్న బయలికి నేతెంచి
ేకనిల్చిన మించు బొదయనంగ
ాడలి మి న్నారసి తళుక్కను
ంటవిల్కాని రై మవయనంగ

కట్టిపూయుచుఁ దీర్చి పెట్టిపూన్చిననాఁటి
మెచ్చైన పండువు లచ్చియనఁగ
పటికంపుటెత్తుఁజే పట్టి నేలగనంగ
నడతెంచు చదువుల పడఁతియనఁగ
గీ. నీటియిఱుబాసి తడియార్చి నిండదిద్ది
తండ్రిచెంగటకేతెంచు తఱి పడంతి
మోముపున్నమ నలచంద మామనోము
గోమునఁజెలంగెఁ బూచిన కొమ్మఁబోలి. 62
ఉ. కన్నులపండువై దుసిలి కాఱుమెఱుంగున జాలువారి తేఁ
జన్నులఁ బైటయోరసిలఁ జందురుకావిరుమాలు కేలదూ
ల న్నడసొంపులంచలకు లాలలుఁబాడఁగఁ జాఱుచెంచి దా
మున్నగ వేల్పుటయ్యలకు మ్రొక్కి తనంతనఁ దండ్రియొద్దకున్. 63

అంబరీషుఁడు తనకూతురిని నీమునీంద్రు లిరువురలో
నొకరిని వరించుమనిచెప్పుట.

క. వచ్చినకూఁతుంగని తేఁ
డచ్చికబుచ్చికలఁదెల్పి యమ్మా నీకెం
పెచ్చెన్ దోసఁగులువిచ్చెన్
మెచ్చెన్నీపాలివేల్పు మేలెట్టిదొకో. 64
సీ. నీగోనంబులలోని నేవళంబెల్లను
నెల్లవారికిఁ దేట తెల్లముగను
తొలుపుట్టువులఁజేయు పలునోముపంటల
కలిమికొంగున మూట గట్టుటకును
మావంగడఁపు రాచ మానిసులొనరించు
పున్నెంపుగుంపులు ప్రోదిగాంచ
తపసులిర్వురలోనఁ దడయకనీడెంద
మేయయ్యపైవ్రాలి యొసకమెసఁగు

గీ. నవ్వులంతికి నిన్నిత్తు ననితలంచి
యున్నవాఁడను నీకోర్కెఁ గన్నపిదప
నీదుచేవిరిదండ యీ నీదుమెచ్చు
తపసి మెడనిల్పి మ్రొక్కుమా తల్లియనిన. 65

సీ. ఇన్నియేడులు పెంచి యీబీదబాపల
పాలవై చెదవె నీపట్టిసనదు
నేలనేలెడు రాచ నెలకూనలకునాకుఁ
దగువారిఁగూర్చదే తండ్రియనదు
అడవిగాసిన వెన్నె లయ్యెఁగా నామేని
యందంబు తలిదండ్రు లార? యనదు
ఈవ్రాఁత నొసట నీ వేమనివ్రాసితే
హా బమ్మదేవర యనుచు ననదు

గీ. దిట్టఁదనమేమి సొబగేమి తెల్వియేమి
తాల్మియేమి రవంతైనఁ దగ్గనీదు
డెందమాపక్కిడాల్వేల్పు నంద దవిలి
వదలకుండెడికతన నవ్వాలుఁగంటి. 66

సీ. వలమురిదాల్పు నా వలనఁ గాపరియయ్యె
ననుఁ గోరికొనునంచు వారదుండు
బంగారుతగటు దు ప్పటిసామి గలుగంగఁ
బంతమీగితినంచుఁ బర్వతుండు
పచ్చవిల్తునితండ్రి పట్టుగట్టిగఁగల్గఁ
గోచయేటికటంచు రాచపట్టి
నీకోరిక లెట్టు లిత్తునట్టులు వేఱ
మోమోట యేలంచు మామమామ

గీ. చూచెదము రోయియుందురా చూలిమొవని
కత్తులిరుదండ వేయునో యనుచుననుచుఁ
గూర్మిఁ బ్రేరేచ నెల్లారు గూడియాడఁ

బొగడపువుదండఁ జేఁబూని పూవుఁబోఁడి. 67

సీ. తనపంపు మదిలోనఁ దగనిదంచును బిడ్డ
కొంకునోయని తండ్రి కొదువవిడువ
మదికిఁబట్టనిది యీ మనువంచుఁ దండ్రిపై
నలుగునోయని తల్లి యళుకువిడువ
కూడియాడెడుబోంట్లు కోడిగమ్ములు సేయఁ
దలవంపులౌనన్న తలఁపువిడువ
తపసిపెండిలిరోసి తాను దానను నన్ను
నలమునన్ ఱేఁడుల యాసవిడువ
గీ. నందియలుఘల్లనంగ నొ య్యారమెంచుఁ
దపసిగుండెలుఝల్లనఁ దరసియిచ్చు
నెల్లపాఱుల దీవనల్ ఘల్లురనఁగఁ
గదలెఁజను వ్రేగునను మొగ్గి గద్దెడిగ్గి. 68

ఉ. ఎక్కడినుండిజోడుబడె నీబలుదయ్యమటంచు నొండొరుల్
పుక్కిటిబాటిగాఁ గనలు పొంగులువాఱఁగ వేల్పుటాకుదిం
డ్లక్కునఁ బూవుపెత్తు చెలి యప్పనసేయుట యెప్పుడోకదా
చక్కెరవింటివాని యెక సక్కెములాడుట యెప్పుడోకదా. 69

క. జేజేచల్లనిదేవరఁ
జేజేలకు మేలుబంతి సిరిమగఁడుకలం
డీజతనంబీడేర్పఁడె
యీజడదారికి నటంచు నిర్వురుఁదలఁపన్. 70

గీ. రాచిలుకకత్తలానిపై రహిచెలంగు
మరుగొలుపు లచ్చిపోలిక మగువనగుమొ
గమ్ముతో గమ్మరనెడు గం దమ్మువలపు
పుడమిసరియెద్ది లేదను పొలుపుదెలుప. 71

సీ. తలిదండ్రు లిరుగడ నలమికైదండగా
నేనుఁగుదోయినా నెలమి నడువ

నెచ్చెలుల్ మచ్చికల్ నెఱపుచు సందీక
తెఱగంటి తెఱవల తెఱంగుఁ జూప
నగఁకుల్కునకు బెళ్కు జడచిల్కు విరికళ్కు
బెరసిచూపరుల కబ్బురము నెఱప
తొలఁగని డెందంపు నిలుకడ బాసవాల్
సాములగఱచు ముచ్చటలఁ దెలుప
గీ. మెల్లమెల్లన రాయంచ లెల్లనడుఁగుఁ
దమ్ములకు నాసగొలుపన త్తఱినిగన్న
వేల్పుఁ దపసులపై నించువింటివాని
సత్తియో నాఁగఁ బఱతెంచెఁ జక్కటికిని. 72
చ. ఎదురుగ నేగి చేతివిరి యెత్తుపయింబడి కేలుసాచి నే
నెదగదియింతునో వెఱువ నేటికి నీపనిచక్కఁ జేతున
న్నదిసిరి చెల్మికాఁడు మది నానఁడో యేమగుఁ దేమిసేతు నె
య్యదికడయొందుఁ జొత్తుమని యారటముల్ తపసుల్ పడంపన్. 73
క. అరుదెంచిచూపఁ జెప్పని
యరుదరుదన గలువకంటి యత్తపసులపై
విరిసిన తొవవిరిసోనల
పరుసన దనచికిలిచూపుఁ బఱపుచునంతన్. 74
శ్రీమతి తాపసులఁ జూచి భయంపడి పరుగెత్తి తలుపు వేసికొనుట.
ఉ. కెవ్వనకేక వేసి కను క్రేవల ఝల్లువ సోనజాఱ జేఁ
డవ్వయిఁ బట్టినన్నిలక హాయనుచుం బరువెత్తి తోడచిల్
చివ్వనవచ్చు నెచ్చెలులఁ జేరక యుండఁగఁ దల్పుమూసి య
జ్జవ్వని కౌనుదూలఁ జెడ సుందరతందరఁ జేరి యూర్చుచున్. 75
క. వలిగాలిఁ గపలుతీవియ
పొలుపున మేనెల్ల వడఁకఁ బొలతులు బిలువం
బలుకక తలుపుం దెఱవక
సొలపున నటవటముఁ జెందె సొగయుచు మనసిజన్. 76

శా. ఏమీ తల్లియుఁ దండ్రియుం దెలియరే యింకేరు గన్నొంట లే
దేమో రక్కసిసేతబోలె మదికెంతే బీతుపుట్టెన్ సకి
యీమేలంబున కెద్దియో మొదలు మున్నెన్నండు నీవింతగ
న్నామే వింటిమె యెంతయల్లరికి నన్నా తావు నేనైతినే. 77

క. తల్లీ ? యీయారడిబని
కుల్లంబెట్టయ్యె నెట్టు లోర్చితిపుట్టున్
గల్లరిపాల్సేసి తెయని
ఝల్లన తనగుండెలవియ జంకుచునంతన్. 78

ఉ. సోరనగండ్లుజూచు నిలు చూరులమర్వులుజూచు పంజరాల్
గీరెడు చిల్కచప్పుడులఁ గెవ్వన నుల్కిపడున్ నిడుర్పు బొం
గార నెడల్ సలింప గలు గల్లను నందెలమ్రోఁతకల్కితో
ల్కాఱుమెఱుంగుఁబైటతుదగప్పుచుఁగన్నులుమూయునయ్యెడన్. 79

క. వలుపబెళప్పెళలందెల ఝళఝళ మొలనూలిగంట ఝణఝణ కేలం
గలసరిపణీల ఘణఘణయలజడిరాయంచకట్టు లైతోఁచెగఁదా. 80

అంబరీషుఁడుతలుపుఁదీయించికూఁతురినిభయపడుటకుఁగారణమునడుగుట.

ఉ. అయ్యెడ రాణివాసముల యార్పులకుం దెరపీని కూఁతుపైఁ
దియ్యదనంబు ముంచికొని తెప్పలకున్ వసబోకయున్న క
న్నయ్య ఝుకీన లేచి యక టాయిది యేమొకొ వింతబుట్టె నం
చొయ్యన బిడ్డయున్నయిలు నోలపువాకిటనిల్చి యిట్లనున్. 81

అమ్మా ? కడుపుననుఁగ
న్నమ్మా ? నీమోముఁజూడ నైతినయోన్
వమ్మానాపుట్టువు రా
వమ్మా ? తలుపింకఁదెఱవు మమ్మా ? కొమ్మా. 82

ఉ. ఏటికిబుట్టెఁ దాదరిటు లిందఱము న్నినుఁజుట్టియుండ ము
న్నీటత్రోలంకు పైఁబడిన నింగియొఱంగిన గట్టుడొల్లి
బూటకదమ్మ నాయొడలు బూటకమై జడదారియుండముల
బీటలువాఱఁ గీడ్పొదవు విన్నదనమ్ములు మానుతల్లిరో. 83

శా. మున్నెప్పంటికి నిట్టిపాటులనునున్ ముట్టంగఁ గొల్వంగఁ గ
న్గొన్నం బున్నెముగూర్చరాహొ నినుఁగన్గొర్రో కనుంగొన్న నా
డెన్నం డిత్తెఱఁగేమెఱుంగవు గదా యాకొర్త్తలేలమ్మ నా
కన్నుల్విన్గనకేమి చీకుబలె నా గా బిడ్డ నాపుట్టువున్. 84

క. తెలియమిలేదెయ్యెడలన్
గలనైనం జెఱుపునడక గానని నీకీ
నలువురు మెచ్చఁ జైదం
బలవడె నీమదికినింత యలజడిమేలే. 85

చ. తపసులకిచ్చినాఁడ నిను తందరనొందిన దప్పదీనడ
ల్నెపములుగాఁ దలంపొదవె నేనియుఁ దిట్టుదు రట్టులైన నే
మపుఁ బొడవెల్లఁబ్రుంగు గడ మల్పడవింతయు నిన్నుఁబట్టి యే
వపుసడివచ్చు నెల్లరును వందిరి నీతలఁజుట్టి చూడరే. 86

ఆ. అన్నియట్లుండనిమ్ము మా యమ్మనేఁడు
నిన్నుగననేని యూరుపు ల్నెలవుదప్పు
దిటముతోవచ్చి వాకిలిఁ దెఱపుమమ్మ
యంతయడ్డైనఁ దీర్పనా యదియసుమ్ము. 87

ఉ. కొండయుఁబోలెఁ దండ్రిబుస గొట్టుచుఁ జీదుచుఁ గేకవేయఁగా
గొండొకసేపు సైపక స కుల్తనయొద్దనలేమి తానెలో
నిండినబీతిఁ గన్దెఱువ నేరక సైగన యెట్టకేలకున్
జెండనదూకి తల్పుదెసఁ జేరి గదెన్ గడెలోన నూడ్చుటన్. 88

గీ. తలుపుదెఱచుటయుఁను దండ్రి దరసిదండ
దండచేదోయిడైవాలి బెండుబొమ్మ
వడువునను సోలియుంట నెవ్వరికిఁదెలియ
వసముకాదయ్యొ నీవింత వలదెకొంత. 89

ఉ. చిక్కులుపడ్డముంగురులు చెమ్మటఁదోగునొడ ల్కడుంగడ
ద్రొక్కినచుక్కబొట్టు వల రుల్వెడిదోరముచిక్కు నెత్తులుం

జిక్కఁగఁ గాటుకంటికఱ జీరలువాఱెడు కంటినీటితో
నక్కననంటి మేన్మెఱుచు నట్టి యొయ్యారినిఁ గూఁతుఁగాంచుచున్. 90

క. అడలుచుఁ దలిదండ్రులు లో
జడదారులు మెచ్చుకొనని సైగయటంచు
న్బెడతలఁపుగదురుటుడుగుచు
వెడవెడఁ గన్నీరులురుల వేగిరపడుచున్. 91

శా. పన్నీరుల్జిలికించి చెక్కులను గప్రంబొత్తి వీచోపులన్
సన్నంపుస్వాలిదెమ్మెరల్నిచి చే సన్న న్బెదర్వాపుచు
న్గన్నుందోయి చెఱంగులన్దుడుచుచు న్గారాబుకూఁతుం గటా
నిన్నెంతారడిపెట్టినారముగదే నేడిట్లుమాతల్లిరో. 92

మ. అనుచుం జక్కెరలొల్కుపల్కులనునెయ్యంబొఱనొయ్యొయ్యన
న్జనువుంజూపుచు సేదదేఱిచి మము నగ్గొమ్ము నీకింతగా
బనిలేదీవెతఁబొంద నెందు కయి గుప్పల్గూలి బీతిల్లియుం
తన రాపుట్టులు నెగ్గడిల్లుదురె వింతల్గావె యీచైదముల్. 93

శ్రీమతి తండ్రికిఁ దనభయకారణము నెఱింగించుట.

క. ఎందుకు వెఱచితి వీ వెఱఁ
పెందుకునూల్కొంటి వింత యేటికినాతో
నిందఱము వినఁగ నుడువుము
నందెరవయుఁ గన్నులెత్తి నర్మిలిగనుచున్. 94

గీ. ఏమిదెలుపుదుఁదండ్రి న న్నింతయుగుడు
పఱచెదవటంచునెఱుఁగకే పట్లచాల
మోసమందితి నన్నల్వఁ జేసినట్టి
యెడరు తానొంద కెవ్వారి కిడఁగవచ్చు. 95

సీ. నేలయేలెడురాచ. నెలలుబొజ్జలనిండఁ
గనరాకో కూతుండ్రఁ గన్నమొదలు
నెల్లారు నల్లారు నెత్తిముద్దాడంగఁ
బెంచరో రొమ్ముపైఁ బెట్టుకొనరో

నిలువెల్ల బంగారు నిండసొమ్ములు పెట్టి
కుదువంగఁ గట్టంగఁ గూర్చరో కొ-
ఈడువచ్చినయంత నిచ్చరా కొమరుల
కెలుచూఱఁగాఁ బెండ్లి యెలమిఁగనరొ
గీ. నిన్నుఁ బోలెడికట్టడి విన్నఁగన్న
నేడెకా దెప్పఁటికి లేని వాఁడకాఁడె
రాచపట్టులఁ బోలి గారాననన్నుఁ
బెంచినందుకు మేలు గావించెనయ్య. 96
క. కొమరులఁ గూఁతుల నెల్లరఁ
దమతమకర్జముల వలయు తఱిఁ గూర్తురు పైఁ
గమలిన దెమలిన వారల
యమరిక ఈఁడులకు లేని దనుటదినిజమే. 97
క. కడుపొడవు విరుగుటకునను
వడువయ్యె గారవంబు వలదనిననునన్
విడువమి నిలువుగ నెత్తుట
పడఁదోయుటకయ్యెఁ జాలు పట్టుటకవఁగన్. 98
ఉ. తెచ్చెదరాచబిడ్డలను దీరుల సౌరుల వింతవారిగా
మెచ్చెదొ వారి వారి బలిమిం గలిమిన్ మదినాటి సొమ్ముగా
నిచ్చెదనన్ను వానికని యేఁగదునాసగొనంగ నిచ్చలో
రచ్చల వెట్టిసేయుటకు ఱట్టడితండ్రివియైతి వేమనన్. 99
గీ. చికిలికత్తులు వీనులఁ జెరవినట్లు
మారుపల్కుల గుండియల్ గీరుకొనుచు
నీలగఱచుచు గాఁగిలి యెడలనీని
కూఁతుతో ఱేఁడుపల్కె బెల్లుఱుచుకడిమి. 100
ఉ. ఈవెఱపేలఁ బుట్టె నను నిట్టుల దూఱఁబనేమి యెన్నఁడున్
నావలనం బొరల్ గలవె నావెలియూరుపు నీవసుమ్ము నీ
నీవఱకున్ మదిం దెలియ నీవికనైనఁ గలంత దెల్పు మెం
తో వెతఁ దెచ్చుకొంటివది తోడుతరెట్టిగ నన్నుఁ బ్రేల్చెడిన్. 101

క. బేలతనమ్మునసన్ని
జాలిం బెట్టెదవె దెల్పు జరిగినకర్జం
బేలాతీర్చెదనని వే
వేల తెఱంగునను బుజ్జ వించినయంతన్. 102

క. అయ్యా ? జడలయ్యల నొక
యయ్యకు విరిదండ వేయు మంటివి యదిసి
గ్గయ్యెడు నేలానోరే
ముయ్యగఁబలె కోతికొండ ముచ్చులుసుమ్మా. 103

ఉ. గద్దఱిసేత పైదమికి కల్గఁగఁజూచెదు మిట్టగ్రుడ్డులున్
దొడ్డుచెవుల్ చిటుల్బొమలు దొడ్డుమెడ ల్కడుసోగకోరలున్
పెద్దగనంబడంబడుచు బెల్కురి యూరుపుదాచుపందనై
తద్దయుఁ దందరం బయలు దారితి బిల్చినబల్కునక్కనన్. 104

క. కలవలపెట్టకతోలఁగుం
డిలుతలుపుబిగించుకొండు నిందుననుచున
వ్వోలఁదిఘురీలుననిలుసార
కలవారలనిలిపి తండ్రిగది యంజనుచున్. 105

ఉ. వేదురుబుట్టినట్టు కను వేదురుగొంటివి యేటిమాటల
మ్మా దొరలిండ్ల నిట్టివెర కగ్గముసేఁతురటమ్మ ? నెమ్మదిం
గాదననేల నట్టియెడ గట్టిగ దిట్టదనంబు నూనఁగా
రాదొకొ సింగము ల్పులులు రావె హజారములందువింతలే. 106

ఉ. ఊరడుమా వెఱందలఁగి యొక్కటిదెల్పెద బండ్లసందుచూ
వారలుకోపదారులయి వంచెదువారలుగాఁదలంపు నీ
వారయఁజాలమింబోడమి నట్టిదొసంగిది కంటిదయ్యొ మా
కారడిరాకమున్నె పడ యందగువారలమేలిదీవనల్. 107

క. లేలెమ్ముతడవుసేయం
బోలకు సిగ్గను నెపంబుఁ బుట్టించెద వి
న్లేలనుచు నొడయవేడిన
యాలోఁదలపొంపుగలిగె యతిపకునిటులన్. 108

స్వయం వరవై చిత్ర్యము.

ఉ. ఏలినవాఁడు కట్టిచెలి యేటికి యీవెఱయంచుఁ దోల్లి నా
జాలిదొలంగఁ జేసె నిటు సైగగనంగనతండు సేయు నా
మేలిదిసిక్కువంబనుచు మెల్లనఁదండ్రిబుజమ్ము గొప్పనన్
గేలిడిలేచి నెచ్చెలు లొగిం గయిసేయ నొడల్ గడల్కొనన్ 109

చ. జవజవలాడుకొను చిఱు జంటల గంటల యొడ్డాణంబుతో
కవకవలాడు సంచగమి గ్రమ్మఁగ నెయ్యున నందెమ్రోఁతతో
రవరవలాడు నెమ్మొముగ ఱాల మెఱుంగు మెఱుంగురంగుతోఁ
దొవచెలికాని రేకబలె దొంగలి చూపుల వచ్చునంతలో. 110

సీ. మామమామయొనర్చు మంతనమ్మునఁగదా
మెలఁతచేపడునట్టి మేలుగనుట
కోఁతియంచనిగదా కొండముచ్చనిగదా
బేలగావున బోటి బేలుపోక
బుజ్జగించగలండు బోటినివ్వఁగలండు
మాటదప్పనివారి మేటి ఱేఁడు
కర్జంబు కడమయె క్కడిది యింకిటమీఁద
నెనగూఁడె నెల్లయు నొక్కసారి

గీ. కలువకంటినిజూడని గడియయొండె
పెక్కువేలేండ్లుగాఁదోచె నిక్కమిందు
గలఁకవేల్పుంచునుండిరి గానితమకు
సేయుసేఁతకుఁగాఁగల్గు చేటుగనరు. 111

గీ. పరుపుపఱు నల్లివాఱిన పగిదినిచటఁ
దనకునీబోడిగోడేల దాపరించె
వేలుపులపెద్ద యీపట్లొ వెడగటొచుఁ
దలచుచుం డిరియొండొరుల్ తపసులచట. 112

శా. వచ్చెం బచ్చనివింటివానిసిరి తే వం జేర్మ్రరాశింపఁగా
హెచ్చొప్పట్టపుటేనుఁగొక్కయన పౌ యిక్షముజ్జగంబొంచఁగా

నచ్చెంబౌ నెలమావి లేఁజిగురుటాక మ్మోమైనం జూపఱుల్
మెచ్చం బోటి పసిండిబొమ్మకునడ ల్నేర్కొన్న చందంబునన్. 113
క. అపరంజిగొలుసులనిమెడ
నెపముననిరుచక్కి వ్రేలి ణీపట్టులనె
య్యపుఁబూన్కిఁ దల్లిదండ్రులు
నెపమునఁబట్టంగవచ్చె నెలతుకయంతన్. 114
ఉ. పూచెడుతంగెడుం బునికి పుచ్చుకొనెంగదయప్పుడంతినిం
జూచినయంత డెందములుచూఱలువోయిన పాఱుటయ్యలుం
జూచినయంత బోటమది చూఱలుబుచ్చిరి కోతిమోరచే
నీచపుగొండ్రముచ్చుకర ణిం దురపిల్లఁగఁజేసిడాసినన్. 115
ఉ. తందరనొంది నెచ్చెలుల దండల నండల నీగిపోవు క
న్నెందలపోసి దద్దియల నిద్దఁపుఁదెల్వుల వేల్పుఁబెద్దనై
నందెగడంగడంగిహాద నంజెలువొందెడు బాసవాల్గవం
జందము నెంచి యబ్బురము సందడి గొల్పఁగ నెమ్మనంబులన్. 116
సీ. తపసులంచనుమాట నెపమకానికనంగ
వీరురాచందంపు వారుగారె
గట్టువాయితనమ్ము గడుసునేఁతలటన్న
జోలిమెఱుంగఁడీ బేలగోల
కల్లగాదిది బోటి యుల్లంబుచొప్పుప
ద్దయు భీతిగొనిపొందెఁ దహాతహాలను
బహుపల్కులందేల వాడయడెంకిటనేమి
సేయంగగలఁడోచూ చెదమకాని
గీ. రద్దిసేయకుఁడీటుజూడ రాచవారు
వీడుజడదారులిటుజూడ వెలతుమేము
నేమినుదువంగఁదోఁచది దేమివింత
యోయటంచును జూపఱు లున్నయంత. 117
చ. కసరుచు బుజ్జగించుచును గట్టిగఁజేతులఁబట్టి యయ్యయో
ననిచెడి గుట్టుబెల్లగిలి ఝంకగనేమికతంబొ వేల్పుల

న్పసపరిబట్టదీసినను నోర్వక మాటుకుఁబోవఁ దంద్రితా
విసువుచు నిల్పిపల్కెఁ జెలి వేఁటాడిసేఁతలు మానుమంచు వాగిన్. 118

క. పెద్దలు తపసులు గావున
గద్దఱిసేఁతలకుఁ దగవు గాదనియెంతో
పొద్దుచెవినాటఁ జెప్పిన
ముద్దియ వెఱచుచు నుతంత్రి మొగమైపల్కెన్. 119

క. కోఁతోకఁడు కొండ్రముచ్చైకఁ
డే తెఱఁగున నుడివెదింత యెఱుఁగమిగలదే
కోఁతికిని కొండ్రముచ్చుకుఁ
గూఁతుంగూర్చెదవె యిట్టి గాడవేటికనన్ 120

చ. ఉసురుసురంచు నేలమగఁ డూరటనొందక గూఁతుఁజూచుఁ దా
విసువక వారిఁజూచు నిది వేల్పులసేఁతయటంచు నెంచు సం
తసమునఁ గూఁతుదార్చు వెర తందరమొందిన చాటుజేర్చు వా
వసబడనీనిబన్నమని వారక యూరక యుండునంతలో. 121

ఉ. ఏరికిఁగానరాక చెలి కేలిసవాఁడగు వెన్నుఁడెన్నితో
వేలమరుల్మరుల్గొలుప వెన్నడివచ్చెనన న్వెరు ల్గొన
ల్గారగ బాసవాళ్ల నడి కందువకన్నులవిందొనర్పఁబ్రా
గారెదు గుబ్బలుబ్బ గరు పాఱఁగఁదేరఁగఁజూచి నెమ్మదిన్. 122

క. నీవాననువలపించితి
నీవా వెరవకుమటంటి నీవానాకై
వేవిచ్చేసితివనిముది
గావించె జోహారు లేదు గడనీవనుచున్. 123

ఆ. అసదు సగవుమోము నందు మొల్కలువారఁ
బసిఁడివలువదాల్పు పడతిఁజూచి
విరులదండ నామె నెడదయొదఁదార్చు
మనుచుఁ గనులసైగ నానతిచ్చె. 124

మ. వెరపేఁజేట్టులఁబట్టెనో తలఁపులే పొంటాజెరం బాతెనో
తఱితీపెచ్చుటఁజేరెనో తెగువలే దారింగడుం దొ్రక్కెనో

గరువం బెంత నిగారమెండ గలయం గట్టాయతం బెంత చూ
పరకుం జూడఁగ గ్రొత్తవింతచిగురిం బంజొచ్చెనయ్యింతికిన్. 125

శ్రీమతి విష్ణుమూర్తి కంఠంబునఁబుష్పహారంబు నలంకరించుదునని
తండ్రితో వచించుట.

సీ. పుడమిమెచ్చఁగఁ గాఁతు నిడివేల్పుఁదపసికిఁ
బెండ్లిచేసెదనన్న బింకముడిగి
తపసులిర్వురు గోప ధారులు తనునేమి
దిట్టుదురోయను దిటముఁబాసి
తొలుపుట్టువునఁజేయు ధోసగునతనపట్టి
కేమిగామోయని యేపుగరగి
తనసాటివారిలోఁ దలవంపులాయెఁగాఁ
దనసేతనని చాలఁదహతహపడి
గీ. యొరులఁగనఁగొనరోసి చే రోలగమునఁ
జెక్కిటకుఁ గేలునెక్కొల్పి జేవురించు
మోముతోనున్న తండ్రికై మొనసిదండఁ
జిఱుతగద్దియనుండి య చ్చేడెపలికె. 126
శా. అన్నా? యేటికలంతవందురిల యొం దైనంగనుంగొన్నగాఁ
తున్నా యట్టులరోఁత సేఁతలకుఁ దో డ్తో లోనుగావింతురే
మన్నంజాలదె యింటనీకగుచునే నూటాఁడఁజాలన్ బళా
కన్నాకైతవిరాగుమింబోగడుపో గా యిట్టివా పెండిలుల్. 127
క. కావుననీ కేఁడెల్పెద
నావిన్నపమాలకింపు నగుటకునిరవా
యీవెడఁగులతగులములకు
దేవలువడునన్ను గూర్చ దే వినుమెల్లన్. 128
క. ఈయడవిఁదిరుగుడులనడు
మై యొడయాఁడొకఁడుగలఁడు మరుగన్నయటుల్
పాయముతగియున్నదినే
నాయనకుంబ్రాపుదండ యప్పనసేతున్. 129

సీ. నగుమోము పున్నమ నాఁటిచందురుఁబోలు
కన్నులు తమ్ములొ క్కటయనమ్మ
నిలువుటద్దమ్మె నెన్నికసేయుచెక్కిళ్లు
చూపువాడిమి చెప్పిచూపరాదు
తొడదోయియేనుంగు తొండంబులనుగేరు
గినియమోఁకాళ్లతోఁ గేలిపాడవు
తలఁపుమెయ్యారంబుఁ దలపించుఁగదయొమ్మ
జడిపించుఁ జీఁకటి జాయకురులు
గీ. నిడుపుగుత్తుక చివురులే యడుగులాడలు
నల్లగలువలసిరినాడు నుల్లసములు
మాయురే యిట్టిసొగసరి మఱిగలండె
పూనియాతనికేనిత్తుఁ బూవుబెత్తు. 130
సీ. పచ్చరామొసలివా పసిఁడిపోవులడాలు
తలిరుమై యొరపుతోఁ దారసింప
మగతాల కడియంబు నిగనిగ ల్మొనవ్రేళ్ల
యుంగ్రంబు తళతళ లోరసింప
బొడుపుగుబ్బలిమీది పొద్దునా నొదల
నెమ్మె మేల్బంతి యంఁ దమ్ములీన
మానికంబులుగూర్చి రాణించుముత్తియం
బులుపేరులొండొండఁ గలయఁబెనఁగ
గీ. గండపెండేరమొకకాల నిండురవల
చక్కగములనుబట్టిను చుక్కమనఁగఁ
జూపఁబడియాఱుగల వేండ్లు సొబగువింత
పూనివానికిసేసిత్తుఁ బూవుబెత్తు. 131
సీ. అపరంజిసీట పట్టఁపుఁగంగు జొపరెపల్
తొలిమజ్జపైమెఱుం గులయనంగ
నడునింగివెలుఁగు బు స్నముల జాబిల్లినా
బొజ్జపైఁబతికరంబు పొరలునెట్ట

నిడుదకస్తురిదీర్చు నిలువుబొట్టుఁజారంగ
మరునలబొక్కొంబు మార్గొనంగఁ
నెమ్మినికలపంబు నిగ్గుసంజలచద
ల్ప్రాకుకట్టిత్తనాఁ బసదలిర్పఁ
గీ. క్రొత్తహారుమంజిముత్తెంపు గుచ్చుగచ్చు
లెచ్చగరుములుసురియత్తో నిరియఁజుట్టి
కేలికొనగోటమీసముల్ గేరునతఁడు
పూనివానికి నేనిత్తుఁ బూవుబెత్తు. 132

చ. జిగిబిగితళ్కుకుల్కులను జెల్కొడుచూపు పిసాళిసంకెలల్
దగిలిచి నిట్టు నట్టు గద లక్ మెదలక్ వసపోమి గూర్చి పే
ర్చి గరువపున్వగన్నగవు జెన్నగు నెమ్మొగమిచ్చి యాసదో
ల్కఁగ మది నాపయిక్ నిలుపు లంగలిగించెడు వానిఁజూడుమీ 133

శా. ఈతండల్లుఁడుగాఁగ వేయొకనిపై యేలామదింగూర్తువా
రోతల్మాన్నుమటంచు బిడ్డపలుకన్ రోయంగ మోమెత్తి నీ
వీతండాతఁడటంచుఁ బల్కెదతఁడే డీయంచు లేకున్నచో
నోతల్లీ ? కడువేదురైతివిక నెట్లో యంచుప్రేడంతటన్. 134

ఆ. మునుపు వేల్పుదపసు లనునవ్వఁబలుచుట
వారినడుమవింత వాడుగలుగు
ననుట రెండుకల్ల లగుట కూఁతురివెఱ్ఱి
గాదలంచితేఁడు కలఁతమాని. 135

క. నీయిచ్చనడుగ నేటికి
వ్రేయుము విరిదండయనుచు వెడమాటయకా
నామెడసుమాళమున తేఁ
డాయమ్మతోఁబలుక వలపు లగ్గలములుగా. 136

శ్రీమతి కృష్ణునకుఁబూదండ వేయుట.

ఉ. నామెడనుంచుదండయని నారఁదుఁడాసఁగొనంగ నంతలో
నామెడనంచుఁ బర్వతుఁడు నర్మిలిఁగన్గిరుపంగ మిరుచుమిం

చోయనఁ జైటగుబ్బగవ యోరసిల న్నడలంచపిందురా
రోయన బోటివేల్పులొగ్గగా హాహాయన వెన్నునిఁబూన్చి
దండచేన్. 137

కం. తెరగంటిమాన్ద్రినికొమ్మల
విరిసోనలుగురిసె దెసలు వెలుఁగొందెఁ జదల్
గిరిగొను వేలుపుఁదెరవల
యరిమురియాటలును బాట లలరెం గరుసై. 138

చం. కిలకిలనవ్వులన్ దెసలు గప్పెను సంబ్రంపుపల్కు పైనొద్ద
ల్చెలులు నేలంతఁజుట్టుకొని చెల్వునిఁజూపుమటన్న కోడిగం
బులు బలుమిక్కుటంబయి గు బుల్కొని జేఁడులు రాణివాసముల్
గలయఁగవచ్చి కౌగిళులఁగన్నియ నొప్పఁగఁజేర్చిరిర్వురన్. 139

శా. ఎట్టెట్టా ననువీడి వేఱొకనిపై నిచ్చల్ దువాళించునే
యిట్టేముంచుటగాంచి యింకొకఁడు మా యీసందునంబొందునే
పుట్టింగోలకు నీపెకీవెరపులన్ బుట్టింప నెవ్వాఁడు మా
గుట్టెల్లం బెడబాపి వేల్పొకనికిం గూర్పంగలాఁడొకటా. 140

గా. మాకీనై పక తోఁడుచేసిన నెపం బైత్రోఁచె నిక్కంబుగల్
గాకున్నన్ మఱివేఱయొక్కరుఁడు రా గల్గెన్నొకో కన్గొనన్
రాకిచ్చోఁ జెలియిచ్చుదండగొని కోరంజూచునోయంచుఁ జే
క్కాసై యత్తపసుల్ బయల్పడుచు జోకల్ గద్దియన్ డిగ్గుచున్. 141

కన్నియవుగాన నిటుశంటి గడుసుదనము
లెవ్వియెఱుఁగమి మామాట లిచ్చగించి
తెలుపుమొక్కటి నీచేతి యలరుదండ
గొనినవానికి నేమేమి గుఱుతులనిన. 142

ఉ. వెన్నునియానతిం దపసి వేకురు వేసములూఁడి పోవుట
న్గన్నియనిల్చి తెల్పెఁదట కొంపడి చెల్వునిఁగాంచి మెచ్చి రా
కన్నెలనాసగొల్పు తెలి గన్నులు తామరరేకులట్లు శే
పున్నమచందమామసరి పోలిక నెమ్మొగమేమి తెల్పుదున్. 143

గీ. కాముతలలెన్నియున్ననో క్కటియటన్న
నెన్ని చేతులటన్న రెం డన్నఁదపసు
లిట్టిబొంకులుపుట్టించి యెలమిఁగూర్చి
యెవ్వఁడో యబ్బుకొనెబోటి నసితలంచి. 144
ఉ. మందుల మంతరంబులను మాఁత్రికుల వేఱుల కన్నుగట్టుల
న్బొందెడబాసి యొక్కఁడఁపు బొంకొనరించెడిరక్కసుండొకం
డొందులనుండివచ్చి నొకొ యిచ్చట మమ్మిటుమోసపెట్టి వా
డొందులదారెనో కలిగ నేనియుఁగన్పడకేలయుండెడిన్. 145
ఆ. మామమామదక్కమఱియొక్కఁడెవ్వఁడీ
మంతనంబుగనఁడు మాటలేల
రెండుచేతులగుట నుండదాతనియెడ
దోసమెవ్వఁడొక్కొ మోసపఱచె. 146

...* తాపసులు రాజునుశపించి చనుట. *...

ఉ. ఇంతకువచ్చి ఱేఁడుమన కిన్నిటఁబన్నము తెచ్చినాఁడితం
డింతటినిక్కువంబుగలఁ డేమఱిమోసముదెచ్చుకొంటిమీ
దొంతరయెమ్మెలేలనుచుఁ దోయియుచుఁ జయ్యన నిట్టితోల్గుమ
న్నంతలు కట్టలుం గొని క నుఁగవనిప్పులురాల శేనితో. 147
క. ఓరీనీవింత సతా
సాఠివి మామెఱుకలేదె చనునే దోసగుల్
గారించక నీయెఱుకయుఁ
దీరుంగాతయని శనిఁ దిట్టిరియలుకన్. 148
సీ. నలువనిద్దురబోవ నగ్గైడల్ గెడపెడు
మున్నీటపొంగునా ముసరికొనుచు
తనగొంగలనుబట్టి దండించదం డెత్తు
నిరులమన్నిడనాఁ దెరల్పుగ్రమ్మి
పగవానికీడ్పు బాదుగుండగునంచు
మొనయురక్కసులునా మూఁగికొనుచు

* * * * * * * * * * * *

గీ. దెసలుపిటలువాఱ నాకసమువగులఁ
గ్రుంగి మీనును నడుమెల్లఁ గ్రమ్ముకొనుచుఁ
బాఱుతపసులు పెనుదిట్టు మాఱులేక
వచ్చెనేకిమానిమది తెల్వి విచ్చిచనఁగ. 149

క. గడగడవడఁకుచు నా కోఁ
డసుగులఁబడి నేఁడాల్మినాగక తపసుఁ
ల్వాడిముడితో జడముడివిడ
నడపులబడి వెడలిచనిరి నందరు బెదరన్. 150

చ. పిలిచినఁబల్కఁడయ్యెఁ గను వేదురుఁజెందెఁజలించెడెందమున్
గొలువెఱుగండు మేనిసొబగుంగనఁ డెవ్వరిపాపు లేదు లో
వెలిదెలియంగ దప్పియును వేసటయుం గడుపంటమానెయా
కలిజగ దారిదిట్టు తను గ్రమ్మిననగ్గడెతేఁడునంతలో. 151

శాపవిమోచనమునకై విష్ణువు చక్రమును బ్రయోగించుట.

సీ. ముచ్చిచ్చునొకసారి మొనసిమంటలు గ్రమ్మి
దెసలేర్పదరిగొని దిగిమొననఁగఁ
గట్టువిల్లు చిచ్చు కంటవెల్వడు వెగ్గ
లంపుమంటలపోటు గుంపనంగ
పెక్కుఱెక్కలుగట్టి పిడుగుమొత్తంబులు
పుడమియెల్లనుగాల్ప వెడలెననఁగ
బాపరే వేనోళ్ల బయలు వెల్వడివచ్చు
విసఁపుఁగార్చిచ్చు వెక్కసమనంగ
గీ. నింట వెన్నుని సెలవుచే నుంటదపసి
దిట్టునడపంగ వెడలిన ద్దెసలునద్రువఁ
బెక్కువేల్రొప్పిద్దులొకటియై యొక్కమొగిని
యపరెనాఁజట్టువాల్మింట నలమికొనియె. 152

క. వెన్నునికై దువతాఁబోడ
గన్నంతనె తేనివిడిచి కడుబఱచెనునా

బన్నముల తపసులిచ్చిన
చెన్నటిరెట్టలమిక్కొనుచుఁ జెడియడవులలో. 153

శా. చుట్టుంగైదువ వెంటనంటఁ దనకే చోఁ జేరరాకున్న యు
త్తిట్టెంత్రోవడిఁ దమ్ముఁ జేరెననిభీతిన్ బాఱు నప్పాఱులన్
చుట్టుంజుట్టుక పోవనీక బెనఁగన్ జుట్టున్ మెయింజుట్టి వే
న్వెట్టుందాలక బాఱుచూపసురెయున్ వెన్నంటెఁ బైగాల్పుచున్. 154

ఉ. ముందరఁ గానదిమ్మరులు మోసము మోసమటంచుఁ బాఱ వెం
టందమతిట్టు వెట్టనిగుడన్ వెను వెంటనె తమ్మికంటిచే
చిందము జోదుజూడమది చిందర వందర నొందసందులం
గొందులు దూఱి రెండునిలఁ గూడక చాల వెడంగు చెయ్యులన్. 155

ఉ. ఎన్నఁడు లేని పెండ్లి మన మేటికిఁ గోరితి మిట్టిదాట ము
న్నెన్నఁడెఱుంగమైతి మెటు లెల్లరకుం గలదో కొ… యిట్టిపా
టెన్నఁడుగాన మెచ్చటికి నేమనిపోవుద మింతయయ్యె ని
క్కన్నియ యాసలో విడదు గానిమనంగను జెట్లుగల్గునో. 156

వ. అనియిత్తెఱంగున దలపోయుచుఁ బుడమినలుగడలం గల కానల గట్టు
లం జెట్టుల సంద్రంబుల వానిలో వంకగడ్డల దొడ్డలగు వారి యండల
దండలం జేరిన నుండనీక వెన్నంటు నబ్బెడదదో యిక్కోహాటించి నేలక్రిం
దు దూఱి నింగికి నెగసి యిది మొదలా కనిగడ ద్రొక్క మనియును న
చ్చోటి పేరు నుడువమనియు బెండిలియనుమాట తలంపమనియు నెయ్యం
బు నెడల నెదురు జెడం గీడు దలంపమనియును నొడయల యంగళ్లు కుం
జారమనియును బడంతులమొడం జూపుఁ బఱపమనియు మఱియుం గొ
న్ని గొన్ని నుడువుచు నడలుచు వేసరుచుం దిట్టుచు వేల్పులం దూఱుచు
బాఱుచుం జారమరుంగు లేక నేను వేవేండ్లకొలఁది బడలువడి దిరుగు
చు నిడుములం బడుచుండ. 157

…* అంబరీషుని నెదుట విష్ణువు సాక్షాత్కరించుట. *…

ఉ. ఇచ్చట కేఁడు తెప్పిరిలి యిప్పటి తెల్వినెసంగుసంతలోఁ
బచ్చనివిల్లుతండ్రి యెగ బాటొనరించెను నాల్గుచేతులం

దచ్చెరువైనకైదువల నాయతమౌ పరువుళ్లగుంపుతో
బచ్చులతోనివీపుపయి పట్టియొసంగిన పూవుధండతో 158

గీ. అట్టుగనుపట్టు తమిదొట్టి చుట్టువాలు
జోదువలజుట్టి కేల్మోడ్చి పాదుకొనిన
బత్తిమెయిబూన్చి నాతోఁడు పలికెఁ దేనె
వానలురులఁగ నెమ్మోము వంచికొనుచు. 159

ఉ. నీకడగంటిచూపుకొన నిల్చుట గీడుదొలంగినాఁడ నా
రేకబయల్పడెం దపసితోఁడులగొంటుతనంబుదూతె నా
జోకలవారలంబొగడు చొక్కముగాంచితినంచు వేడుచుం
జేకొని కూఁతునప్పనము చేసెను కాల్గవతమ్మికంటికిన్. 160

క. కడఁగనిననెనరువిడిబడి
జడిగొనఁ గెంగేలువట్టి చానందొడపై
నిడికొని చెక్కులుదువ్వుచు
నుడివెం గటివేల్పు తోని నొగులుడుగంగన్.

ఉ. అల్లుఁడనైతి సందియము నందఁబనేమికనీదుసేఁత నా
యుల్లముజల్లనయ్యెఁ జెలి యొప్పులుమెప్పినరుం జెనఁటులై
చొల్లఁనోటవేల్పుఁదప సుజ్జెకిరింతియకాని నీవుమే
తల్లెడఁగొల్లగొంటివిఁక యెద్దితలంపొనగూర్తుఁబల్కుమా. 161

క. ఇదినిజమని తనకౌఁగిట
గదియించిపడంతినొసగి గారింపుము నె
మ్మదిఁ బెండిలి తడవేటికి
నొదవెన్ నీకోర్కెయనిన నొయ్యన తోఁడున్. 162

క. చదువులచదువులవేలుపు
ముదుకండగుపుడమివేల్పు ముదుసల్లినమే
లొదవుగ డెసల్లి పెండిలి
కిధనంజాటించె పేట నందఱువినగన్. 163

—* సంధ్యాకాలవర్ణనము. *—

వ. అంత సంజతటి యగుటయు. 164

సీ. కలువవాల్గంటియొ క్కటతవారితయిట్లయ్యెఁ
దమ్మిపూఁబోఁడులు దనియలేదె
వెన్నెలపుల్గులే వెతలఁబాల్పడెఁగాని
జక్కవల్నిరులొంది నిక్కలేదె
యిరుల కేతలయెత్తు కొందుఁజెల్లదుగాని
వెలుగులంతంతకు వెలయలేదె
మ్రుచ్చుగుంపుల కెల్ల మూలబట్టుటకాని
యెల్లవారలుఁదెల్వి నెసఁగలేదె

గీ. ఎంతమిన్నందె వేడిమి యెంతజూపెఁ
గొంచమానేలయెల్లమ్రొక్కించుకొనియె
ననుచుఁబొగడొంది దొరసియే మనఁగవచ్చు
మింటనిడుమానికమ్మడు గంటిచనియె. 165

—* లయగ్రాహి. *—

చుక్కగము లొక్కమొగి నిక్కుచుఁ దళుక్కుమనఁ
బెక్కువిరివెక్కియిరు నక్కజపుఁడెక్కల్
గ్రక్కకవ జక్కవలు వెక్కసఁపుఁ జిక్కునడ
రక్కసుడు కక్కసఁపు టుక్కుతము లెక్కన్
లెక్కలకు మిక్కిలిగ నొక్కెసగు భక్కవచు
నెక్కలులు నక్కఁబొగ డెక్కిమరుఁడిక్కల్
ద్రొక్కిమఱినెక్కొని చుఱుక్కుమనఁ బెక్కులను
గ్రుక్కె నలుచక్కరను జొక్కెకలపెక్కుల్ 166

—* చంద్రోదయవర్ణనము. *—

గీ. సంజకెంజాయ కడచిక్కె సమయమిరుల
కవలిబొరలినమండి త్రొక్కడమునులియ

కూడబుట్టువు నాఁ జాదు గూడువొడిచి
నలువయన నత్తలిజగంబు నెలయఁజేసె. 167

సీ. పగలన్నమాట యొప్పనివాఁడు చల్లని
మినుకుల తండ్రికి మెచ్చువాఁడు
మిన్నుముట్టినవాఁడు మెఱయింపఁగలవాఁడు
ఆఁడైనఁ గఱఁగంగ సేయువాఁడు
తఱిమైన వేల్పుల దనియించువాఁడు వె
న్నెల చిన్నెలనుమించి నెలయువాఁడు
నేలవేల్పులనెల్ల నేలువాఁడగు ఱేఁడు
సిరికిఁదోఁబుట్టువై చెలఁగువాఁడు

గీ. పుడమిరాచంద మతనికి బ్బిరము యనఁగ
నొసటఁ గన్నులవాఁడైన మసలనీక
నెత్తికెక్కుచు వెన్నతో నెనయువాఁడు
పుట్టినిలు పాలవెల్లియౌరా పట్టిదనరె. 168

గీ. ఆలుబిడ్డలు నెనసిరి యల్లుఁడెనఁగెఁ
జల్లిమిన్నందె నుప్పొంగెఁ దండ్రియిట్టి
రాసిరికి నెల్ల జల్లనై రాగనలువ
తమ్ములకు నుబ్బుసేయంగఁ దలపడెట్లు. 169

—* లయగ్రాహి. *—

క్రొత్తలగు ముత్తెముల యెత్తులను గుత్తులను
హత్తుకొను బిత్తరము నెత్తి బలుసత్తిన్
బిత్తి నపునెత్తి పడమొత్తు వారఁ జొత్తిలిన
నొత్తపపుఖిత్తుజగి నెత్తి తళుకొత్తన్
మత్తువెలి హత్తిపగ కత్తిపన సత్తిపగ
లొత్తిలిన బిత్తరుల తొత్తమముగుత్తన్
నెత్తొవలనత్తఱిని రత్తిగొనియొత్తెలుగు
మొత్తములునెత్తునడ నత్తనలజత్తుల్. 170

చ. కలువలు రేగెఁ దామరలు గ్రాఁగెనిగుల్ జెడిమాసెఁ జక్కవల్
వలుసలు దీసె నెల్లతెర వాటులుదాఁగిరి రేరవాలుగ
త్తెలుకడులోఁగి రగ్గలపు దెమ్మెలమంచురహించెఁ జల్లనై
వలపులగాలిమించె జలువల్వెదజల్లెను రేమగండ్రోగిన్. 171

ఉ. అప్పటి నిండువెన్నెలల యందము డెందముకందళింప తే
డ్రొప్పులకుప్పలౌ పసిఁడిమోవరులన్విడియుంచి కంటికిన్
రెప్పయుబోలె నెల్లరల నెయ్యము దియ్యము జూపుచున్జగం
బప్పనివెన్ను నిన్జెలుగు టంచల ౘక్కల పాన్పునందొఁగిన్. 172

అ. పవ్వళింపఁజేసి పడఁతియుఁదానును
బాలుఁ జక్కెరలును బండ్లు ఖజ్జ
మప్పనంబొనర్చి యడుఁగు లొత్తుచు గూర్చు
నంతపట్టునిలిచి యంత లేచి. 173

వ. నిండోలగంబుండి పడవాళ్లంబంపి వీడెల్లఁగైసేయించి చదురులంబు
డమియానినట్లులంగలంబులంబుగనన్నిలచియున్న నెకిమానిచట్టంబుల
నుండంజేసి పురోతుల ముత్తైదువులంగూర్చి వలయుపనులెల్లఁ జక్క
జేయుచు నేనుంగులు గుఱ్ఱంబులు నరదంబులు కాలుబంట్లును బెక్కు
వేలాయితంబుసేసి పెండిలితిన్నెపయిన్ మగఱాలగద్దియలలరింపంజేసి
యెయ్యెడలం గొఱంతపడకుండ నయ్యెపనుల దిట్టపఱపించి వీడియ
లుం దాంబూరలు పిల్లనగ్రోవుల మొదలగు పెక్కుమ్రోఁతలనింగి
బీటలువాఱ నాటపాటల నాగవాసంబులు మద్దెలయులిన్నల గజ్జెలథ
ళంథళల నబ్బురంబునెలకొల్పం దలకొల్పి కైవారంబుల భట్లుజెలరే
గి పొగడునెగడంజేసి వేయుమోముల కడగననీక యిత్తెఱంగుననుం
డుతఱి తూర్పెఱ్ఱనాఱుటయుఁ బ్రొద్దుపొడుపునఁ బెండ్లితఱియగుట
యు నేలినవాని జేరువకున్ మేలుకొలుప నిమితకాండ్రంబంపిన. 174

—* మేలు కొలుపు. *—

గీ. మేలుకొమ్మ కాలు మెట్టినసామి యీ
మేలుకొమ్మ రాచ మెలతలందు

మేలుగొమ్మ యీపె మేలుకోవలె వేగ
మేలుకొమ్మ నూరువేలువచ్చె. 175

క. తామరలు బెచ్చుపెరుగుట
నేమరలన్ రాఁడు కన్ను లెత్తుము నీవి
శ్లేమరలుట యక్కలులవి
గో మనవిగణించి మేలు కొమ్మా సామీ. 176

ఉ. అంతిపురంబులోఁ దలిరు టాకులసెజ్జ మరుఁగునందు నా
క్కింతగ నీవు గూర్కనది యేగడియించెను చందమామ మి
న్నంతయు దాసమై మెఱసె నల్లదె కన్గొను నెమ్మొగమ్మునం
దంతగదల్చుటం బఱచె నాఁ బసువెత్తెను మేలుకోగదే. 177

ఉ. మక్కువ జక్కవల్ గదిసి మాయురె దేవరవారిచేత నే
డిక్కలికిం గయింగొనఁగ సిప్పడ గల్గునటంచుఁ దెల్పునా
నక్కజమయ్యెఁ బెండ్లిగడి యల్ దరిసెంగద మేలుకొమ్ము మా
చక్కనిసామి మీయడుగు చక్కటమ్రొక్కెద మక్కులద్దుచున్. 178

ఉ. వేకువగాడ్పు డిగ్గియల వీచుచుఁ బుప్పొడిరేపి తామరం
జీఁకటిదిండిగైకొనుట చెప్పటమైసరితోఁచె దుమ్మొదల్
కూకలు వ్రేయఁగా నెదురు కోలల గందపుఁ బెండుమారఁపుం
జోకయి మేలుకొమ్మిపుడ చూపఱకబ్బెడు దాని బోల్సిరుల్. 179

ఉ. వింగడమాతలంపొదవి వెన్నుఁడు కన్నులు చల్లగాఁగ మా
వంగడమెన్నికంగదుర వచ్చునటల్లుఁడు నా నటంతఁగ
న్నం గడుమేలికెద్దియన నాతొ వసూడరుదెంచె నేరికిం
దంగెడుజున్నువీవు తొలు తన్ దమివేగను మేలుకోగదే. 180

ఉ. పంటనెలంత వేలుపుల బారులు సంబరపాటుతోడఁ బ్రొ
ద్దింటపనుల్విదిర్చి యరుదెంచిరి వెన్నుఁడు నేఁడు రేఁనికి
ల్లింటపుట్లుఁ డయ్యె మస కిచ్చెడు నచ్చులటంచు రేవెలుం
గొంటుతొలంగిపోవ గడ కొత్తిగిలంబడు వెన్నెలంబలెన్. 181

చ. తడవికలేసు పెన్లిగడె దాసిన దొజ్జలు వేగిరించెదుం
దడయఁగరాదటంచు విక దాపుగఁ [illegible] సుగఁసీఁసిది తా
రడుగులమెల్లనొత్తి కల యన్నసుష్లి సుమేలుకొల్ప పు
త్తడినలిపంబుదాల్చు కను దమ్ములువిచ్చుచు లేచియొయ్యనన్. 182
గీ. మగువయొక్క-తయుఁవిచ్చు మాఁరికంబు
పావలడుగులగీల్కొల్పి పాన్పుడిగ్గి
నెయ్యురంతంత కైదండ లియ్యఁబడి
[illegible] 183

—* [illegible] *—

ఉ. [illegible] విచ్చుచు మేలుబొల్• దలం
బోదిగనుంచి గమ్మనగు పుప్వులనూనియనంటు నొక్క-లేఁ
బైదలి తమ్మికంటికిఁ దపారపుఁ బైటచెఱంగుగూడుపుం
బోదలు మేనిచెమ్మటలఁ బొంగులు గ్రింగగ మేనుబొంగఁగన్. 184
క. అందఁపుఁ దొలిజమువుల కీ
యందము మాపుట్టుమేలు నందుట్లకైనీ
విందరుదెంచితివని చెలి
గందపుఁబొడి నలుగు బెట్టెఁ గలికి వేల్పునకున్. 185
క. మున్నీట సీదులాడెద
విన్నీటం దోఁగియాడు కొంతయనుచుఁ దాఁ
బన్నీట ముంచె వేడుక
కన్నీటం గడళీ బొడమ గలివేల్పునకున్. 186
క. తడియార్చి కట్టగప్పం
దొడగన్ దోవతులు నేలు దునరపంబు
ల్గడియించి మిగులసొమ్ములు
నొడయలకును వింతలనుచు నోరుతునవ్వెన్. 187
చ. [illegible] యేలినవాని శిలంపెఱింగి చిలువల గొంగకత్తలానియుఁ బాప
యోకిమీఁడునుఁ జట్టువాలునుం జిందంబును గత్తియు న్నింగాణమ్మును

దామసయులోనుగా నడిదంబులుం దళవాయియు వేవేలకోలందియ
మగుదమ్ముల దేనియలాను నూడిగంబులను తనదుచొక్కంబక్కజం
బుగా నెక్కుపెక్కువేల చాలమానిసులు లెక్కతుదల వక్కరించు
బాసనాల్మానికంబులును నలుతలలవేలుపుం దలనిడుకొని యొక్క
పఱింబఱతెంచు తెఱగంటులును మఱియు గలవారెల్ల బొడగట్టిన న
ప్రోవులు తెల్లదీవిం బురుడించుచు నింపు బొంపిరి వోవ జెలంగె న
య్యెడఁ గొందఱు తొయ్యలులు రాణివాసంబు నానతింబడి రాచప
ట్టి మెఱుంగు మగఱాపీఁట నిలిపి ముత్తియంబుల మొత్తంబుల త్తించిన
కడానిపళ్లెరంబుల నివాళులిచ్చి పసఁపుఁబ్రాలాదలనిడి గైసేయంబూ
డంగిన. 188

ఉ. జాపులు గుంపులై కురులు సాకగ గోరులగీరి చెక్కులం
దుంపెసలాడఁ గేల్గవ నెమర్పడి యూడల నెత్తివైచుచున్
గంపులదేటరాటు లెడ గ్రమ్మిన పైటచెఱంగు మీటగా
సంపెగ నూనియం దడిపి చానకు నోర్తు తలంటె గ్రక్కునన్. 189

చ. పసఁపుఁబొడి న్నలుంగులిడి బ్రామి యొడల్ గలయంగ నల్చిబల్
మసలిననీరు చల్లనిజ లన్ దొరలించి కడానిచెంబులన్
ముసరి చెలుల్ తలన్నినిచి ముప్పాగఁ గుంకుమనుర్పుబుల్మి య
య్యసలెడలించి తానమపుఁ డాడఁగఁ జేసరి రాచకూతురిన్. 190

గీ. కావిజుట్టి యొడల్ తడి వోవనదిమి
కొనలుముడి కొల్పి పిఱుదుపైఁ బెనచినింపు
మునుకుదారిచి గమ్మన ముసర నంబ
రేణి పొగనించి యప్పుక్ష్వ బోశికంత.

సీ. [illegible] గడియూర్చి తివిచిన
[illegible]ంబచ్చ [illegible] [illegible]గు మనుగు
[illegible]త్రించె [illegible] లేమ యుపరాజి [illegible]
మల్లెకంచెల మేను మలచె నన[illegible]

బలియించె నొకచాన వలెవాటు వలరాజు
జుట్టె కట్టెట్టికే ల్పట్టనంగ
దిద్దె నొక్క యొయారి ముద్దు చేతుల మంచి
గందంపు గాజురే కులబెడంగు.

గీ. కూర్చె నొకయింతి మొగలి రే కుల వెడంద
వేలుజడగట్టి నెఱికురు ల్వాలుగంటి
యిట్లుగై సేయఁ దొడగిరి యెల్ల చెలులు
నల్లనయగారి వేసంపు నాతియనఁగ. 192

క. ఎచ్చోట నిలుపు రవణము
నచ్చో టచ్చోట నిలిపి రచ్చుపడంగా
నెచ్చెలు లొడ్డాణం బిడు
నచ్చోటొక్కండె కనక యలమట పడుచున్. 193

క. అమ్మాయి నెచ్చెలు లిడు రవ
ణమ్ములు మునుపెట్టినోము నన్ వెలసెనో యీ
సొమ్ములకు సొమ్ము దొరికెన్
కొమ్మ యొడల్జేసి యంత గుడుచుట యరుదే. 194

క. అత్తోడవు లేని బోటికి
నత్తొయ్యలులిడఁగ దెచ్చి యదిపుత్తడిత్రో
నిత్తడి మార్కొను తెలిగిడ
నత్తఱి పొల్లనుచు నగిరి యందఱు తమలోన్. 195

ఉ. బంగరు పళ్లెరంబులను బట్టుక సొమ్ము లుదెచ్చి బోటికిం
జెంగటనిల్వ మేనిజిగి చిల్కుల నయ్యవి గానరామి యిం
టంగల సొమ్ములెల్ల మగుడన్ మగుడం గొనుటయ్యెఁ గాని య
వ్వాంగడ మెంచ వేరకలు వే యిటువంటి యొయారి చొక్కముల్. 196

ఉ. వెన్నున కాలి నైతినని వీగిన యాచలి మేనిసొమ్ములా
న్నెన్ని గడించిన స్నిగురు లేయనగల్గెను కమ్మరీకులన్

గన్నుమరల్పు నింగివిరి గాఁదొడగెన్ సడలించుటయ్యె నే
నెన్నిమరు ల్కనుంగొనిన నెప్పటి గుత్తము తప్పదేమియున్. 197

సీ. ఈబన్న సరములా యీగబ్బిగుబ్బల
కని యీసడించి యో ర్తునిచె బోటి
ఈసందిదండలా యీసందిళులకంచు
మూతిద్రిప్పుచు గట్టె నాతి యోర్తు
ఈకేలుదోయికా యీకడానీ కడే
లనిమోమువిఱిచి యో ర్తునిచె నెలంత
ఈకాలివ్రేళ్లకా యీమట్టెలని ముక్కు
చిట్లించి యెక్కించెఁ జెలియయోర్తు

గీ. తొడవు తొడవీపడంతికిఁ దొడవులెల్ల
తగవు తగవంట తగవంచు మగువలనిరి
యమ్ముచేతికి నందిచ్చు నన్నెకర్తు
ననములికిబట్టు మరురాణి యనియెఁగాని. 198

మ. అలకా ల్లంపు లుకుఁబైన ల్సరిఫిణీ లందె ల్మువ ల్పావడా
ల్కలుకుంగజ్జెలు రాగిణీ రతనపుంగ్రంబు ల్బులాకీ తురా
నెలవంక ల్మొలనూలు బేసరిణి రా ణీనత్తు లత్తించి తొ
య్యలులెల్లన్ దివిటీల చెంత దివియల్లా సొమ్ములంచెన్నగన్. 199

క. నవలా యొక్కతె కప్రంపు
జవకస్తురి చుక్కదిద్దెఁ జానకులోనన్
దవులుకర నిండుబున్నమ
తొవదొరనా నెసఁగె మోము తోనెలసరియై. 200

ఉ. కూరిమిదీటపో మెటురుకోలకు బెండిలివారు వచ్చుచు
న్నారని పాఱువారివల నన్విని బోటులు వేగిరించి బం
గారపు బొమ్మకు న్నడలు గల్గిన పోలిక నల్లవచ్చి సిం
గారపు లచ్చితిన్నెకడ నైదువ మోడ్పుచుఁ బూన్చుచున్నెడన్. 201

—* శ్రీమతీవిష్ణుల వివాహము. *—

ఉ. ఆతతి నంబరీషుఁడు బయళ్లివియం గడుమ్రోయఁ జేరిమో
తాతల యాకసంబులియఁ దప్పక నద్దెఱుగు ల్దళంబు ముం
పైతఱుమాగఁ జుట్టముల తండము తన్నలమంగ నైదువ
ల్చేతుల బ్రాలు క్రొవ్విరుల చిల్కుచు బాటల బాడుచుండగన్. 202

ఉ. మేలిమి పళ్లెరంబులను మెచ్చగు గందము వక్కలాకులుం
బూలు ననంటిపండ్లు పనపుర్ మొదలౌ బలు మేలితోయముల్
చాలినసొమ్ములుం దఱుచు సన్నఁ పువల్వలు గందవళ్లునున్
వేలకొలంది మానిసులు వెంబడితే కఱివేల్పు డగ్గఱన్. 203

క. పైవేలుపు మూఁకలతో
నావెన్నుం డెదురనడువ నట్టులఁ త్రేఁడుర్
వేవేల క్రిందివేల్పుల
తో విడిబడినడువ కడలి దువకెలపయ్యెన్. 204

ఉ. ఒండొరువుల్ పయిన్నినుచు చుండెడి బూవులగందవొళ్లు ప్రా
ల్మ్రొడగు మింటిపూజకులు మెప్పగ ఱెప్పలు విప్పనీక నొం
డొండపెనంగి మూకపయి నొక్కట వ్రాలగ నర్తిబంటినై
యుండెను వారివారి గెలు పోలపు బాసలనెన్న నౌనొకో. 205

శా. అంతన్ వెన్నునిఁజేరి ఱేఁడు మదిలో నాపోవరానట్టిబల్
సంతోసమ్మున మ్రొక్కి గండమిడి పై సన్నంపు సేలున్ నగ
ల్వంతుల్దీర్చగ రాని వెల్లుగమిఁ బి వ్వాళింపగాఁ జాలుమే
ల్బంతంబూనఁగ నెవ్వఁడోపుననిలో బాటల్మదిం జూపుచున్. 206

వ. అప్పనంబొనర్చి పెండ్లిపెద్దలకుఁ దెఱగంటిమూకలకు గందంబునుగం
దవొడులును బన్నీరు మొదలగు బలుతెఱంగు కానుకలతోఁ దమ్ములం
బులిడుచు నెల్లరితోడం బెండ్లికొమరుండగు వెన్నుని నింటికిం దోడ్కొ
నిచని నివాసులిడు పడతుల గముల నెడయూని పంటవలాని [illegible]
టిదీవనలనుమలతోడం గ్రిక్కిరిసి మిక్కుటంబగునారా చనా[illegible]
[illegible]టనాయతంబగుమానికెంపుసుకొల్లిగట్టయుంగూర్చుండఁజేసె. 207

సీ. తెఱఁగంటి రానంటి తెఱవలీపుడమియ
కొల్కలముతోఁ యేఱ్ఱలు లతోఁ గలిసియాడ
మీఁదివేల్పులక్రింది మేటివేల్పులఁగూడి
తొలిబల్కు మేవి బల్కులతోడఁగ
నిందందుఁజూపటుల్సంధడించుచునుజి
త్తరు బొమ్మలనమూత దవ్వులఁజూడ
నింగిమ్రోఁతలు నేల బొంగుమ్రోఁతలుఁగూడి
యాకసంబందంద నవలఁద్రోయ
గీ. యల్లయదిబొజ్జగలవేల్పు టుల్లమలరి
నిండుతమినిల్చు కతననే యేమమెనయు
నెల్లియది యొక్క తెఱఁగయ్యె యెసకమెసఁగెఁ
గలదె యీపొందు నలువసేఁ తలనుముందు. 208

ఉ. పాఱులుసేయుకర్జముల పట్టులనెద్దికొాంతలేక యే
పాఱఁగఁ బక్కచక్కదార బారులుగట్టినవేల్పుమూకలున్
గూరిమిఁగొల్లబెట్టుచు దగుల్మనిబొంగులువాఱ బోటియే
తేరుటఁగోర్కఁగాఁ బాడపు టుత్తర పొద్దున గద్దరింపఁగన్. 209

ఉ. చందురురాఁకలం గడలి చాయలఁబొంగుచు లచ్చిబూన్చు గూ
తుం దరిగట్టుదాఁకిపు-దొందర సందడిఁగొల్ప బాదుగు
ల్మొందరరాఁగ రానెలఁగ ముల్గొని పాఱుల నెచ్చరింపఁగా
గందపుకొండ నా వలపు గ్రమ్మఁగ నంతిపురమ్ములోనికిన్. 210

క. చని తనపట్టిని నందలమునదాఁచి లచ్చిఁదెచ్చు మున్నీటితెఱం
గునఁదమ్మికంటియొద్దకుఁగొని తెచ్చెంబుడమివేల్పుకొమ్మలుబాడన్. 211

క. తెఱమఱుగున రాకూఁతుం
దెఱవఁదగెం జెలువుఁగనఁగ గ్రమ్మరుమదితో
నెఱిఁదనకుఁ బొద్దునకు నడు
మఱవాంచుఁగమంచు తమ్మి మగువయుఁబోలెన్. 212

ఉ. ఒండొరుమీదవ్రాలి కడు నుమ్మలికన్ బెగడొంది విన్ననై
యొండొరునాఁటి దుస్సిచని యోలమొ పెంచి కరంగి చల్లనై
యొండొరుడాసి నిల్చి జిగి యొత్తడి యొండొరుచూపుగుంపు లొం
డొండఁ బెనంగఁ జొచ్చెఁ దెఱ యోరసిరింపుల నంతదోయికిన్. 213

సీ. అవరంజి పళ్లెరం బడుగుదమ్ముల క్రింద
పొద్దులోఁ దనయున్కి పొలుపుదెలుప
గాఁటమై పొరలెత్తు నీటి వెల్లువయుబ్బు
చదఁలేటి తరఁగల చట్టమెనయ
పుడమివేల్పుల తొలి నుడుల మ్రోఁతలు మింటి
గేస్తుల పొగడు బిం కెంబుగదుమ
రాకన్నియజగంపు రాచలచ్చికిసాఁటి
దీటుఁగొల్పెడు మేటి నీటుఁజూప

గీ. రానెలనెలంతలఫుడు రా కూననిచ్చి
దారవోయుట తొల్లింటి తనదుపట్టి
తనవునాఁటి తలంపెల్ల దలఁపునినుప
వెన్నుడలరెను తనకైన యన్నుగొనుచు. 214

క. చల్లిరి ముత్తైదువచెలు
లెల్లను సేసలు చెలంగి యిరువురి మీఁదన్
బెల్లమును జీలకఱ్ఱయు
నల్లన నొదలనిడుచు నారతిగుమితోన్. 215

మ. తలఁబ్రాల్వోసెనుఁ వెన్నుడప్పడతిపైఁ దార్మ్రారుగా వెన్ననా
దలఁబ్రాల్నించెను బోటియున్ విసువకెత్తన్నించసందీకఁ దా
తలఁబ్రాల్వోసిన నల్వ నెంచవలెనా దానట్టులాబొమ్మకుం
దలఁబ్రాల్వాన సి వెన్నుఁడెట్లుబొగడున్ దారెంతనా నెల్లరున్. 216

క. కొంగులు ముడియిడి నవలా
కుంగట్టుం దాఁకిం దగుంగద యనుచున్

బోఁగుచు ముత్తైదువగమి
చెంగున నిర్వ్యారికిఁ జెయ్యిఁ జేతికినిచ్చెన్. 217

మ. కలనేఁబ్బాగను తెల్లనావలననేకాబ్జాలన్నింపఁగా
గలవారంచుఁ దలంచు గాలిచెలికిన్ గల్గెంగదా ? బోనముల్
బులుగూడత్తడిరాతు చే మదికి నా పోవంగ నెప్పంటికిన్
బులితేపుల్ దెగవంచుఁ బల్కఁగ నగుం బోయిచ్చువారెచ్చరే. 218

క. వలఁబడను చేఁపయయ్యును
వలఁబడెఁబోటికని యెల్ల వారలుఁబోగడన్
వలఁగొన నగ్గికిఁ దొయ్యలి
వల క్రేఁగ్దాకేలఁ గొనుచు వలమురిదాల్పున్. 219

క. ఏడడుగు లన్నిమీఁదులు
గూడగ నేలించు ననుట కున్ సరిగాఁగా
మూఁడడుగుల వేల్పాచెలి
నేడడుగులుఁ ద్రొక్కఁజేసె నేడ్గడయగుచున్. 220

మ. కడఁబట్టింపఁగఁగల్గువేల్పునకు తెక్కన్నీరు రొక్కంబుల
న్పడమి న్గాపురముండువేల్పులను నాపోఁజేయనేలంచు నీ
నుడువుల్బల్కఁబనేమి యిచ్చునెడలన్ గొంచెంబు దొడ్డంచునుం
గడమల్గల్గున యెట్టివారికవి చొక్కంబొప్పవెన్నుండిడెన్. 221

గీ. జన్నిగట్టులు తొలినుడు ల్జదువుచుండ
బడతుకలువట్టి నివ్వాళి పల్లెరములు
పాసఁగ రేగులగడ్డపై పుట్టుతపసి
తాతయమగాంచె వెన్నుండు తానతివతోన్. 222

సీ. ఎవ్వాని యడుగుమి న్నేటిరాకలపట్టు
నేలకెవ్వఁడు తెచ్చె నింగిచెట్టు
నెవ్వాఁడు వీపుపై నెక్కించెదరిగట్టు
కొనియె నెవ్వఁడు వ్రేల గొమిరెగట్టు
కొఱివ్వ మేలిమి సేలు వెవ్వానినడికట్టు
వేఁడావులమీఁద నేవనిమెట్టు

పులుఁగురాయెన్నాని వలయునెన్నడతట్టు
విఁవి కెవ్వానిజొమ్మ వీఁడుఁబట్టు
గీ. అట్టిజగజట్టిగట్టిరా పట్టిమెడ ను
మట్టుమీఱిన తమిఁ గొల్ల బెట్టుసిరుల
నట్టువడు మేలిమగరాల చుట్టురవల
దట్టమగు కెంపురాగట్టు తాళిబొట్టు. 223
గీ. కూఁతు వెన్నునకిడి నన్ను గొల్లఁబెట్టె
ననుచుఁ గనలుచు వెడలెనా యనఁగ రాను
నతివయునొసంగ సిరియెల్ల నట్టివేళ్కఁ
బుడమివేల్పులపాలయ్యెఁ బోఁదలంప. 224

—* శ్రీమతిని నత్తగారింటికి బంపుట. *—

వ. అంతయుంగొంతయుం గొఱంతవడకుండమిగులు వేలిమియుంగూడ పెం
డ్లివేఁడుకఁ జఱపి జనలేటిబుట్టువునకుఁ బట్టైన యడుగుఁ దమ్ములుం
గల వేలుపుం బెద్దయ్య నిండోలగంబుండి నల్లమొయిలు చెంగటమిం
చు సంచునగించు నిల్లాలితోఁడంగూడి మింటిముంటితాఁవులఁ బ్రోవుల
గు నెల్లరకుం గొల్లలుగా నెల్లసిరులొసంగి తానెక్క రెండవకొలం
పు పడుసుమానిసి యుంబోలె నగవులం దగవులం బెక్కు తెఱంగుల
మసలి జగమ్ముల నబ్బురంపు కడలిన్మునుంగఁ జేయుచు నెల్లారునుఁ
జేజేలొనరింప జేజేలగుంపులు నింపులునింప పయనంపు సొంపునఁ
దొంపరులై బుడిబుడ్లువోవు తఱి కూఁతునకు నల్లునకుఁ మేలైన రవ
ణంబులు సెలంగ వలువలుం గడాని పళ్లెరంబులఁ గైసేసి ముందరనిడి
తానును దననెలంతయును మోములవిన్నఁనంబును వేఁడుకయునెం
డొంటఁగెలుపోటములఁ బెనఁగగా రాపుకూతురింబంపుటకును వెన్నన
కుం బట్టపురాణియగుటకుం జాలియు సంతసంబునుంబొడముటం జా
రి మున్నీరై పొరలెత్తు కన్నీరుఁ గొనగోరుల నీటుచుఁ జేదోయి ను
దురులంగీలుకొల్పి యున్ననంత. 225

క. ఉడుగరలందుచు వెన్నుం డుడివోని వెడంద వేడ్క లూడలువాఱ
న్గడకంటి చూపు తేనెలు విడివిడి పైఁజల్లి వారు వినవిట్లనియెన్. 226

చ. కలరుజగమ్ములందు మము గట్టిమదింగఱఁగించి చేరువా
రలు మిమువంటి నెయ్యురక రమ్ముఁ గనుంగొనుటబ్బురమ్మునీ
రలకు మముంగనంగ మది రానపుడిచ్చలమాడువీటికి
న్వలయుతెఱంగున న్గదలి వచ్చుచుఁ బోవుచు నుండఁగాఁదగున్. 227

ఉ. ఇచ్చితి వేల్పుటూదలము నెక్కఁ గవంబదునాల్గుతావులం
దిచ్చమెయిం గనుంగొనుచు నెప్పుడుషట్టితముల్ప్రసంగునో
పొచ్చెము లేక వచ్చెదము వోయని పాలకినిచ్చె మచ్చికల్
హెచ్చఁగ పుంగలించి వల రేయపగారఱిగెం బదంపడిన్. 228

క. రారాణివాసములు తమిగారాబుం బట్టినంపి కత్తెచెలిన్నిం
డారినబత్తింగొల్చుచుఁ బేరెన్నికఁ గాంచి రెల్లఁ బెద్దరికములన్. 229

చ. అటఁ జనికాంచె వెన్నుఁడు బయల్దిరుగుళ్లనగళ్లమీఁద చీఁ
కటికగవెల్గులోయలనిగన్నిగ సంద్రపుటంచు వెంటఁ జొ
క్కటమగు నేటితెమ్మెఱల గమ్మనిచిన్కుల ముంపుగొంపు పెం
క్కటమగుచున్న యట్టి తన కాఁపురపుం బెనువీడు వేడుకన్. 230

గీ. కాంచి యొనరించు క్రొత్తసింగారములను
డించి చెలువగువాఁడలే గించి యెదుర
వచ్చుసిరిఁగూడి చిఱునవ్వు ముచ్చటింప
నెల్లవేడ్కలసొత్తెంచె నిల్లుఁ జెలితోన్. 231

—* శ్రీమతీ శ్రీవిష్ణుల కేలీవిలాసము *—

వ. అంత. 232

సీ. తొలిపల్కుబేరుల తోఁట్లపానుపు మీఁద
సిరి పంటతొయ్యాలు శ్వేసలోలు క
ముక్కంటియును నల్వ మూఁడుగాదమతము
మగువలతోఁ డంద మ్మాలుములందు
తపసివాల్లంటులం దరు నివాళులొసంగ
తెఱగంటిచెలులు లుఁగరలు నెఱప
మహరాణి వేలుపుందొరరాణియును నస్తు
ఱించి కౌగిళ్లఁ లాలించి యనుచు

గీ. అంతిపురిసంతసము మీఱి యలరువిల్తు
మంతనమ్ముల గొంత నెమ్మదిగుదిర్చి
జిలిబిలికిఁ జొచ్చి గిలిగింత లలవరించి
కొమ్మఁ గలిసెను కలలంటి తమ్మికంటి 233

సీ. ముద్దరాలితనంబు మొనసి పయ్యెదఁ బట్టి
గునిసి లాగిన మొగ్గ గుదురుపఱచి
గుబ్బలంటి జెమర్చి గోటఁ గన్నుల వేడ్క
నీరు మీటుచు పెనగ జారుసరుల
గప్పి పయ్యెదఁ ద్రిప్పి కలపముల్జల్లి బం
తులవేసి జడఁ గొట్టి కళుకురవల
యుంగ్రంపు కేలార్చి యొరసి దిగ్గన లేచి
వలపునలోఁ బడి యలసి కన్ను

గీ. లెఱ్ఱఁ జేసి పదం పడి యొద్దివసము
గాకఁ దమిమించి గలసెయొక్కటయయగుచ
నవలపదియారుపూన్పుల నతనిఁ జెందె
ననఁగ వెన్నునికూటమి నతివ దేల్చె. 234

సీ. కొలకుల నంచతొయ్యలి నెలతోఁటల
చిలుక నెచ్చెలి రేయి నెలపులుంగు
కలికి పవలజక్కవలమిన్న పూఁబోఁణి
కానల నెమ్మివాల్గంటి తమ్మి
తేఁటిపూవుంబోఁడిఁ దేల్చుచక్కటి పచ్చ
పిల్తునియయ్య య వ్వేలఁదిఁ గూడి
యొల్లఁదావులఁ గూర్మి వెల్లువల్గట్టగఁ
గలసి సందిడరాని వలపుఁ దవిలిఁ

గీ. పుడమిచెలి పైన నైనఁ గన్నిడడు సిరికిఁ
నైన డొందంబు గననీడు పూనడొందుఁ
దలఁపువిడలేని తమకంబు నిలుపుబలుపుఁ
గొనఁగ నన్నింబుమఱచి యుం కెనయుచుండె. 235

వ. ఇవ్విధంబున పసిడిపుట్టంబుదొర నిచ్చలు గోరికలీరికలెత్త నిట్టులున్న
తఱి పెనకువతిండి కొండపేరింటిత పసియు వెంటనంటివచ్చు తమతె
ట్టునంబుట్టుబెట్టిదంపు కీడును దానిం బాడవడుగం జేయ వెనుకొనుచు
ట్టువాలు మంట వేఁడిమియుం జుట్టుకొన నిలువలేక గానలంగోనలం
గొండలఁ గుండులఁ దోటలం బేటలం దెసలన్ మసల నాఁక బె
బ్బులులకోహటించి జింకల పొంకంబునను సింగంబుల కువెఱచుచు
నేనుంగుల తెఱంగునన్ బరచియు నఱచియు వె చి పాఱినంబ్రాఁక
కమ్మికొని యుమ్మలికం బుట్టింపఁ బేర్కొనందగు దొడ్డవేల్పులంగని
మొరలిడుచు వారివలన సీదోసంగుఁ దొలంగరామి దెలియుచు డాఁ
గిన వేఁగిని మూగిపయిపయింగవియఁ గడజేరు వెరవుంగానక తగవు
మాటలునింపవచ్చెఁగదా ? యని వాచరచుచు నీయడరుఁ బాసినంబ
డి వేలుపులు కొలం బనియేమి ? పొడిలియను తలంపు నిజంబుగా
నొల్లమని దయ్యంబులమీఁద నొట్టువెట్టుచు బెట్టుఁజెడి పుట్టువురోసి
గుట్టుబెల్లగిలి మట్టుననిలువలేక దొట్టగిలంబడుచు నెట్టకేలకు బహుగు
లపాలింటి నెనరుఁజూపి కావంబొఁవంగలసామి యొక్క పరిమొక్కిన
నీవాడననియింత నెంతయేని కీఁడుబారయనీనికడియంబు కేలంగీలుకొ
లిపిన వేలుపుందొర యాతండేయని సిరిమగని యింటికిం జేరి తలవాకి
టంబడి మొఱలిడుచున్నం గనుంగొని కావలికాండ్రు విన్నవింపం గ
దలి తానయరుదెంచుచున్న నాలచ్చి పెనిమిటింగనుంగొనినయంత త
పసులవిడచి యడగలిగి నిలునంబడు తనయడిదంబును నయ్యాకుడిం
డుల నెట్టుముసురుకసరునుంబుచ్చి చచ్చి పుట్టినయట్లు బెదరి చెదరు
డెందంబులంగుందు తపసిదోయి జేసన్నఁ డగ్గరందీసి మెల్లవెరవులం
గడపు కేల వెన్ను జరచుచు నిదేమిదేమని జంకుడుపుచు డాయందీసి
సం ప్పిరి చేదోయి నొడలం జేర్చుచు నత్తపసులిట్లనిరి. 236

...* పర్వత నారదులు విష్ణుమూర్తిని శరణువేడుట *...

సీ. మాయన్న మాతండ్రి మాయయ్య మాయప్ప
యొడుగుదమ్ములదోయి విడువమయ్య

నెనరుజిక్కైడు నీదు కనుఁగొన లిసుమంత
చల్లఁగా మామీఁద జరుపుమయ్య
అడరు సంద్రములలోఁ బడిమున్ను బడుగుల
నొడ్డుఁ జేర్పఁగ నీవె యొడయవయ్య
పడరాని పాములఁ బడి తెప్పిరిల లేని
యెడఁ గేల నెత్తి మ మ్మేలవయ్య
గీ. కావుమన వీఁడువాఁడవు గావు నీవు
మోసపోతిమి యొక వెడ యాసఁ దవిలి
వెరపుఁదీరిచి డొందమీ వేపసిండి
తగటుమప్పటివలె వాఁటు దాల్పువేల్ప ? 237
గీ. అనుచు నడుగులపైవ్రాలి యలమటించు
తపసి దోయిఁ గనుంగొని దట్టఁబరచు
కట్టకడచూపుఁ గొననాఁటి వట్టికేల
నెత్తి యీయెడ రేలని యొత్తియడుగు. 238
సీ. ప్రొద్దువంగడమునఁ బుట్టిన యంబరీ
షుండునా నొక ఱేఁడు సుమ్మువాని
కూఁతురు సొబగున కొమరు బ్రాయంబున
సరిలేని దొకపరి దొరతనంపు
టిల్లని బికిరంపు కెరఁ జేరియాతని
పట్టుఁజూచితిమి యు బ్బాటుగాను
నంతనో మమదేవ చవసి వేఁడితిమాపె
సిరుపుర క్రీరాఁక నెరసెనొక్కొ
గీ. తెరవుపైఁబోలి మీచేయి తెరఁగు జిరిఁగెఁ
జెప్పుటకు సిగ్గుదూలించుఁ దప్పకటుల
గద్దెపైనున్న యెడ నాపె గదసిమమ్ము
కోఁతియని కొండముచ్చని కొరతఁబరచి. 239
చ. పరువడి యొమ నేనుజనె బట్టిదిటుంబుగఁ బట్టి తండ్రియ
శ్నురుసున వేఁడి తెచ్చె యిది వారక నిర్భర సంది కెన్నఁడో

వెరవరి పొంచి నిల్చెనని వింతయగున్ విరిదండవైచె వాఁ
డొరపరిగాఁగనోపునట నూరక మోసమునంది యూసునన్. 240

గీ. నలువవ్రాఁతలేక గలదె యేమేనియాం
చనక జేసె తన్ను గనుటలేక
చెడియదనుచుఁదిట్టు జెడితిమింతటఁదిట్టు
గ్రమింగఁ జుట్టువాలు మెరసి వెడలె. 241

—* విష్ణుచక్రమునుపసంహరించి మునీంద్రుల సన్మానించుట. *—

చ. పదపడి మేమువద్ద పలుబన్నము లేమనివిన్నవింతు మీ
పాదనడఁగించి కావుమని పోలుచుఁ దూలుచుఁ గాళ్లవేళ్లపై
నెదుగుచునున్న వారిఁగని యొక్క తెరంగునఁ దిట్టుమాపి నీ
వెతగుదురంగ జేనికడ కేగివసించుమటన్న కైదువున్. 242

గీ. మామ మామ మామ గీము నోమును నుండ
మనుప నినుప పెనుపఁ దనుపఁ గలిగి
కవియు నూరివారి కాఁరియ లడఁదోసి
తెలసి కలసి మెలసి వెలయుచుండె. 243

ఉ. అప్పుడు కానతిప్పరుల నంతిపురమ్మున కెత్తితెచ్చి పొం
గుప్పలువోలె గద్దియలకున్ రవణంబు మెఱుగు రంగులన్
గప్పెడులచ్చిరిం బుడమి కల్గిని శ్రీమతిఁజూపి వింటిరే ?
తప్పక మమ్ముఁ గూర్చియ కదా బలునోములనోముకొంటిరీ
రప్పుడయింతలున్ గనబ యల్పడినారలు మాటలేటికిన్. 244

క. మీమొండొరుపులమచ్చర
మేయింతయొనర్చె మాకు నిరుపురువలయుం
గాయలు కోరికెలటుల
చ్చాయమె యదిగాన నింతఁ జరుపఁగవలసెన్. 245

వ. అదియునుంగాక నిచ్చదొమ్మసారులకు మీకిరుపురకు డెందంబులసిం
చువిలుకాని చిలిపిగొనంపు కసటుపీఁడమింజేసెనిక్కలచదిగగోర్రియం
దలంచి యింతయొనర్చితిమిగానసానందేరిన మానికంబులు వోలెగల
కఁదొలంగితిరి యింకమీరెచ్చోటమసలిన మీడెందంబులు మీకుం

బట్టమ్యోఁ చ్ఛవలయు నెడలదిరుగుండని బుద్ధిఁదెలిపి పుత్తెంచె బుడమి వేల్పులపల్కులు వింతగాకుండఁజేయుట తనయిచ్ఛయేకావున నవ్వ లమురిదాల్పు నాఁటివాఁగడంబున నేలకునల్లుండై వెలసినయెడల బ ఱ్ఱతుబిల్లుంజేసె నిక్కాతవెతలం బాపఁగలయది సిరుల బొదలంజేయునది యనివిన్నవించుటయు సంతసంబునం బొదలుటయు. 246

శా. గట్టుంగోనలఁ జెందు తీనిబలె గేకల్ వ్రేయుచున్ బాసవా
ల్తెట్టుల్ జుట్టునుగోల్వఁ జెంచిత బలెం దెల్లంబు నెల్లారికిన్
బుట్టుందావగు తల్లిబేరజము నింపుల్నింపఁ బెంజెట్టవై
పట్టుంబ్బోలి దొసంగు నేనుగుల ద్రుంపన్నివకా ? దేవతా ? 247

క. చల్లని తిలపువ్వును గడునల్లనిగుత్తుకయు సంజ నాఁ గడుఁబెడఁగౌ
పల్లని తల జుంజురుగా తెల్లని దేవరవు కాంచి తిమిము క్కంటీ ? 248

—* లయగ్రాహి. *—

ఇందుఁగల వందుఁగల వందు రొకకొంద రది
యందమని యంగుమొక డిందిజిగినొందున్
సందికడఁబొంది జిగి నొంది తగియుందువట
కందు మదిఁ జిందములఁ జందములనొందున్
కందులము కందుకను విందుగ మముందగచు
చిందగల వందరల తందరిలకుందున్
డెందమిమముందుసిరిఁ జెందెదము కుందువిడి
చందురుని కందురుము పెందొరవువిందున్. 249

గద్య.

చ. ఇది యపరంజి సొమ్మువయి నింపుగఁ గెంపులు చెక్కినట్టు లొ
ప్పిదముగ మింటితెర్వరుల బెద్దల సిద్దరఁ జెప్పకబ్బమై
మొదవుల పాలతెమ్మెలన ముచ్చటలంగల "ముల్గుపాపయా
రదు" లొనరించు సర్వమధురంబున మూఁడవవిన్నపంబగున్. 250

స ర్వ మ ధు ర ము. సం పూ ర్ణ ము.

పు.	ప.	తప్పు.	ఒప్పు.
౨	౧౫	నిందుకింక	నిందునింక
౩	౨౯	ప్రత్యేరల్	ప్రత్యేకిల్
౪	౨౮	గట్టుస	గట్టిస
	౧౨	కుబిర	కుడిరి
౫	౨	తెలివి	తెలివి
	౧౯	స్వేజనిగన్ను	స్వజంజ్ఞనికి
	౭౯	రెమ్మరస్	రెమ్మరల్
	౨౧	దొమిరయం	ధూరయం
౬	౨౨	జేవారి	రేవారి
౭	౩	ఉంగిలిం	ఉకలిం
౮	౩	పెట్టిఁగి	పెట్టికి
	౧౧	కలుసు	కలుసు
	౧౩	పెక్కు	పెక్కు
	౨౪	నా తెర	నా తెలు
౧౦	౪	రగోలతు	ఉగోలతు
౧౧	౯	లకి	లకి
	౭	మూకలు	మూఁకలు
	౧౧	సెగడఁగ	సెగడక
	౧౫	జాఁబకి	జాపడి
	౧౯	నింజిలి	నెంజిలి
	౧౭	తౌసప్రుక	ససఁప్రుఁగ
	౨౬	పలుగు	పరఁగు
	౨౭	పోప్ర	పోని
౧౨	౨	లోతివ్వ	లోఁతివ్వ
	౪	డలుగ	పలుంగ
	౭	[illegible]	[illegible]
	౮	యూరు	యూఱు
	౧౮	సూవెయి	ఖూవెయి
	౨౧	రదఱుక్	రంధఱుక్
	౨౫	లయు	లయు
౧౩	౬	ఆలనణం	అనణం
	౧౧	కొనితే	కొనేఁతే
	౧౩	కొనిచి	కొనేఁచి
	౧౫	గోటు	గోట
		యుయునింపోఁదా	యుఁగంనిపోతా
	౧౮	కట్లురా	కట్లరా
	౨౦	(ఎవి)జతగా	(నవి)జతలనే
		చిగుర	చిగురు
	౨౧	రాక	లాక
	౨౨	లేమినొం	లేమిమొం
	౨౩	పదఱు	పదరు
		వ్రలును	వ్రలను
	౨౪	కొనులు	కొనుల
	౨౫	గలును	గలను
౧౪	౫	మేల్బొంది	మేల్బొంతి
౧౫	౨	జయు	జలు
	౩	న్నలకొకును	క్నెకుకు
	౪	కాఱు	క్రారు
	౨౫	బగరం	బగలం
౧౬	౩	నొక్కుడు	మొక్కుడు
	౨౧	కలఁపదల్	గలుపరక
[illegible]	౮	[illegible]	[illegible]

పు.	ప.	తప్పు.	ఒప్పు.
౧౮	౨౫	లజేఁసి	లచేసి
౧౭	౨౬	లనాకక్ష్మసపులు	నేనాగబలు
	౨౮	నినుంచి	నిముంచి
౧౮	౨	నాకట్లె	నేనానె
౨౧	౧౨	గదెలం	గజెలం
		బారుల	బాఱుల
	౧౩	గూడిన	గూడని
		మదిలో	మదిఁలో
	౧౪	బాడిన	బాఱిన
	౧౫	వారలఁ	వారిఁ
	౧౮	మటుచు	యటుంచు
	౨౩	తఱి	తరి
౨౨	౩	ఱంగి	రంగి
	౬	జక్కనే	జక్కయే
	౧౬	మిద	మిడ
	౨౩	లఱబం	తిలబంతి
	౨౭	జడసి	జడను
౨౩	౬	గ్రమ్మ	గ్రుమ్మ
	౮	దలంచి	దొలంచి
		జేయు	జేయ
	౯	విడ	వెడ
	౨౩	గఱగ	గఱక
	౨౪	నెరా	నెఱా
౨౪	౬	మూఁల	మూఁకల
౨౫	౫	చెట్టుం బెట్టు	స్టెట్టిం జెట్టు

పు.	ప.	తప్పు.	ఒప్పు.
	౬	నాఁబాఁ	నాఁపఁ
	౮	కెట్టి	కెట్టు
	౧౦	తండ్రిఁ	తండ్రీ
	౧౨	జదలు నెఱులు	చదలు నెరుల
	౧౫	వఁటాఁ	దఁటాఁ
	౧౯	తెమ్మెలన	తెమ్మెనల
౨౭	౧౮	చండరుం	చందఁగుం
౨౮	౧౩	ఓరుచు	పిఱుఁదు
	౧౫	నల్లరా	నల్లఱా
౨౯	౧౧	తరుము	తఱుము
	౨౦	లిమ్మాయి	ఇమ్మాయి
౩౦	౨	బెళికి	బెళికె
	౩	తురంగ	తుఱంగ
	౧౫	కాంద్ర	కాంద్రు
౩౨	౬	కైదన	కైదువు
	౯	జూపు	జూపి
	౨౮	మొనసి	మొనసె
౩౩	౧౭	దమ్ము	దన్ను
౩౪	౪	బునుక	దనుక
౩౫	౨౦	జొక్కన	జెక్కన
	౨౨	కద్దెఱ	కన్నెగ
	౨౬	క్రొక్రొక్క	క్రొక్క
	౨౭	గట్టు	గట్టి
౩౬	౧౧	చెలుల	చెలల
	౨౮	మెచ్చిన	మెచ్చుట

పు.	ప.	తప్పు.	ఒప్పు.	పు.	ప.	తప్పు.	ఒప్పు.
	౨౯	తేకు	తేర్చు		౧౪	బెన్గల	బేర్ల
౩౮	౧౬	పేకునం ద నిగాయ	నం చెనశా		౨౪	చువాసు	ఁగనైరి
	౧౯	గట్టు	గట్టు	౪౭	౧౬	లుమటు	లుదుటు
	౨౫	ఋంగ	ఋంగాగ		౧౭	దాడల	దాడల
౪౨	౨౫	వినఁగా	వినిచా		౨౧	లెంచుచు	లెంచుచు
	౨౬	మతేఁడు	మతేడు		౨౮	యిస్తే	యిఁజే
౪౩	౬	టిల్లు	టిల్లు	౪౮	౨౧	పీలితి	పీజేఁడి
	౧౮	మెయ్యో	మెయ్యో		౨౨	జేరువ	జేరుజా
౪౪	౪	బొగ	బొగ			తారెకిజో	గాలిపిజో
	౬	క్రిందు	క్రిందు	౪౯	౪	వలపిం	వెలయిం
	౮	ముప్పుర	ముప్పురు		౬	యుమ్మగ	యిమ్మగ
	౧౫	నింపు	నింపు			ముకా	ముల
౪౫	౬	మానంగ	మానన		౮	తెరవు	తెరవు
	౨౦	పోతలు	పోతలుం		౧౯	జోటుల	జోటులు
	౨౧	గానఁచే	గాఁగఁజే		౨౩	గుచో	గుచుఁ
	౨౨	లుపాలం	సుపారం	౫౦	౨	దిన్న	దింకి
	౨౩	తడివి	తడివి		౨౦	టితుల	టింతులు
		తోఁట	తోఁటలు		౨౧	నెందజేనిఁ	నెన్నఁడేని
	౨_	లయ్యను	లయ్యును		౨౩	తెలివు	తెలివ
	౨౭	నెల	నెల	౫౧	౨౨	రాకునెము	రాకనొ
		ముబ్బు	సబ్బు		౨౪	బుతే	బునే
	౨౮	పోం	పోగు	౫౨	౨౧	కోరెకే	కోర్కె
౪౬	౨	పోరా	వెలం	౫౩	౧౦	గనెనేది	గవనేని
	౧	కప్పలు	మబ్బుల			వారొర	వేడ్క
	[illegible]	[illegible]	[illegible]	౫౪	౩	నిక్కర	కొన్న

పు.	పం.	తప్పు.	ఒప్పు.	పు.	పం.	తప్పు.	ఒప్పు.
	౫	మొలఁగ	మలఁగ	౬౪	౯	మ్మనిఁచె	మ్మనిచె
	౧౬	బొమ్మిడి	బొమ్మని		౧౪	రెయుడుం	రెయుడుం
	౧౭	సిదే	సెనే	౬౫	౬	వమ్మెు	నమ్మెు
	౨౬	మ్మనుదే	మునునే		౮	చెల్లని	చెల్లని
౫౫	౨౩	కేగెఁ	కేగఁ		౧౮	నలవు	వలపు
	౨౭	నాకని	నాఁగని		౨౦	యెల్లది	యెల్లది
౫౬	౧౭	జాపు	జేపు			వాను	వాఁను
	౨౦	యుచ్చో	యుచ్చో		౨౨	ఖుల	సఖుల
	౨౪	గంబునఁ	గంబుగఁ			౨౩ నచ్చోయిలింత	నచ్చొయిలింతి
	౨౬	వైకిండు	వైక్రిండు	౬౬	౩	దెరవు	యురవు
౫౭	౨	వెలుంగు	వెల్లు			౮ గూర్చు-ను	కూఁర్చును
౫౮	౬	గావఁగ	గానంగ		౯	యమ్ము	యమ్ము
౫౯	౧౨	నమిడం	నుమఁడఁ		౧౫	వక్కెనా	వన్కెఁగా
	౨౧	చెల్పు	దెల్పు		౧౬	గానఁగనుఁగొనఁ	నల
	౨౨	నాము	నాను			నెఁగా -	రానను
౬౦	౩	జేటుమి	జాతుఁ			గన్గొనఁ వలసి	రా
	౧౧	నంచిల	నంజల	౬౭	౧౭	నవ్వులు	నవ్వులు
	౧౭	జంద	పంద		౨౧	రుబెట్టు	ఉపెట్టి
	౧౮	లను	లయుఁ	౬౮	౬	దూఁతిన	దోఁకిన
	౨౭	యునది	యునిది		౧౫	నర	నటి
౬౧	౨	గలిన	గలైన	౬౯	౪	తుపటం	యుపురం
	౧౪	డోలుం	త్రోలుం		౧౧	పట్టనా	పట్టఁగా
		నేలుం	బాలుం		౧౨	నొదు	నొయుదు
	౨౭	తెమ్మలన	తిమ్మనల		౧౫	గడు	గుటుం
౬౩	౧౧	కాత్వే	నాత్వే		౨౭	బుట్టు	జుట్టు
	౧౮	పనంబ	పసంకె	౭౦	౨	చెరొమొ	చెలిమొ

పు.	పం.	తప్పు.	ఒప్పు.
౨	౧౨	గింబగిం	గింటుగిం
	౨౧	చక్కగ	చక్కని
	౨౫	గూంపేసు	గూంపుసు
౩	౪	బాబు	బాబా
౪	౪	నల	నెల
౫	౪	లకు	లను
	౯	రిగూర్చపే	నిగూర్చపే
౬	౨౪	గొలుపు	గొలుపు
౭	౪	కెక్క	కెలక్క
	౧౩	సేతు	గూర్తు
	౧౪	చేమిసేతు	చేమిసేయు
౮	౬	రశిబ	అశిబ
౯	౧౧	తారడి	తాఋడి
	౨౧	యుగుపు	యుగపు
౧	౧౮	తెచ్చెద	తెచ్చెదొ
	౨౦	నిచ్చెద	నిచ్చెదొ
	౨౧	క్రివి	క్రివ
	౨౫	లుబుచుక	లుబుచుంగ
౨	౨౭	బోలసు	బోలసు
	౨౯	లనుచు	లయని
౩	౨	యెసం	యసం
౪	౯	వోంపిన	వోక్కపి
	౧౦	బోట	బోక
	౧౩	పద్దియు	పద్దియు
	౧౯	ఋబగది	ఋబ గది
	౨౦	వీతుగా	వీతుకొ

పు.	పం.	తప్పు.	ఒప్పు.
	౨౨	బసు	బసి
	౨౯	గిలి	గిల
		ల్పుబస్పు	ల్పుబంపొ
౪౫	౨	బట్టకి	బట్టకి
	౩	వేటికి	వీటికి
	౪	క్రోతిగొక	మ్రొక్రోవియుట
		మ్రుబ్బక	మ్రుబ్బట
	౯	దే తెలి	దేం తెలి
	౧౦	క్రోతికిదికొండమ్రుమ్మకు.	క్రోతికిగొండమునుమ్రునకు
	౧౫	వసబుక	వసపడ
	౨౪	బెరం	బొరం
	౨౯	గడద్రొ	గడద్రొ
౪౬	౨	మొందు	మొంత
		ట్రాయి	ట్రాయు
	౧౪	గనంగా	గనుగా
	౨౫	వలుపసు	వలపసు
౪౭	౩	క్కటుయు	క్కటింపు
	౭	గినుయు	గినుయు
	౮	తలంపు మొ	తలుపు మొ
	౯	జాయు	చాయు
	౧౭	యుగ్గింబు	యుగ్గంపు
	౨౧	బాలుపే	బులపే
	౨౩	చక్కగ	చెక్కడ
		నుచుక్క	తెసుక్క
	౨౪	గలపోంఢ్సొ	పెలాంఢ్సొ

పు.	ప.	తప్పు.	ఒప్పు.
	౨౪	బసుపొంత	బసుడింత
౮౭	౮	గేసు	గీజు
	౧౧	నిట్టునట్టు	ముట్టునట్టు
	౧౪	వేమొ	వేష్టోక
౮౯	౧౧	లొ్కన	లొ్కన
		తేఁకులు	తేఁకును
	౧౨	రిమ్వరక	గిమ్వరక
	౧౪	మునుంచుట	మునుంచుటి
	౧౫	గిల్లెన్నుకో	గిల్లుండాకో
	౨౯	వేకురు	వేఁదుజు
౯౦	౬	జాసి	జాపి
	౨౨	గాతయు	గాతము
		యున్నడోకొనె	యబ్బుకొనెనెన్నడో
	౨౩	నల్లె	నల్ల
	౨౮	వెరలు ప్రమ్మి	విరులుకొనుచు
	౨౭	సులునాం	సుఁదునా
***	౨౫	పుర్నెముక్కు ప్రఁచెకొం బొలియింపఁబర తెంచు కలిగాఁదునా వెనల్గొమ్మి కొనుచు	
౯౧	౪	పసూల	పనుల
	౯	[illegible]	[illegible]లము
	౧౨	గడుపు	గుడుపు
	౧౯	మాట్లు	మట్లు
౯౨	౬	జట్టిపె	జట్టుపె
	౧౦	జోకిడు	జోడు
	౧౦	రందర	అనందటి
	౧౧	రొసు	రొదు
		చెయ్యు	చెయ్యు
౯౩	౨౪	ప్రలచ	ప్రలఁజ
	౨౭	జాటించె	చాటించె
౯౪	౩	తటి	తటి
	౧౩	గొంచ	గొంచె
	౧౮	నక్క	లక్క
	౨౦	సుసు	సుల
	౨౨	నెక్కలు	దెక్కలు
	౨౪	గ్రుక్కు	గ్రుక్క
		క్కురసు	క్కులసు
౯౫	౨	కుంద	కొంద
౯౬	౨౧	టంతేఁగ	టంతక
౯౭	౪	ప్రక్లీసు	ప్రక్లీటు
		కొల్వ	కొల్ప
	౮	దంసు	దుస
	౯	నిల్పి	నిల్చి
		సఁబు	సఁజ
		దీర్ఫి	దీర్చి
౯౮	౧౨	నుంచి	నుంచు
	౧౩	గూఁదు	గాదు
	౨౪	సేలు	సేలు
౯౯	౨౫	గ్రొంబ	గ్రొంబ
౧౦౦	౫	గుండం	కొండ
	౧౩	తేని	త్నేసి

పు.	పం.	తప్పు.	ఒప్పు.
	౨౨	బట్టుక	బట్టు[illegible]
	౨౬	యాచలి	యా[illegible]
౧౦౧	౧౩	సంపుత	సంటుం[illegible]
	౧౪	రీకులకా	కీకులకా
	౧౫	డివియు	దివెల
	౨౨	దీజపా	మీాప్తే[illegible]
		కోలకకా	కోల్కొ[illegible]
౧౦౨	౧౩	వేపేల	వేపేలు
	౨౯	నెల్లరి	నెల్లర
౧౦౩	౯	మేవిబ	మేలిప
	౭	లస	లని
	౧౦	యల్ల	నెల్ల
	౧౧	యేను	నేమ
	౧౭	బొడపు	బొ[illegible]
	౧౫	దొండ	తొ[illegible]
	౨౬	దెరవంద	దెఱ[illegible]
	౨౮	వాంచుగమంమంచ[illegible]	
౧౦౪	౧౬	తనపు	త[illegible]
	౨౧	సొదల	[illegible]
	౨౪	తలబ్రా	[illegible]
	౨౯	బ్రాసని	[illegible]
		వెన్నుడె	[illegible]
		బొగడుకా	[illegible]
౧౦౯	౧౧	క్టేల్డా	[illegible]
	౧౩	నేలించు	[illegible]
	౧౫	కవి	[illegible]

పు.	పం.	తప్పు.	ఒప్పు.
	౨౫	పట్టి	పట్టు
	౨౫	నెడాప్ర	నెల్లదా
౧౦౬	[illegible]	ట్టి	గట్టు
	౫	రాను	రాజు
౧౦౭	౮	వచ్చెదము	వచ్చెదరు
	౫	హెచ్చు	గ్రచ్చు
		రేయుప	రాయయు
౧౦౮	౫	టుచుపెసగ	టిపెసంగ
	౧౯	రొుక్కట	నొక్కటి
		యగు	యాగుచు
౧౦౫	౮	వెచి	వెఱచి
	౧౧	వెంగిని	వెగని
	౨౧	యడ	యెడగ
౧౧౦	౧౯	యడుగు	యడుగ
	౨౨	రుడేప	రుఁడేప
	౨౩	నొక్క	నొక్క
	౨౭	రతంబర	అంతపటి
	౨౮	నేను	నేని
	౨౫	యిదిబా	నదివా
		నిర్వ్య	[illegible]
౧౧౧	౬	పెడియ	జెడిమె
		దిట్టుజె	దిట్టిచె
	౧౯	లడఁ	లెడఁ
	౧౫	కుంపుకా	కుండకా
	౨౧	వృవిాచుకా	వయొందుకా
	౨౫	తిమ్మల	తిమ్మన

ఓమ్.

శివపంచరత్నస్తుతిః

ములుగు, పాపయారాధ్యకృతా.

౧. ఓం తత్సత్త్రిపదీమయస్య వపుషా నార్థోపయోగం వ్రజే
ద్యస్మా దస్య దిదం జగ త్త్రితయమితి ప్రాహుర్మ్మనీషావిదః
యస్మా త్స్వాత్మని మర్థవ త్సుమనసాం హార్దై కసార్ధై రమ
స్తస్మై దివ్యవపుషే మనోఘనముషే కుర్మ్మో నమో జ్యోతిషే.

౨. నాస్య త్వించి దక్షిణ మద్వయమపి బ్రహ్మాద్వితీయో ఇతి
ప్రోక్తీయ ప్రథమే సుఖాం తదితరాత్సోగకిల్బిష నాస్త్యత్ర చ
కర్మజ్ఞానమతే ప్రవర్త్య పురుషాః స్తోస్ముతాం శేష్యతే
మాయావాద ఉపేతి యత్రవిమనా స్తస్మై నమో బ్రహ్మణే

౩. మోహధ్వాంత తమోనుదే భవ ధామ నిర్వాపణా య్యోర్మ్మదే
భక్తాంతర్ధన సంపదే పరిమాణా మూర్త్యాశ్రి సర్వాపదే
మాయాసంగ భిదే వియత్ప్రపదే మూర్త్రి భవ త్స్వాపదే
నాకౌకఃకముదే సుహృద్గృహసదే తస్మై నమశ్శంభవే

౪. సృష్టిం పాలన మత్యాం రచయితాం బ్రహ్మాద్యశేషాచ్ఛిద్రతా
మేతా మారచితుం త్రయీకుశలినో యద్భ్రూవిలాసార్ణవః
తేనాహం జయ మేతి తస్య పదగ స్త్రస్మా దహం చేతసి
తస్మై విశ్వసృతే జగత్త్రయధృతే దేవాయ తుభ్యం నమః

౫. నైంద్రీ మాత్మభువం తథాంబుజదృశః శార్వ్రీం శ్రియం కామయే
త్వత్పాదాబ్జ మరంద బిందు లహరీ స్వాదే జను ర్లోలుభమ్
వాంఛేయం కృపయా విధేహి భవతా దేవ ప్రతిష్ఠాజుషా
నైకంనై కతమం తు వా సుమనసాం శ్రేయఃపదే తే నమః

శ్రీషట్స్థల పరబ్రహ్మార్పణమస్తు.